

Lier kommune

Handlingsprogram 2012-2015

Vedtatt i kommunestyret 13.12.2011

Lier kommunes handlingsprogram 2112-2115 ble vedtatt i kommunestyret 13.12.2011.

Saksfremlegget til behandlingen besto av rådmannens beslutningsgrunnlag og virksomhetskatalog.

I dette dokumentet er rådmannens beslutningsgrunnlag oppdatert for kommunestyrets vedtak.

- Kommunestyrets vedtak er lagt inn i dokumentet
- Rammetabellene er justert for vedtaket
- Rammetabellene er justert for avsatt lønnsvekst
- Prislisten er korrigert
- Virksomhetskatalogen er justert for de ovenfor nevnte forhold

Endringer i forhold til rådmannens beslutningsgrunnlag er markert med rød skrift

SAKSFREMLEGG

Sak nr. 128

Saksmappe nr: 2011/4307 Arkiv: Saksbehandler: **Trond Larsen**

Til behandling i:

Saksnr	Utvalg	Møtedato
18/2011	Råd for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne	14.11.2011
117/2011	Planutvalget	15.11.2011
67/2011	Miljøutvalget	15.11.2011
60/2011	Tjenesteutvalget	16.11.2011
72/2011	Formannskapet	17.11.2011
76/2011	Formannskapet	24.11.2011
128/2011	Kommunestyret	13.12.2011

Handlingsprogram 2012-2015 - saksfremlegg

Kommunestyrets vedtak:

1. Økonomiske rammer

1.1. De økonomiske rammer som fremgår av rådmannens grunnlagsdokument med vedlegg legges til grunn for den økonomiske planleggingen i handlingsprogramperioden.

1.2. Rammer årsbudsjett 2012

Rammer for hvert utvalg og tjenesteområde fastsettes i samsvar med rådmannens grunnlagsdokument med vedlegg.

1.3. Skatt

Den kommunale skatteøren fastsettes til den enhver tid gjeldende maksimalsatsen.

1.4. Låneopptak

Rammen for eksterne lån til investeringsformål i 2012 settes til kr 107,77 mill. Avdragstiden på nye lån settes til 25 år. Lånet tas opp som serielån.

Rammen for opptak av formidlingslån i Husbanken settes til kr 22,65 mill. Lånet tas opp som annuitetslån med 5 års avdragsfri periode, deretter nedbetaling over 20 år.

1.5. Likviditet

Innvilget driftskreditt på kr 100 mill. (nå i Fokus Bank) videreføres i 2012.

Likviditetssituasjonen anses som tilfredsstillende; det foretas likevel en vurdering i forbindelse med behandlingen av årsrapport 2011.

1.6. Egenbetalinger, gebyrer og avgifter

Ordningene fastsettes slik de fremgår av "Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger".

1.7. Økonomiske målsettinger som ligger fast

- Netto driftsresultat 1,5% (eks. mva fra investeringer)
- Disposisjonsfond på 3% av brutto driftsinntekter
- Liers gjeldsgrad skal ikke ligge over landsgjennomsnittet. Gjeldsgraden defineres som langsiktig gjeld (ekskl. pensjonsforpliktelser) i % av brutto driftsinntekter.

1.8. Endringer i forhold til økonomiske rammer

Driftsbudsjettet

1000 kr.	2012	2013	2014	2015
Heiahallen – drift		650	1300	1300
Hegg skole – drift				750
Miljøarbeider/sosiallærer/”Inn på tunet”	1000	1000	1000	1000
Omsorgsfond – kompetanseløftet	-1000	1000	0	0
Tiltak for redusert avfallsmengde	50	50	50	50
Adm/støtte i virksomheter	-1000	-1000	-1000	-1000
Utbytte	-2500	-2500	-2500	-2500
Renter	438	3850	9693	12624
Avdrag		500	3860	9220
Disposisjonsfond	2013	-2550	-12403	-21444
Sum	0	0	0	0

Investeringsbudsjettet

1000 kr.	2012	2013	2014	2015
Heiahallen	15000	15000		
Hegg skole		70000	140000	70000
Felles maskinpark	-1000	-1000	-1000	-1000
Skole/barnehage – returpunkt	-1500			
Salg virksomheter			-5000	-10000
Opptak/reduksjon lån	12500	14000	134000	129000
Sum	0	0	0	0

2. Oppdrag, tiltak mv.

- 2.1. Det forutsettes at tiltak gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet og budsjettvedtaket. Tiltak av prinsipiell betydning legges fram som egne saker.
- 2.2. Strukturprosjektet gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet
- 2.3. Økt fokus må settes på reduksjon av sykefraværet. Måltallet for reduksjon økes til 6 % i løpet av perioden, ref HP 2011 – 14. Dette kan gi kr 2,5 – kr 3,0 mill i reduserte personalkostander pr år.

- 2.4. Arbeidet med refusjon av sykepenger intensiveres. Det tilstrebes maksimal refusjon. Dersom refusjonsandelen økes til 65 % i løpet av perioden vil dette gi kr 2,5 mill i økt refusjon pr år.
- 2.5. Forsøksprosjektet vedtatt ifm 1. tertialrapport 2011 om økt grunnbemanning for å redusere sykefraværet gjennomføres snarest og finansieres gjennom økt sykepengerefusjon, ref 2.3 og 2.4.
- 2.6. Arbeidet med kompetanseoppbygging og dyktiggjøring av medarbeiderne og deres ledere videreføres, ref HP 2011 – 2014. Det utarbeides en konkret gjennomføringsplan for oppbygging av spisskompetanse rettet mot diagnosegruppene demens og alderspsykiatri. I tillegg settes det inn noe fokus på kompetanseøkning rettet mot fagområdet intravenøsbehandling og sykdomsobservasjon.
- 2.7. Rådmannen bes vurdere om størrelsen på virksomhetene er optimal utfra et ønske om bedre oppfølging av medarbeiderne og derigjennom bedre arbeidsmiljø og redusert fravær.
- 2.8. Felles skoleadministrasjon i ungdomskolekretsene vurderes. Dette inngår som en del av utredningen om elevtallsutviklingen i ungdomskolekretsene.
- 2.9. Den avsatte post til miljøarbeider/sosiallærer/"Inn på Tunet" som fordeles av Tjenesteutvalget.
- 2.10. Den statlige kontantstøtteordningen reduseres i 2012. Rådmannen utreder om en kommunal ordning kan sikre mer valgfrihet og redusere presset på plasser i barnehagene.
- 2.11. Samhandlingsreformen gjennomføres fra 01.01.2012. Dette stiller nye og omfattende krav til kommunal oppfølging. En rekke tiltak er foreslått parallellt med HP 2012-15. Gjennomføringen av disse må ha høy prioritet. Den økonomiske utviklingen følges nøye opp. Rådmannen rapportere tilbake til kommunestyret ved tertialrapporteringen.
- 2.12. Rådmannen utreder investeringstiltak for å sikre skoleveier slik at skyssgodtgjøring kan reduseres (kost/nytte-analyse) inkl folkehelseperspektivet.
- 2.13. Rådmannen fremmer egen sak om økt innsats for merking av stier, gangveier og løyper for å bedre tilgjengeligheten av marka for alle brukergrupper.
- 2.14. Eierorganet (formannskapet) gjennomgår utbyttepolitikken til de selskaper hvor kommunen er eier for å vurdere om det kan gis et større bidrag til gjennomføring av tyngre investeringsprosjekter.

3. Rådmannens mål for 2012

Kommunens virke innen tjenesteproduksjon, forvaltning og utvikling skal kjennetegnes ved:

- En åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig kommuneorganisasjon
- Fokus på klima og miljø
- Folkehelseperspektivet - fra reparasjon til forebygging

4. Boligbyggeprogram 2012-2015

Boligbyggeprogram i handlingsprogramperioden vedtas som en del av kommuneplan 2009-2020

Boligbyggeprogram kan ikke utarbeides og godkjennes før kommuneplan 2009-2020 er avgjort i miljøverndepartementet.

Kommunestyrets behandling:

Søren Falch Zapffe (H) fremmet følgende forslag på vegne av H,FRP,KRF,SP og V:

”HANDLINGSPROGRAM 2012 - 2015

1. Økonomiske rammer

1.1. De økonomiske rammer som fremgår av rådmannens grunnlagsdokument med vedlegg legges til grunn for den økonomiske planleggingen i handlingsprogramperioden.

1.2. Rammer årsbudsjett 2012
Rammer for hvert utvalg og tjenesteområde fastsettes i samsvar med rådmannens grunnlagsdokument med vedlegg.

1.3. Skatt
Den kommunale skatteøren fastsettes til den enhver tid gjeldende maksimalsatsen.

1.4. Låneopptak
Rammen for eksterne lån til investeringsformål i 2012 settes til kr 107,77 mill. Avdragstiden på nye lån settes til 25 år. Lånet tas opp som serielån.

Rammen for opptak av formidlingslån i Husbanken settes til kr 22,65 mill. Lånet tas opp som annuitetslån med 5 års avdragsfri periode, deretter nedbetaling over 20 år.

1.5. Likviditet
Innvilget driftskreditt på kr 100 mill. (nå i Fokus Bank) videreføres i 2012. Likviditetssituasjonen anses som tilfredsstillende; det foretas likevel en vurdering i forbindelse med behandlingen av årsrapport 2011.

1.6. Egenbetalinger, gebyrer og avgifter
Ordningene fastsettes slik de fremgår av ”Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger”.

1.7. Økonomiske målsettinger som ligger fast

- Netto driftsresultat 1,5% (eks. mva fra investeringer)
- Disposisjonsfond på 3% av brutto driftsinntekter
- Liers gjeldsgrad skal ikke ligge over landsgjennomsnittet. Gjeldsgraden defineres som langsiktig gjeld (ekskl. pensjonsforpliktelser) i % av brutto driftsinntekter.

1.8. Endringer i forhold til økonomiske rammer

Driftsbudsjettet

1000 kr.	2012	2013	2014	2015
Heiahallen – drift		650	1300	1300
Hegg skole – drift				750
Miljøarbeider/sosiallærer/”Inn på tunet”	1000	1000	1000	1000
Omsorgsfond – kompetanseløftet	-1000	1000	0	0
Tiltak for redusert avfallsmengde	50	50	50	50
Adm/støtte i virksomheter	-1000	-1000	-1000	-1000
Utbytte	-2500	-2500	-2500	-2500
Renter	438	3850	9693	12624
Avdrag		500	3860	9220
Disposisjonsfond	2013	-2550	-12403	-21444
Sum	0	0	0	0

Investeringsbudsjettet

1000 kr.	2012	2013	2014	2015
Heiahallen	15000	15000		
Hegg skole		70000	140000	70000
Felles maskinpark	-1000	-1000	-1000	-1000
Skole/barnehage – returpunkt	-1500			
Salg virksomheter			-5000	-10000
Opptak/reduksjon lån	12500	14000	134000	129000
Sum	0	0	0	0

2. Oppdrag, tiltak mv.

- 2.1. Det forutsettes at tiltak gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet og budsjettvedtaket. Tiltak av prinsipiell betydning legges fram som egne saker.
- 2.2. Strukturprosjektet gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet
- 2.3. Økt fokus må settes på reduksjon av sykefraværet. Måltallet for reduksjon økes til 6 % i løpet av perioden, ref HP 2011 – 14. Dette kan gi kr 2,5 – kr 3,0 mill i reduserte personalkostander pr år.
- 2.4. Arbeidet med refusjon av sykepenger intensiveres. Det tilstrebes maksimal refusjon. Dersom refusjonsandelen økes til 65 % i løpet av perioden vil dette gi kr 2,5 mill i økt refusjon pr år.

- 2.5. Forsøksprosjektet vedtatt ifm 1. tertialrapport 2011 om økt grunnbemanning for å redusere sykefraværet gjennomføres snarest og finansieres gjennom økt sykepengerefusjon, ref 2.3 og 2.4.
- 2.6. Arbeidet med kompetanseoppbygging og dyktiggjøring av medarbeiderne og deres ledere videreføres, ref HP 2011 – 2014. Det utarbeides en konkret gjennomføringsplan for oppbygging av spisskompetanse rettet mot diagnosegruppene demens og alderspsykiatri. I tillegg settes det inn noe fokus på kompetanseøkning rettet mot fagområdet intravenøsbehandling og sykdomsobservasjon.
- 2.7. Rådmannen bes vurdere om størrelsen på virksomhetene er optimal utfra et ønske om bedre oppfølging av medarbeiderne og derigjennom bedre arbeidsmiljø og redusert fravær.
- 2.8. Felles skoleadministrasjon i ungdomskolekretsene vurderes. Dette inngår som en del av utredningen om elevtallsutviklingen i ungdomskolekretsene.
- 2.9. Den avsatte post til miljøarbeider/sosiallærer/”Inn på TUNET” som fordeles av Tjenesteutvalget.
- 2.10. Den statlige kontantstøtteordningen reduseres i 2012. Rådmannen utreder om en kommunal ordning kan sikre mer valgfrihet og redusere presset på plasser i barnehagene.
- 2.11. Samhandlingsreformen gjennomføres fra 01.01.2012. Dette stiller nye og omfattende krav til kommunal oppfølging. En rekke tiltak er foreslått parallellt med HP 2012-15. Gjennomføringen av disse må ha høy prioritet. Den økonomiske utviklingen følges nøye opp. Rådmannen rapportere tilbake til kommunestyret ved tertialrapporteringen.
- 2.12. Rådmannen utreder investeringstiltak for å sikre skoleveier slik at skyssgodtgjøring kan reduseres (kost/nytte-analyse) inkl folkehelseperspektivet.
- 2.13. Rådmannen fremmer egen sak om økt innsats for merking av stier, gangveier og løyper for å bedre tilgjengeligheten av marka for alle brukergrupper.
- 2.14. Eierorganet (formannskapet) gjennomgår utbyttepolitikken til de selskaper hvor kommunen er eier for å vurdere om det kan gis et større bidrag til gjennomføring av tyngre investeringsprosjekter.

3. Rådmannens mål for 2012

Kommunens virke innen tjenesteproduksjon, forvaltning og utvikling skal kjennetegnes ved:

- En åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig kommuneorganisasjon
- Fokus på klima og miljø
- Folkehelseperspektivet - fra reparasjon til forebygging

4. Boligbyggeprogram 2012-2015

Boligbyggeprogram i handlingsprogramperioden vedtas som en del av kommuneplan 2009-2020

Boligbyggeprogram kan ikke utarbeides og godkjennes før kommuneplan 2009-2020 er avgjort i miljøverndepartementet.”

Tonje Evju (AP) fremmet slikt forslag:

1. Økonomiske rammer

- 1.1. De økonomiske rammer som fremgår av rådmannens grunnlagsdokument med vedlegg legges til grunn for den økonomiske planleggingen i handlingsprogramperioden.
- 1.2. Rammer årsbudsjett 2012
Rammer for hvert utvalg og tjenesteområde fastsettes i samsvar med rådmannens grunnlagsdokument med vedlegg.
- 1.3. Skatt
Den kommunale skatteøren fastsettes til den enhver tid gjeldende maksimalsatsen.
- 1.4. Låneopptak
Rammen for eksterne lån til investeringsformål i 2012 settes til kr 92,271 mill kr. Avdragstiden på nye lån settes til 25 år. Lånet tas opp som serielån.

Rammen for opptak av formidlingslån i Husbanken settes til kr 22,65 mill kr. Lånet tas opp som annuitetslån med 5 års avdragsfri periode, deretter nedbetaling over 20 år.
- 1.5. Likviditet
Innvilget driftskreditt på 100 mill kr. (nå i Fokus Bank) videreføres i 2012. Likviditetssituasjonen anses som tilfredsstillende; det foretas likevel en vurdering i forbindelse med behandlingen av årsrapport 2011.
- 1.6. Egenbetalinger, gebyrer og avgifter
Ordningene fastsettes slik de fremgår av ”Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger”.

1.7. Endringer i forhold til økonomiske rammer

Driftsbudsjettet

1000 kr.	2012	2013	2014	2015
Reversere kutt i omsorgsektoren	2 000	2 000	2 000	2 000
Reversert kutt i skolen + beholde miljøarb.	1 500	1 500	1 500	1 500
Styrke skolebibliotek	250	250	250	250
Søndagsåpent bibliotek 10 mnd. året	150	150	150	150
Gatelys	70	70	70	70
Nær ledelse. ref. sammenslåing *	500	500	500	500
Avsetning til disp.fond	6 990	0	0	0
Renter	3 535	9 959	10 920	11 097
Avdrag		4 040	10 040	10 640
<i>SUM</i>	<i>15 025</i>	<i>18 499</i>	<i>25 460</i>	<i>26 237</i>
Bruk av disposisjonsfond	-0	-1 974	-8 935	-9 712
SSB anslag lønnsvekst 3,4%	-3 375	-3 375	-3 375	3 375
Nordal skole avvikles	-900	-2 400	-2 400	-2 400
Refusjoner/tilskudd/	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Økt skatteinngang	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Redusert rente	-3 050	-3 050	-3 050	-3 050
Nedleggelse bibliotek filialer	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sammenslåing virksomhet, red. leder *	-700	-700	-700	-700
<i>Sum</i>	<i>-15 025</i>	<i>-18 499</i>	<i>-25 460</i>	<i>-26 237</i>

Investeringsbudsjettet

1000 kr.	2012	2013	2014	2015
Hegg skole / Kinderhegg	80 000	150 000	50 000	
Heiahallen	21 000			
Opptak lån	-101 000	-150 000	-15 000	
Inntekter salg (Nordal + Frogner)			-35 000	
Sum				

2. Oppdrag, tiltak mv.

- 2.1. Det forutsettes at tiltak gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet og budsjettvedtaket. Tiltak av prinsipiell betydning legges fram som egne saker.
- 2.2. Strukturprosjektet gjennomføres som beskrevet i grunnlagsdokumentet, med de endringer som vedtas i HP.

2.2 Innovasjon i omsorg.

Med referanse til NOU 2011 – 11 ”**innovasjon i omsorg**” etableres et forprosjekt for å utrede de mulighetene som beskrives i NOU 2011- 11. Lier kommune bør ligge i forkant av denne utviklingen, både for å utvikle tilbudet til den enkelte, for å redusere presset på kommunale sykehjemsplasser og for å møte Samhandlingsreformen på en offensiv måte.

(NOUen omhandler ulike tiltak for å bedre kvaliteten på omsorgstjenestene. Det legges blant annet vekt på hvorledes ny teknologi kan anvendes for å kunne tilby utvidet omsorg i hjemmet.)

Redusert press på sykehjems plasser vil i sin tur kunne bety bedre kapasitet i kommunens sykehjem og dermed gjøre det mulig å ta i mot pasienter fra sykehus tidligere enn det som ofte er tilfellet i dag. Samhandlingsreformen har nettopp som et av sine hovedformål å legge til rette for en slik utvikling. Dette ligger blant annet til grunn for insentivmekanismene i reformen.

2.3 Sykefravær: Det legges frem en plan i løpet av våren 2012 om sykefraværarbeidet i kommuneorganisasjonen. Planen behandles av formannskapet og det rapporteres til kommunestyret innen første tertial.

Kommuneorganisasjonen har, i likhet med tilsvarende organisasjoner forholdsvis høgt sykefravær. En organisasjon som ivaretar så ulike tjenester vil alltid ha ulike utfordringer innen sykefravær. I handlingsprogrammet legges det opp til å øke arbeidsnærværet i Lier kommune 95 % i 2014.

En ambisjon om å halvere fraværet vil altså kunne representere en økt arbeidsverdi på minst 25 mill kr årlig. Dette er til sammenligning 40 % av strukturprogrammets målsetting. . Utfordringen for kommunes ledelse er derfor å tilrettelegge og lage en plan for ivaretagelse av helsefremmende organisering av arbeidet, helsefremmende ledelse og et arbeidsmiljø som fremmer mellommenneskelig trivsel i arbeidet.

2.4 Ingen nye investeringer over 10.mil i kommende 10 års periode.

Det investeres i sykehjem (Frogner), skole (Hegg) og Heiahallen.

Det innføres investeringsstopp i 10 år etter disse investeringene. Det skal ikke foretas investeringer over 10 mil i 10 års perioden. I stedet økes budsjetten for vedlikehold og utvikling av eksisterende bygningsmasse.

2.5 Kommunen vil utvikle strategi for vedlikehold av kommunens bygningsmasse som i større grad reduserer behovet for nyinvestering.

2.6 Rådmannen kartlegger barnefattigdom i Lier og utarbeider en tiltaksplan for hvordan de kan løftes over fattigdomsgrensen. eller hvordan effektene av foreldrenes økonomiske situasjon kan motvirkes.

2.7 Kommunen skal videreføre arbeidet med å bidra til at utbyggingen av Lierstranda gjennomføres med et positivt klimaregnskap.

3. Rådmannens mål for 2012

Kommunens virke innen tjenesteproduksjon, forvaltning og utvikling skal kjennetegnes ved:

- En åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig kommuneorganisasjon
- Fokus på klima og miljø
- Folkehelseperspektivet - fra reparasjon til forebygging

4. Boligbyggeprogram 2012-2015

Boligbyggeprogram i handlingsprogramperioden vedtas som en del av kommuneplan 2009-2020

Boligbyggeprogram kan ikke utarbeides og godkjennes før kommuneplan 2009-2020 er avgjort i miljøverndepartementet.”

Runar Gravdal (SV) fremmet følgende verbalforslag:

”1 Lier kommune ønsker å stimulere til økt andel økologisk landbruksproduksjon i kommunen samt opprettholde fokus på innkjøp av rettferdige produkter. Innkjøpsrutiner i egne virksomheter, herunder skolefruktordningen i hele Lierskolen, skal styrkes mot innkjøp av økologiske, lokale og rettferdige produkter.

2 Lier kommune skal være en kommune som setter barns rettigheter høyt og derfor følger FN's barnekonvensjon i praktiske avgjørelser og forvaltningspraksis. I alle saker som berører barn og unges levekår skal det være et eget punkt i saksframlegget som belyser konsekvenser for barn og unge.

3 Lier kommune skal føre en aktiv integreringspolitikk. Kvalifiserte innvandrere skal innkalles til jobbsøkeintervju på linje med andre søkere. Avvik rapporteres i tertialrapport. Målet er at andel innvandrere ansatt i kommunen skal gjenspeile andelen innvandrere bosatt i kommunen.

4 Kommunen skal videreføre arbeidet med å bidra til at utbyggingen av Lierstranda gjennomføres med et positivt klimaregnskap.

5 Fremtidige fjernvarmeanlegg i Lier må ha avfall eller utslippsfrie energikilder som primær energikilde

8 Kommunen vil utvikle strategi for vedlikehold av kommunens bygningsmasse som i større grad reduserer behovet for nyinvestering.

9 Styrke kommunalt tilsyn med forurensningskilder som forurensningsmyndighet og styrke plan og ledelseskapasitet i klima og energisaker.

10 Rådmannen skal sørge for nødvendig trafikkisikring og gang- og sykkelveier for alle skoleveier i kommunen.

11 Rådmannen må sette ytterligere ressurser og kapasitet inn på faseovergangene mellom pleie- og omsorgstilbudene i kommunen samt minimalisere antallet flyttinger mellom omsorgstilbudene.

12 Rådmannen må øke innsatsen for å stimulere det frivillige kulturarbeidet i kommunen.”

13 Lierskolen må styrke tospråklig fagopplæring

All kunnskap viser at det er stor sammenheng mellom å lykkes i skole og arbeidsliv og kunne norsk. Nedskjæring av ressurser til tospråklig fagopplæring samt mindre til opplæring i særskilt norsk, kan nok redusere utgiftene for kommunen på kort sikt, men hva skjer med elever som sitter i stor klasser og forstå bare bruddstykker av det som det undervises i?

*Overføring fra mottaksklasser til **øverste klassene på barnetrinnet** og på ungdomstrinnet, kan ikke skje med like krav til norskkunnskaper.*

Undervisning på ungdomstrinnet – samt lærebøker og annet materiell, stiller helt andre krav til språkforståelse enn de første årene på barnetrinnet.

Mener vi alvor med integrering av flyktninger og innvandrere, må vi også både gi dem bedre grunnlag i norsk. Mange av dem som blir bosatt i Lier har helt andre referanserammer for ord og uttrykk enn det vi har. De har også språk som ligger langt fra vårt språk både når det gjelder skriftegn og syntaks. Dette tar det tid å lære.

Tar vi bort ressurser til tospråklig opplæring, kan en ikke samtidig redusere opplæringa i særskilt norsk uten at det får store konsekvenser både for den enkelte, skolen og for samfunnet. Ikke minst merkes dette når det gjelder frafall i videregående skole.

Å skjære ned på norskundervisning for fremmedspråklige, er en kortsiktig gevinst. Det ender med tap både for den enkelte og for samfunnet vårt.

14 Rockeverkstedet skal opprettholdes og videreutvikles i samarbeid med ungdommene og i den form det har i dag.

15 Bedret kollektivtilbud langs øst og vestsida i form av rundrute mellom drammen- lierbyen sylling opp langs vestsideveien og ned østsideveien og omvendt i stive ruter og med sene avganger i helgene.

16 Det skal være like rettigheter til utdanning og fritidsaktiviteter for alle barn i Lier, uavhengig av foreldreinntekt. Kommunen utarbeider retningslinjer for fritak for egenbetaling; eventuelt dekning av denne ved kommunale midler.

17 Alle nye boligutbygginger over 10 enheter skal ha deler av boligmassen som rimelige boliger til unge i etableringsfasen.”

Votering:

Fellesforslag fremmet av Søren Falch Zapffe ble vedtatt med 31 stemmer (20H,5FRP,2KRF,2SP,2V) mot 18 stemmer (16AP,2SV) avgitt for Tonje Evjus forslag.

Verbalforslagene som ikke ble vedtatt oversendes formannskapet for videre oppfølging.

Formannskapetets innstilling til kommunestyret:

Rådmannens beslutningsgrunnlag legges ut til offentlig ettersyn.

Formannskapetets behandling:

Søren Falch Zapffe (H) fremmet følgende fellesforslag på vegne av H, V, SP, KRF, FRP, AP, SV:

"Rådmannens beslutningsgrunnlag legges ut til offentlig ettersyn."

Formannskapetets vedtak:

Handlingsprogram 2012-2015 – saksframlegg, tas til orientering.

Formannskapetets behandling:

Handlingsprogram 2012-2015 – saksframlegg, tas til orientering.

Tjenesteutvalgets vedtak:

Handlingsprogram 2012-2015 – saksframlegg, tas til orientering.

Tjenesteutvalgets behandling:

Handlingsprogram 2012-2015 – saksframlegg, tas til orientering.

Miljøutvalgets vedtak:

Rådmannens forslag til Handlingsprogram 2012-2015, tas til orientering.

Miljøutvalgets behandling:

Rådmannens forslag til Handlingsprogram 2012-2015, tas til orientering.

Planutvalgets vedtak:

Saken tas til orientering.

Planutvalgets behandling:

Saken tas til orientering.

Råd for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevnes vedtak:

Rådmannens forslag til handlingsprogram 2012-2015 – saksframlegg tas til orientering med følgende merknad:

Rådet for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne har notert seg at rådmannen foreslår en styrking av budsjett for å møte samhandlingsreformen. Rådet ber om at administrasjonen i sitt videre arbeid med samhandlingsreformen, legger særlig vekt på å sikre at eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke blir skadelidende av de endringer som reformen vil medføre.

Råd for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevnes behandling:

Rådmannens forslag til handlingsprogram 2012-2015 – saksframlegg tas til orientering med følgende merknad:

“Rådet for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne har notert seg at rådmannen foreslår en styrking av budsjett for å møte samhandlingsreformen. Rådet ber om at administrasjonen i sitt videre arbeid med samhandlingsreformen, legger særlig vekt på å sikre at eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne ikke blir skadelidende av de endringer som reformen vil medføre.”

Rådmannens saksutredning:

Dokumentene sendes i egen forsendelse.

Vedlegg:

- Handlingsprogram 2012-2015 Rådmannens beslutningsgrunnlag
- Virksomhetskatalog

Utredning:

Kommunestyret skal en gang i året vedta en økonomiplan som skal omfatte minst de neste fire årene. Planen skal gi en oversikt over kommunens inntekter, utgifter og prioriterte oppgaver og skal omfatte hele kommunens virksomhet.

Rådmannen legger frem beslutningsgrunnlaget for formannskapet – slik praksis også har vært tidligere.

Følgende fremdriftsplan er lagt til grunn:

- Handlingsprogrammet ferdig fra administrasjonen 08.nov
- Hovedutvalgsbehandling 15-17. nov
- Formannskapet innstiller 24.nov
- Dokumentene i HP 2010 - 2013 legges ut til offentlig gjennomsyn 25.nov
- Kommunestyrets behandling 13.des

Det er formannskapet som legger forslag til handlingsprogram ut til offentlig ettersyn.

Rådmannen fremmer derfor ikke formelt forslag til vedtak i saken.

Under arbeidet med handlingsprogrammet har det vært dialog mellom kommunestyret og virksomhetslederne med drøfting av utfordringer. Det har også vært dialog mellom rådmannen og utvidet formannskap underveis. Før formannskapet fremmer sitt forslag, vil beslutningsgrunnlaget bli behandlet i partiene og hovedutvalgene.

Innholdsfortegnelse	Side
Rådmannens innledning	2
1 Leserveiledning for dokumentet	4
2 Kommuneplan og prioriterte mål for perioden	7
3 Hovedtrekk i økonomien	8
4 Utviklingstrender i samfunn og kommune	12
5 Strategiske fokusområder	15
5.1 Samfunn	15
5.2 Tjenesteområder	20
Skole	20
Barnehage	25
Velferd - Omsorg	25
Velferd - Helse- og sosial	39
Kultur	45
Infrastruktur - Bygg, Vann og avløp, Vei og Kjøkken	50
Plan og Samfunn	56
Fellestjenester, ledelse og politikk	62
5.3 Organisasjon og medarbeidere	65
5.4 Økonomi og investering	70
Vedlegg:	
1 Sentral budsjettering	84
2 Strukturprosjektet	85
3 Investeringer	87
4 Investeringsprosjekter som står på vent	95
5 Handlingsrommet	97
6 Oversikt over avgifter gebyrer og egenbetalinger	99
7 Gebyrgrunnlag vann og avløp	108
8 Kommunale tilskuddssatser for ikke-kommunale barnehager	109
9 Obligatoriske oversikter	110

Rådmannens innledning

Ved inngangen til en ny kommunestyreperiode vil antakelig oppmerksomheten først og fremst være knyttet til hvilke disposisjoner folkevalgte organ kan foreta for å nå målene, fremfor tjenstekutt og kostnadsreduksjon. Da kan det være en trøst at det tross alt er godt over 1 milliard kroner som skal fordeles på tjenester som betyr en forskjell for innbyggere og næringsliv.

Men det er også grunn til å merke seg at KS i en ny rapport om kommunene og norsk økonomi varsler avtakende vekst i sektoren og antyder at heller ikke norske kommuner vil være upåvirket av manglende stabilitet i flere av eurolandene.

Lite nytt under solen

Det er blitt en tradisjon at rådmannen peker på kommunenes store utfordringer, kommenterer manglende finansiering ved statlig oppgaveoverføring, nye og forsterkede krav, antyder at gjeldsbelastningen har en urovekkende utvikling og maner til moderasjon. Slik er det også i år.

Forskjellen fra foregående år er antakelig regjeringens tydelige signal om begrenset vekst i forslaget til statsbudsjett, erkjennelsen av at inntektssvikten ikke dekker aktivitetsveksten i kommunesektoren over tid og fraværet av ekstravagante løfter.

Slik sett kan 2012 for så vidt karakteriseres ved status quo; de fleste hensynene som lå til grunn for årsbudsjettet 2011 gjelder fortsatt for Liers vedkommende; økonomiplanen inneholder ingen store overraskelser for de kommende fire årene. Nøkternhet og omstillingsevne vil avgjøre om vi vil lykkes og skaffe oss tilstrekkelig handlingsrom.

Handlingsrom gir politisk frihet

Lavere gjeldsbelastning og overskudd på driftsbudsjettet er de to viktigste bidragene til å skape et økonomisk handlingsrom. Det svarer både til statens anbefaling om et netto driftsoverskudd på 1,5% og kommunestyrets krav om det samme.

Hensikten er naturligvis i første rekke å gi kommunestyret muligheter til å prioritere viktige investeringsprosjekter i tide og beslutte reell satsning uten nødvendigvis å være nødt til å foreta betydelige nedskjæringer på andre felt. I dag er situasjonen en annen.

Sammenhengen mellom kommunestyrets valg og hovedutvalgenes disposisjoner er viktige. Det handler både om å se at kravet til omstilling har en virkning for tjenestene og ikke minst om kommunikasjonen i den politiske organisasjonen om konsekvensene av føringene.

Samhandling i det ukjente

Samhandlingsreformen får sin egentlige fødsel 1. januar 2012 og skal utvikles gjennom hele denne fireårsperioden og vel så det. Det er gjort en betydelig innsats for å oppnå oversikt over tiltak som må iverksettes og avklaringer som må foretas allerede ved oppstart.

Gjennom Helsesamarbeidet Vestre Viken, regionale arbeidsgrupper og intern innsats er mye forberedt, men desto mer gjenstår. Kommunestyrets premisser vil ligge til grunn når samarbeidsløsningene med de øvrige kommunene utformes i praksis og kontrakter inngås.

Rådmannen har lagt opp til at folkevalgt nivå - i første rekke representert ved tjenesteutvalget - skal enda tettere på planleggingen og gjennomføringen av de forskjellige delene av samhandlingsreformen. Mye tyder på at også denne reformen kan vise seg å by på økonomiske utfordringer. I første rekke vil det trolig være mulig uenighet mellom

helseforetakene og kommunene som genererer merkostnader i en situasjon der helseforetakene er underfinansiert. Men det kan også vise seg at reformen gis en form som innebærer økt aktivitet som dermed må finne sitt finansieringsgrunnlag.

Plan til besvær

Det faktum at kommuneplanen ennå ikke foreligger i vedtatt og godkjent tilstand gir en sviktende plattform for handlingsprogrammet og økonomiplanen. Der kommuneplanen skulle ha gitt tydelige signaler om satsning og utviklingstrekk av betydning for tjenesteproduksjon og forvaltning gir "videreføring" en langt mer dempet versjon. Resultatet er manglende "trykk" i samfunnsutviklingen.

Det oppfattes også som et paradoks at kommunens planstrategi tas opp til behandling før den kommuneplanen vi har arbeidet så vidt mye med er gjort gjeldende. Lier har gitt tydelig uttrykk for at det er grunn til å sette spørsmålstegn ved det statlige innsigelsesinstituttet og deltar for tiden i et prosjekt i regi av KS for å vurdere virkningen av det.

Transportutfordringene og næringslivets lokale og regionale rammevilkår vil være sentrale tema når arbeidet med planstrategien starter opp. Likeså er det et krav fra Lier kommunes side at en mulig reetablering av flyktningsmottak i Buskerud leir på Lierskogen skal være gjenstand for behandling gjennom kommuneplanprosessen.

Samarbeidsløsninger og eierskap

Forventningene til kommuneorganisasjonen forsterkes stadig, oppgavene blir flere og omfanget øker. I mange tilfeller kan interkommunale samarbeidsløsninger representere mulighetene for å oppnå tilstrekkelig kvalitet, kapasitet og kostnadseffektivitet.

Det forekommer en viss skepsis til noen av disse selskapene fordi de forvalter viktige oppgaver og store ressurser på kommunestyrets vegne, men oppleves fjernt fra folkevalgte organer. Eierstyringen består av flere faktorer og fordrer både systematisk tilnærming og utholdenhet.

Eierskapsmeldingen ble første gang behandlet i 2009 og er blant annet fulgt opp med flere vedtak. Det er naturlig å vurdere såvel organiseringen av eierskapsarbeidet som eierstrategier og en mulig rullering av dokumentet.

Hans-Petter Christensen
Rådmann

1 Leserveiledning for dokumentet

Tre i ett - om dokumentet

Rådmannens beslutningsgrunnlag er tre forskjellige dokumenter i ett.

- *Økonomiplanen* er obligatorisk og skal være fireårig.
- *Årsbudsjettet* er også lovpålagt og gjelder det første året etter vedtak.
- *Handlingsprogrammet* knytter økonomiske størrelser sammen med mål og rammebetingelser.

I Lier kommune praktiseres en ordning der rådmannen utarbeider et grunnlag for den politiske behandlingen, men det er formannskapet som former forslaget til vedtak som etter hvert blir innstilling overfor kommunestyret.

Denne gang er det foretatt en del endringer i handlingsprogrammet for å gjøre det lettere tilgjengelig for leseren. I tillegg er det utarbeidet en virksomhetskatalog som viser alle kommunens virksomheter, deres økonomiske rammer og budsjettinnspill til handlingsplan prosessen. Rådmannen bistår også partigruppene med simulering av økonomiske disposisjoner og grunnlag for forslag til vedtak.

Kommuneplanen er kommunens viktigste strategiske styringsdokument, og inneholder overordnede målsetninger og retningsvalg for kommunens utvikling. Handlingsprogrammet skal bidra til å realisere kommuneplanens målsetninger og inneholder mål, tiltak og økonomiske rammer for kommende fireårsperiode, samt budsjett for kommende år.

Handlingsprogrammet for Lier kommune omfatter fire strategiske fokusområder:

- Samfunn
- Tjenester
- Organisasjon og medarbeidere
- Økonomi

Fokusområdene er omtalt i hvert sitt kapittel med sentrale utfordringer og arbeidet med disse. Under de enkelte tjenestene fremkommer mål og driftsbudsjettet for tjenestekområdene.

For hvert tjenestekområde er det utarbeidet to økonomiske oversikter som viser:

- *Driftsbudsjett* - regnskap og økonomiske budsjettammer
- *Rammeendringer* - forslag til endringer i rammene i handlingsprogramperioden

Driftsbudsjett

Eksempel	Regnskap	Vedt. Bud	Just. Bud	Rammer i faste 2012-kroner			
	2010	2011	2011	2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	1 000	1 000	1 020	1 580	1 680	1 580	1 580
30 Inntekter	-100	-100	-100	-100	-100	-100	-100
Netto ramme	900	900	920	1 480	1 580	1 480	1 480
		<i>Endring pr. år</i>		580	100	-100	0
		<i>% endring fra forrige år</i>		64,44 %	6,76 %	-6,33 %	0,00 %

Alle tall er oppgitt i 1000 kr Venstre side av tabellen viser regnskap forrige år, vedtatt handlingsprogram og justert budsjett for inneværende år. Høyre side viser de økonomiske rammene i henhold til rådmannens beslutningsgrunnlag.

Rammeendringer

Eksempel	Endringer i 2012 kr.				Sum
	2012	2013	2014	2015	
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
1 Overføring mellom ansvar	100	0	0	0	100
2 Pris- og lønnsvekst	30	0	0	0	30
<i>Sum konsekvensjusteringer</i>	30	0	0	0	30
<u>Nye tiltak</u>					
Ett nytt årsverk	500	0	0	0	500
Prosjekt	0	100	-100	0	0
<i>Sum nye tiltak</i>	500	100	-100	0	500
<u>Innsparing/omstilling</u>					
Strukturtiltak					
6 Flatt kutt	50	0	0	0	50
<i>Sum innsparing/omstilling</i>	50	0	0	0	50
Sum Eksempel	580	100	-100	0	580

Oversikten viser

- Konsekvensjusteringer – Flytting av rammer mellom ansvar (1) lønns-/prisvekst (2), konsekvens av fattede vedtak osv.
- Nye tiltak – tiltak utover det som tidligere er vedtatt
- Innsparing/omstilling – krav til innsparing/omstilling

Summene på de ulike tiltakene viser hvordan rammene endrer seg i forhold til året før. Eksempellet viser

- I 2012 øker rammene totalt med 580, denne økningen ligger inne i alle årene.
- I 2013 er det lagt inn et prosjekt med 100 som kun gjelder 2012. Dette medfører at rammen økes med 100 i 2012 (i forhold til 2011), og reduseres med 100 i 2013 (i forhold til 2012).

Under tjenesteområdene er det et avsnitt med fakta/underlag, dette er i hovedsak et utvalg av KOSTRA-tall (KOMMUNE- STAT- RAPPORTERING). Flere grunnlagstall finnes på

www.kostrano.no

Forkortelser – definisjoner i dokumentet:

HP	Handlingsprogrammet
KOSTRA	KOMMune-STat-RApportering
KS	Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
Strukturprosjektet	Samlebetegnelsen på den delen av det økonomiske omstillingsarbeidet som skal finne muligheter for kostnadsreduksjon knyttet til større organisatoriske, styringsmessige og driftsmessige endringer.
OPS	Offentlig privat samarbeid
KVU	Konseptvalgutredning
AA register	Arbeidstager/arbeidsgiverregister
BPA	Brukerstyrt Personlig Assistanse/Assistent
PIF	Park, idrett og fritid
VA	Vann og avløp
GVD	Godt Vann Drammensregionen
DRUM	Lederverdiene i Lier kommune – Dialog, Resultatskaping, Utvikling og Motivasjon
RfD	Renovasjonsselskapet for Drammensregionen

2 Kommuneplan og prioriterte mål for perioden

Lier kommunes visjon

Grønne Lier – for alle innbyggere Landlig og livskraftig

Visjonen vår er både uttrykk for vårt særpreg i dag og det Liersamfunnet vi vil utvikle videre; som en landlig kommune, nær byen og med en livskraftig befolkning, landbruk og næringsliv.

Ut fra visjonen skal kommunens arbeid bygges på følgende grunntanker:

- *Det gode liv for alle*
- *Natur og kultur som ressurs*
- *Langsiktig miljøutvikling*

Overordnede målsetninger for handlingsprogramperioden

I handlingsprogrammet for 2012-2015 er følgende områder valgt ut som overordnede målsetninger:

- Åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig kommuneorganisasjon
- Klima og Miljø
- Folkehelseperspektivet - fra reparasjon til forebygging

Målsetningene legges til grunn for planleggingen innenfor hvert tjenesteområde.

3 Hovedtrekk i økonomien

Norske kommuner gjennomlever en periode med svært stram økonomi, fire av fem kommuner har satt i verk effektiviserings- og sparetiltak. Slik må det bli når aktivitetsveksten i kommunene i årene fra 2005 til 2010 har vært på 3,4 % pr. år, mens tilsvarende inntektsvekst har ligget på 2,7 %.

KS har beregnet at veksten i statsbudsjettet for 2012 ikke dekker kostnadsveksten som følger av endringer i folketallet og annen kostnadsvekst fullt ut. Kommunene tar konsekvensen av situasjonen og endrer takten i utviklingen ved ikke å øke tjenesteproduksjonen. Unntaket er barnevernsområdet som fortsatt ser ut til å ha en kostnadsvekst. Det er fortsatt høy investeringsvekst, men likevel slik at de to siste kvartalene representerer en utflating.

Beskrivelsen av norske kommuner under ett representerer gir også et godt bilde av Lier kommunes utfordringer. Lier har en langsiktig lånegjeld (ekskl. pensjonsforpliktelser) som ligger 24 prosentpoeng over landsgjennomsnittet, dette utgjør ca. 290 mill. kr Dette betyr at Lier har et høyere press fra de finansielle kostnadene enn gjennomsnittskommunen.

I statsbudsjettet får Lier en relativt høy vekst sammenlignet med andre kommuner. Hovedgrunnen til den høye veksten er endringer i behovsindikatorene. Lier har en befolkningsvekst som legger ytterligere press på tjenestene.

Mål om forutsigbar økonomi

Arbeidet for å sikre forutsigbarhet og kvalitet i kommunens tjenesteyting og forvaltning, legger betydelig press på kommuneorganisasjonen og stiller krav til omstillingsevne.

I perioden 2007 – 2010 ble det gjennomført en ikke ubetydelig kostnadsreduksjon, tilsvarende 27 mill. kr Hensikten var å møte store investeringsbehov og økte finanskostnader. Dette var imidlertid ikke tilstrekkelig, og i årene 2009-2010 ble det foretatt en generell kostnadsreduksjon etter «ostehøvelprinsippet» på 2 %.

I 2010 varslet rådmannen et taktskifte kjennetegnet ved et sterkere fokus på økonomi. Formålet var å skape tilfredsstillende forutsigbarhet slik at kommunen fortsatt skal være i stand til å møte innbyggere og næringsliv med tjenester på et akseptabelt nivå. Resultatet ble et omstillingskrav på 60 mill. kr (8 % av lønns- og driftsutgiftene) fordelt over årene 2011 - 2013. Samtidig ble de fleste store investeringene tatt ut av investeringsplanene.

Handlingsprogrammet for 2012-2015 viderefører omstillingskravet på 60 mill. kr, og baserer seg på at tjenesteområdene klarer omstillingskravene. Dette anses å være en klar risikofaktor i og med at tilpasningene blir stadig mer utfordrende.

Sårbar omstillingsfase

Omstillingssummen på 60 mill. kr kommer på toppen av tidligere gjennomført kostnadsreduksjon og gjør tiltakene mer utfordrende. Det vil ikke være mulig å realisere omstillingskravet uten at det går på bekostning av tjenestenes kvalitet og/eller omfanget av dem.

Det er etablert et prosjekt som skal sikre trykk og gode prosesser i omstillingen ved å identifisere, utrede og iverksette strukturelle tiltak. Strukturprosjektet som samlebetegnelse

benyttes på den delen av det økonomiske omstillingsarbeidet som er knyttet til større organisatoriske, styringsrelaterte og driftsmessige endringer.

Status for strukturprosjektet er at det til nå er tatt ut ca. 11,5 mill. kr gjennom strukturtiltak og ca. 10 mill. kr ved generell budsjettreduksjon.

Det vesentligste innsparingspotensialet for strukturtiltak så langt de er avklart til nå, er forutsatt tatt ut allerede i 2011. Det kan bety at resten av innsparingskravet for 2011 samt brorparten av kravet i 2012 (21 mill. kr) må realiseres ved generell budsjettreduksjon og dermed kutt i tjenestetilbudet. Det samme vil gjelde for kravet på 13 mill. i 2013. Dette utfordrer mulighetene og evnen til å opprettholde tjenesteproduksjonen på planlagt nivå i 2012 og 2013.

Omstillingsarbeidet videreføres i en ny fase der det er nødvendig å ta opp igjen tidligere forkastede tiltak.

Handlingsprogrammets økonomiske profil

Beslutningsgrunnlaget viderefører vedtatt

- avdragsprofil
- overføring til investering (justert for endringer i mva refusjon fra investering)
- avsetning til disposisjonsfond

Det er en forutsetning at virksomhetene klarer de omstillingskravene tjenesteområdene er pålagt. Der det er endringer i kostnadsbilde er det lagt vekt på å kompensere for det å unngå uheldige konsekvenser for tjenestetilbudet.

- Lønn- og generell prisvekst (deflator)
- Delvis kompensasjon for kostnader utover generell prisvekst
- Delvis kompensasjon for brukervekst

Utover generell lønns- og prisvekst har tjenesteområdene fått tilført i overkant av 20 mill kr

På investerings siden har rådmannen lagt vedtakene i gjeldende handlingsprogram til grunn. Dette betyr at nybygg som erstatning for Frogner sykehjem ligger inne, men at det utover dette ikke er ført opp andre større investeringsbehov. Likevel øker lånegjelden med 10% i løpet av handlingsprogramperioden.

Utviklingen er foruroligende fordi behovet for investeringer til rehabilitering/nybygg Hegg skole og bygging av den nye Heiahallen antas å være prioritert ut fra den foreliggende situasjonen. Rådmannen kan ikke se at det er rom for økte investeringer i handlingsprogramperioden uten at dette legger et ytterligere sterkt press på økning av omstillingskravet.

Rådmannen foreslår at det fastsettes en norm som sikrer at kommunens gjeldsbelastning ikke er høyere enn tilfellet er for landets kommuner i gjennomsnitt.

For å oppnå en tydelig og kommuniserbar handlingsregel foreslår rådmannen å innføre et mål om gjeldsgrad som ikke ligger over landsgjennomsnittet. Med beslutningsgrunnlagets

investeringer og egenfinansiering betyr dette at Liers investerings vekst må være mindre enn landsgjennomsnittet hvis Lier skal nærme seg målet. Det blir strenge prioriteringer over tid for å nå dette målet.

Omstillingsfasens dilemma

Grovt sett kan bakgrunnen for omstillingsbehovene beskrives ved statlige forutsetninger som ikke er fullfinansiert, økte forventninger/krav til tjenestene og lavere vekst i de frie inntektene sammenholdt med aktivitetsnivået.

For i en viss grad å skjerme tjenesteproduksjonen er det over tid gjennomført noen tiltak:

- Betalt mindre avdrag (tett opp til minimumsavdrag)
- Høy grad av lånefinansiert investering
- Lavt vedlikeholdsbudsjett

Dette har skapt en form for “luksusfelle” hvor stadig økende rentekostnader har lagt press på tilpasning i tjenestene, samtidig som budsjettene har blitt mer sårbare for rentesvingninger.

	2005	2012	2015
Rentekost	25 mill	55 mill	64 mill
Avdrag	25 mill	63 mill	77 mill

Den økonomiske omstillingen har som siktemål å frigjøre midler som demper veksten av rentekostnadens innflytelse på økonomien. Det er også et mål å øke avsetninger for å etablere buffer mot uforutsette svingninger i tjenesteproduksjonen.

Dette skaper et dilemma i forhold til økte tjeneste- og investeringsbehov. I omstillingsarbeidet søkes det kontinuerlig etter effektiviseringsgrep som demper behovet for å redusere tjenestetilbudet. Dersom frigjorte ressurser isteden disponeres til nye eller forsterkede tilbud undergraver dette forutsetningene for gjennomføring av økonomiplanen og den faktiske omstillingsevnen svekkes.

Handlingsrommet for å imøtekomme ønsker og nye behov er i hovedsak:

1. Skyve på avdrag eller ha lavere egenfinansiering av investeringer
2. Redusere avsetning til disposisjonsfond
3. Justere ned dagens aktivitetsnivå ytterligere

Forskryvning av avdragene eller lavere egenfinansiering av investering bidrar imidlertid til å redusere effekten av den økonomiske omstillingen og forsterker i neste omgang omstillingsbehovet.

Avsetningen til disposisjonsfond burde vært høyere. De siste års kostnadsvekst i NAV/sosialtjeneste og Barnevernet viser behovet for å ha buffere i økonomien. Overforbruket har i 2010 medførte lavere egenfinansiering av investeringer og derav høyere opptak av lån, det samme vil sannsynlig gjelde for 2011. Den største risikoen i beslutningsgrunnlaget er virksomhetenes evne og kraft til å gjennomføre omstillingen, og behovet for avsetninger som kan demme opp for at evt. underskudd øker.

Hva er mulighetene i en låst økonomi

Opplevelsen av «en låst økonomi» er påtrengende når organisasjonen er i en kontinuerlig omstillingsprosess og kravet til moderasjon er tydelig uttrykt. Samlet er det likevel godt over 1 milliard kroner som skal disponeres hvert år i perioden og mulighetene til styring og prioritering er definitivt tilstede.

Forutsetningen er at nye tiltak finansieres og at eventuell tilsvarende kostnadsreduksjon lar seg realisere.

4 Utviklingstrender samfunn og kommune

Befolkningsprognose

Tabellen under viser befolkningsprognosen som er lagt til grunn i handlingsprogrammet.

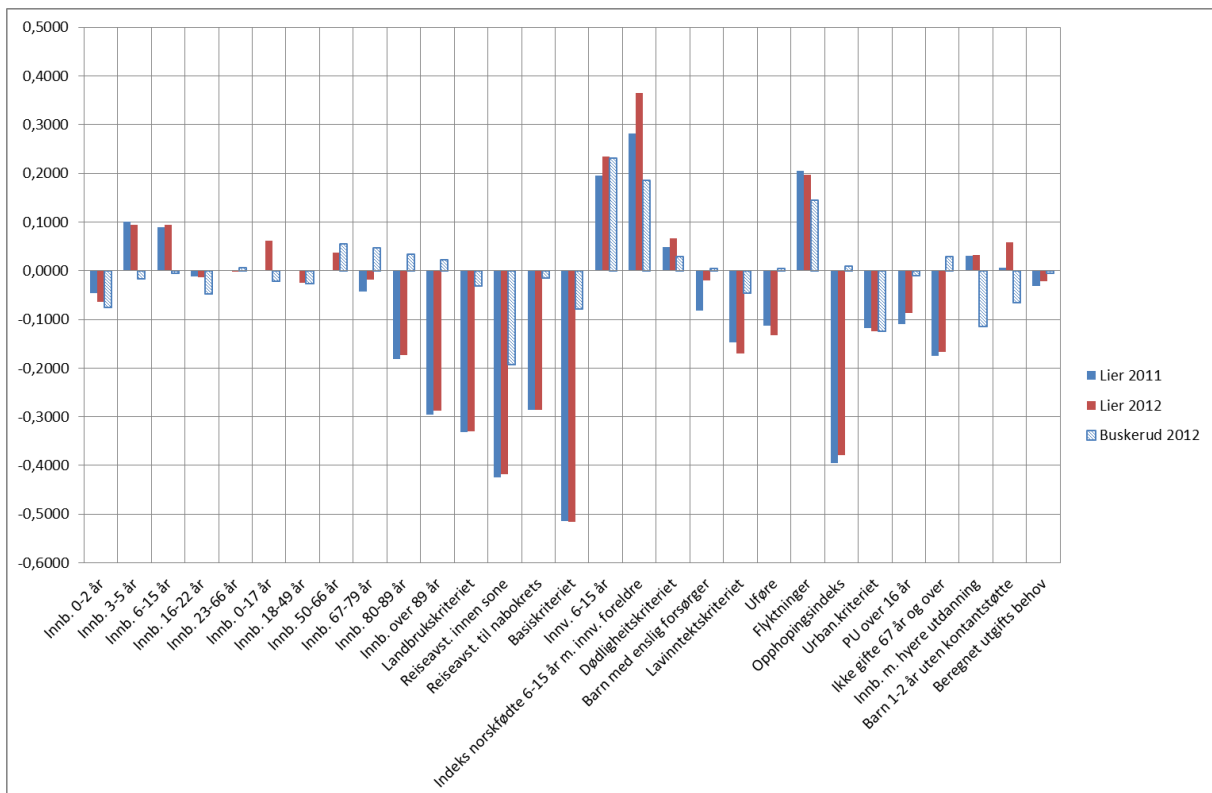
Verdier	2012	2013	2014	2015
0-5 år	1 805	1 783	1 784	1 790
6-15 år	3 239	3 291	3 302	3 352
16-66 år	16 006	16 223	16 452	16 668
67-79 år	2 047	2 194	2 352	2 479
80-89 år	725	728	723	724
Over 90 år	142	145	146	154
Totalt	23 964	24 364	24 759	25 167

SSB prognose (Middels nasjonal vekst) tall pr. 1.1

Prognosen viser jevn befolkningsvekst i handlingsprogramperioden. Veksten kommer i aldersgruppene 16 - 66 år og 67 - 79 år, mens det er små endringer i de øvrige aldersgruppene.

Behovs- og levekårsindikatorer

Grafen under viser hvordan Lier og Buskerud ligger i forhold til landsgjennomsnittet når det gjelder behovs- og levekårsindikatorer. Totalt sett øker Liers utgiftsbehov i forhold til landsgjennomsnittet.

Indikatorene er hentet fra statsbudsjettets beregningsnøkler for kommunenes utgiftsbehov som legges til grunn for fordeling av rammeoverføringer fra staten. Landet=0, tall over 0 betyr høyere utgiftsbehov og tall under 0 betyr lavere utgiftsbehov.

Grafen viser at Lier har noe lavere utgiftsbehov enn landet og Buskerud.

- Lier har mindre andel eldre og større andel barn i skolealder.
- Lier har høy andel innvandring/flyktninger.
- Lier har gode levekårsindikatorer (enlige forsørgere, fattige, uføre, og ikke gifte 67 år og over) i forhold til landsgjennomsnittet.

Sterk befolkningsvekst

- Første halvår 2011 økte befolkningen med 294 personer mot 313 i hele 2010.
- Siden årtusenskiftet har Lier vokst med over 200 personer i gjennomsnitt pr år.
- Kommuneplan for Lier 2009–2020 åpner for økt boligbygging, og det kan føre til at befolkningsveksten dobles til rundt 400 personer årlig. Det gir økt behov for tjenester, særlig barnhage og skole.

Flere innvandrere

- Fra 2006 har innvandringen fra utlandet vokst markant, og netto innvandring i Lier utgjør nå 60 - 75 % av nettoinnflyttingen totalt.
- Særlig to grupper er store. Innvandring fra Øst-Europa har økt sterkt de senere årene, og antall barn under 15 år med østeuropeisk bakgrunn er økt fra 94 til 159 fra 2007.
- Hvis denne tendensen fortsetter gir det økt behov for tilbud i velkomstklasse og grunnleggende norskopplæring.
- En annen stor gruppe kommer fra Asia, Afrika, Mellom- og Sør-Amerika. Mange av dem er flyktninger og asylsøkere. Denne gruppen trenger språkopplæring og hjelp til å finne seg til rette i samfunnet.

Flere eldre

Lier har en ung befolkning

- 25 % av totalbefolkningen er barn og unge under 18 år, mot ca. 23 % i Buskerud og landet utenom Oslo.
- Andelen eldre i Lier over 80 år er ca. 4 % mot nærmere 5 % i Buskerud og landet utenom Oslo.
- Dette er imidlertid i ferd med å endre seg og befolkningsfremskrivninger fra SSB viser at andelen barn og unge vil synke og andelen eldre øke også i Lier. Tendensen vil kunne motvirkes noe ved økt tilflytting.

Antallet eldre øker

- Uavhengig av alderssammensetningen i befolkningen øker antallet eldre totalt, og fra ca. 2018 blir det flere i gruppen over 80 år.
- Det fører til økt behov for pleie- og omsorgstjenester. Særlig etter ca. 2018.

Flere i barnevernet og flere som mottar sosialstønad

- Det er blitt flere barn på barneverntiltak siden 2007. Fra 2009 økte andelen barn med tiltak med 0,6 % poeng.
- I dag er nærmere 4,5 % av alle 0-17-åringer registrert i barnevernet. Det er litt lavere enn i Buskerud og likt landet.
- Antallet sosialhjelpsmottakere i Lier har økt fra 2007 til 2010 med en liten nedgang i 2011.
- Sosialhjelpsmottakere utgjør litt over 4 % av befolkningen mellom 20 og 66 år. Dette er lavere enn i Buskerud og på samme nivå som landet.

Strategiske fokusområder

Handlingsprogrammet har fire fokusområder:

- Samfunn
- Tjenester
- Organisasjon og medarbeidere
- Økonomi

Samfunn

Grønne Lier

Kommunestyret har vedtatt ”Grønne Lier - for alle innbyggere” som visjon for kommunen. Liers grønne profil skal ivaretas ved at dyrket og dyrkbar mark skjermes mot nedbygging og ved at jordbrukets kulturlandskap bevares. Store natur- og kulturkvaliteter ønskes ivaretatt, til beste for befolkningen.

Utfordringer

- Iverksette konkrete tiltak for å nå kommunens mål i energi- og klimaplanen både ved å ”feie for egen dør” og i samhandling med andre aktører.
- Sikre en mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunen.
- Sikre lavutslippsprofil på lokale utbyggingsprosjekter gjennom regulering og byggesaksbehandling.
- Utarbeide et miljøprogram for Lierstranda utviklingsprosjekt, der 0-visjonen er en av premissene.
- Delta i samarbeidsprosjektet Buskerudbyen for å ivareta Liers interesser i en samordnet areal- og transportpolitikk.
- Etablere plansamarbeid med Drammen kommune om Lierstranda og Brakerøya i samsvar med kommunestyrets vedtak.
- Få nødvendig avklaring om delfinansiering av riksvei 23 med bompenger som grunnlag for å få prosjektet på plass i Nasjonal Transportplan ved revisjonen i 2014.
- Øke bevisstheten på hvordan kommunen kan være en mer helsefremmende kommune gjennom virkemidlene og rollene vi har.
- Jobbe aktivt for å redusere bilbruken.

Kommuneplanen

Kommuneplanen for Lier 2009–2020 er oversendt Miljøverndepartementet for avgjørelse. Særlig viktig er det å få avklart fjordbyen på Lierstranda.

- Kommuneplanen består av samfunnsdel med visjon, arealdel og tjenstedel.
- Samfunnsdelen og tjenstedelen peker spesielt på hovedutfordringer knyttet til klima, miljø, og folkehelse.
- Det legges føringer for hvordan Lier kommune skal nå nasjonale klima- og miljømål, og hva Lier kommune kan gjøre for å motvirke at sosiale ulikheter i befolkningen fører til ulik helse.
- Arealdelen legger til rette for å opprettholde og utvikle skolekretsene, fortsatt næringsutvikling og ivaretagelse av dyrket mark.
- Hovedsatsingsområdet er Lierstranda der det skal gjennomføres miljøopprydding og gradvis transformasjon til bolig- og næringsformål med vekt på allmennhetens tilgang til strandsonen og sikring av naturområdene. Planleggingen skal ivareta en helhetlig areal-, transport og miljøløsning.

Boligbygging

Ny kommuneplan for Lier vil inneholde nytt boligbyggeprogram. Det kan gjøres klart når Miljøverndepartementet er ferdig med sin behandling av planen. Rådmannen legger derfor ikke frem forslag til boligbyggeprogram i dette handlingsprogrammet.

Boligbyggingen de neste årene bør fortrinnsvis styres til kretser der det er god kapasitet i skolen. Skolene i Høvik, Oddevall og Nordal kretser har god kapasitet, og det samme har Henummarka skole og Tranby ungdomsskole. Utbyggingen i Hasselbakken og på Engersand er i gang og vil gi ca. 400 nye boliger i nedslagsfeltet til Høvik skole. Det er også satt av utbyggingsområder i Oddevall og Nordal kretser.

Miljøkommunen Lier

Areal – transport – miljø

En høy miljøprofil krever stadig forbedring i takt med utvikling og ny kunnskap. Plan- og styringssystemet skal gjenspeile dette.

- Handlingsplanen til Energi- og klimaplan legger vekt på utvikling av et miljømessig bærekraftig næringsliv. Dette skal skje i en aktiv samhandling med næringslivet.
- Vannmiljøarbeidet er sentralt og legger til rette for redusert forurensning av Liers vannressurser.
- Fullkarakterisering og tiltaksanalyse av Drammensfjorden og Tyrifjorden er i gang.
- Miljøoppyrddingen på Lierstranda og Brakerøya er under fullføring.
- Utviklingen av en fjordby på Lierstranda skal være bærekraftig både på miljø, økonomi/næringsutvikling og sosialt.
- Samordnet areal – transport – miljøplanlegging skal bidra til målene i Energi- og klimaplan om redusert CO₂.
- Handlingsplanen til Energi- og klimaplan skal bidra til å redusere forurensningene fra menneskelig aktivitet og utslipp av CO₂.
- Klimafokus i egne virksomheter ivaretas ved miljøfyrtårnarbeidet.
- Nybygg og rehabiliteringer i kommunens regi skal ha minimum lavenergistandard. Passivhusstandard skal utredes for alle kommunale byggeprosjekter.
- Gjennom kommuneplanens arealdel legges det til rette for ivaretagelse av viktige felles friluft- og naturområder samt jordbruksområdene i Lierdalen
- Trafikksikkerhetsarbeidet er forankret i trafikksikkerhetsplanen. Handlingsplanen som ivaretar prioriteringene revideres og behandles årlig.

Lierbyen

Stedsutviklingsarbeidet som er et resultat av prioriteringene i stedsutviklingsprosjektet videreføres. Dette gjelder: vann-, avløpssanering, fjernvarme- og kabelanlegg. Etableringen av miljøgate, første etappe (Bilbo – Rådhuset – Bruveien) ferdig i 2011. Elvesti fra Bilbo til Heggroveien er med i denne etappen. Andre etappe fra Rådhuset til Heggveien (Vestsideveien og Heggroveien) er påbegynt og planlagt ferdigstilt i 2012.

Etter at det ble vedtatt å ikke realisere kulturhus er det viktig å vurdere alternative tiltak som kan bidra til vitalisering av Lierbyen. Her er det viktig med et godt samspill og vilje til å bidra til fornyelse fra alle aktørene.

Samarbeidsprosjektet Buskerudbyen

Partnerne i ”Samarbeidsprosjektet Buskerudbyen” - Lier, Drammen, Nedre Eiker, Øvre Eiker og Kongsberg kommuner, samt Fylkesmannen i Buskerud, Buskerud fylkeskommune, Statens Vegvesen, Jernbaneverket og Kystverket har etablert et samarbeid om areal, transport og klima fra 1. januar 2010. Prosjektet skal bistå kommunestyrene, fylkestinget og de statlige transportetatene i samhandling, beslutning om og gjennomføring av en klimavennlig areal- og transportutvikling i byområdet Buskerudbyen.

- Det er inngått en fireårig avtale mellom Samferdselsdepartementet og deltakerne i Buskerudbyen om statlige belønningssmidler til bedre kollektivtrafikk og mindre bilbruk.
- Avtalen har en ramme på 280 mill. kr i løpet av de fire årene den gjelder.
- Planprogram for en strategisk areal- og transportplan er vedtatt av alle kommunene.
- Det utarbeides planforslag for den felles areal- og transportplanen. Planen skal ferdigstilles og behandles politisk i løpet av 2012.
- Lier kommune anser utviklingen av Lierstranda som et viktig element i planarbeidet i Buskerudbyen.

Riksvei 23

Kommunestyret vedtok i utforming av nytt kryss på Linnes i møte 8. mars på bakgrunn av forprosjekt utarbeidet av Statens vegvesen, og Statens vegvesen er i gang med å starte arbeidet med reguleringsplanen for krysset. Reguleringsplanen forutsettes slutført i 2012 og danner grunnlag for innpassing i Nasjonal transportplan.

Utredning av godsterminal i Drammensregionen

Konseptvalgutredning (KVU) for godsterminal, arealbruk og tilknyttet transportsystem i Drammensregionen er iverksatt av Jernbaneverket etter mandat fra Samferdselsdepartementet. Utredningen avklarer behov for, og lokalisering av, en eventuell godsterminal for Drammensområdet avsluttes i løpet 2011. Konklusjonene i utredningen vil påvirke framdrift og valgmuligheter på Lierstranda.

Folkehelse

Ny lov om folkehelsearbeid er vedtatt og trer i kraft 1.1.2012. Kommunene får plikt til å kartlegge helseutfordringene blant innbyggerne sine, og plikt til å iverksette nødvendige tiltak for å møte disse utfordringene. Ansvar for folkehelse legges til hele kommunen. Tidligere lå ansvaret bare i kommunens helsesektor.

Mål og Tiltaksplan

Tabellen viser mål og tiltak på samfunnsområdet som gjelder hele kommuneorganisasjonen.

Miljøkommunen Lier	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Effekten av miljøtiltak skal måles, dokumenteres og rapporteres. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etablere system for rapportering for miljøtiltak.
Klima og energi	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Redusere bilbruken i kommunes organisasjon og blant våre ansatte. • Stimulere til økt bruk av sykkel og kollektive reisemåter. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utfasing av oljefyrte fyringsanlegg på alle kommunale bygg. • Ansvarliggjøring av kommunens virksomheter gjennom miljøfyrtårsarbeid og lederavtaler. • Utarbeide sykkelstrategi.
Bedre folkehelse	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bedre helse for sosialt utsatte grupper. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvikle og forankre et tverrsektorielt samarbeid i kommunen for å legge forholdene til rette for å bedre folkehelsa. • Vurdere å etablere lavterskeltilbud og innføre Grønn resept.
Åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig kommuneorganisasjon	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ha definert standarder for Lier kommunes tjenester og informere innbyggere og brukere om disse. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Definere standarder for alle Lier kommunes tjenester.

4.1 Tjenesteområder

Skole

Skole omfatter:

- Gullaug skole
- Hegg skole
- Egge skole
- Oddevall skole
- Nordal skole
- Hallingstad skole
- Hennommarka skole
- Heia skole
- Lierbyen skole
- Tranby skole
- Høvik skole
- Sylling skole
- PP-tjenesten

Visjon for Lierskolen

Lierskolen har en ambisiøs målsetning og høye mål om kvalitet i tjenesten. Grunnlaget for arbeidet er nedfelt i kvalitetsplan for Lierskolen 2009-2012. Mottoet for Lierskolen er:

”Lierskolen kan, vil og tør – på jakt etter stadige forbedringer”

Lierskolen bygger på følgende fundament:

- Dyktige og kvalifiserte medarbeidere
- Det arbeides etter en vedtatt kvalitetsplan med fokusområder som sikrer kvalitet og utvikling
- Tydelige og trygge ledere med fokus på elevenes læring, sosiale utvikling og skolens pedagogiske utviklingsarbeid

Utfordringer

- Tilpasset opplæring og tidlig innsats for alle
- Forventninger og krav til skolen er stadig økende
- Elev og foreldreundersøkelsen viser at enkelte klasser har et urolig klassemiljø

Frafall i videregående skole og svak skolemotivasjon på ungdomstrinnet.

Svake læringsresultater i lesing og regning (grunnleggende ferdigheter) er en viktig årsak til at enkeltelever ikke gjennomfører videregående skole.

Fokusområder

- Lesing
- Fysisk aktivitet
- Klasseledelse
- Klima, miljø og folkehelse
- Ungdomstrinnet

Lesing

Lesing er en av de grunnleggende ferdighetene og den viktigste faktoren for å klare seg i alle fag. Liers plan for språk - og leseutvikling forplikter de ansatte i skole og barnehage og innebærer en betydelig kompetanseheving.

Fysisk aktivitet

Regelmessig fysisk aktivitet er nødvendig for vekst og utvikling hos barn og unge. Tjenesteutvalget har vedtatt at alle barn i SFO skal ha mulighet for en time fysisk aktivitet daglig.

IKT

Digitale verktøy har en viktig plass i læreplanen og i samfunns- og arbeidsliv. Læreplanen og kommunale planer skal sikre elever i Lier kompetanse for videre utdanning og yrkeskarriere.

Klasseledelse

Læreren ses som den viktigste enkeltfaktoren som påvirker elevenes motivasjon, læring og atferd i skolen. ”Kvalitet bygger på grunnleggende gode relasjoner mellom lærere og elever, og lærerrollen blir derfor sentral” (foredrag Terje Ogden).

Skolene i Lier har klasseledelse som et felles satsningsområde. Denne satsningen startet høsten 2011.

Klima, miljø og folkehelse

Lierskolen skal bidra til bedre klima, miljø og folkehelse gjennom å sette fokus på at elever skal gå til skolen i stedet for å bli kjørt.

Ungdomstrinnet; Motivasjon-Mestring-Muligheter

En ny melding til stortinget (nr. 22. 2010-2011) setter søkelyset på ungdomstrinnet for å øke elevens muligheter til å gjennomføre videregående skole. Kunnskapsdepartementet setter søkelys på følgende områder:

- økt valgfrihet gjennom innføring av valgfag og fleksibilitet
- god læring og godt læringsmiljø gjennom bedre klasseledelse
- bedre opplæring i regning og lesing

Faktadel/underlag

Lierskolen har ansvaret for 3211 elever i kommunale grunnskoler og består av 12 skoler (8 barneskoler, 2 ungdomskoler og 2 kombinerte barne- og ungdomskoler). PP-tjenesten er organisert som en egen tjeneste som også bistår barnehagene.

Utvalgte nøkkeltall:

	2008	Lier 2009	2010	Saml. Kom 2010	Buskr. 2010	KG 13 2010	Landet 2010
Korbto utg grunnskolesektor per elev	86 607	89 430	93 589	87 822	89 996	88 902	94 151
Korbto utg grunnskole lokaler og skyss pr elev	80 388	82 638	86 873	80 397	83 404	81 665	87 993
Korbto utg Grunnsk.underv per elev	65 251	67 949	72 252	67 643	71 279	67 695	72 224
Nto utg til grunnskolesektor, per innbygger 6-15 år	82 153	83 439	86 714	79 384	87 444	82 245	87 477
Nto utg til grunnskole og spesialskoler, per innb 6-15 år	66 252	67 745	71 555	64 921	70 244	66 120	69 899
Nto utg til skolefritidstilbud, per innbygger 6-9 år	1 993	3 123	2 003	2 182	2 230	2 936	3 547
Nto utg til skolelokaler, per innbygger 6-15 år	12 818	12 064	12 056	12 004	14 565	13 841	14 576
Nto utg til skoleskyss, per innbygger 6-15 år	2 332	2 426	2 318	1 600	1 765	1 151	1 648
Andel elever - særskilt norskopplæring	7,8	7,8	9	5,3	8,7	7	5,5
Andel elever - morsmålsoppl./tospråklig fagopplæring	5,2	6,3	7,2	2,7	3,1	4,2	2,7
Andel elever spesialundervisning	7,8	8,8	9	7,2	8,8	7,5	8,2
Timer spesialundervisning av lærertimer totalt	17,8	16,5	17,9	16,3	17,4	16,6	17,3
Gruppestørrelse, 1.til 4.årstrinn	13,5	14,2	13,7	14	13
Gruppestørrelse, 5.til 7.årstrinn	13,9	14,2	13,5	14,2	13
Gruppestørrelse, 8.til 10.årstrinn	14,3	15,8	16,1	15,6	15,5	16	14,7
Overgang til videregående skole	96,2	97,4	96,1	97,7	96,9	96,1	96,7
Snitt grunnskolepoeng	41,8	40,6	41

Mål og Tiltaksplan

Lesing	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle elever som går ut av 10. trinn er funksjonelle lesere. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Revidert leseplan iverksettes. • Kartlegging av leseferdighet følges opp med eventuelle tiltak på individ- og systemnivå.
Fysisk aktivitet	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle barn skal ha tilbud om en times daglig fysisk aktivitet i SFO. • Plan for fysisk aktivitet i SFO og skole iverksettes på alle skoler innen juni 2012. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetanseheving for ansatte i skole og SFO videreføres. • Satsingen på tiltak som ”Trivselsledere”, ”ressurselever” og ”Røris” i skolene videreføres. • Motivere for deltakelse i «Aktiv på skolevei».
IKT	<p>Mål</p> <p>Elevene i Lierskolen skal bruke digitale verktøy i fag slik det er beskrevet i Digital handlingsplan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utnytte potensialet for samhandling, kommunikasjon og digitale læringsformer som verktøyene i Lierskolen legger til rette for. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iverksette Digital handlingsplan. • Videreføre prosjektet ”Digital ringperm”. • Prosjekt ”Digital arbeidsbok” utvikles, prosjektet bygger videre på erfaringene fra ”Digital ringperm”, tilpasset barnetrinnet.

Klasseledelse	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tydelige voksne som sikrer et trygt elevmiljø, med høyt læringstrykk og fokus på elevenes læringsmål. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetanseheving av alle lærere i klasseledelse. • Opplæring av skoleledere i “skolevandring”. Dette er en metode for pedagogisk ledelse, og iverksettes skoleåret 2011/12.
Ungdoms trinnet	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økt valgfrihet i skoledagen. • Mindre frafall fra videregående skole. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innføre valgfag på 8. trinn fra 1.8.2012. • Skolere lærere på 10. trinn for å innføre «Ny Giv». Prosjektet «Ny Giv» er en nasjonal satsing for elever på 10. trinn for å bedre grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning.
Samfunns mål	<p>Mål</p> <p>Bevisstgjøre elever, lærere og foreldre gjennom økt fokus på miljø og helse.</p> <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alle barneskoler blir “Regnmakerskoler”. • Delta i “Aktiv på skolevei”. • Følge opp “Miljøfyrtårn sertifiseringen”.

Økonomi

Driftsbudsjett:

Grunnskole og PPT	Regnskap	Vedt. Bud	Just. Bud	Rammer i faste 2012-kroner			
	2010	2011	2011	2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	266 793	257 462	260 025	260 052	256 281	256 281	256 281
30 Inntekter	-24 899	-23 115	-22 383	-23 115	-23 115	-23 115	-23 115
Netto ramme	241 894	234 347	237 642	236 937	233 166	233 166	233 166
			Endring pr. år	2 590	-3 771	0	0
			% endring fra forrige år	1,11 %	-1,59 %	0,00 %	0,00 %

Rammeendringer:

Grunnskole og PPT	Endringer i 2011 kr.				
	2012	2013	2014	2015	Sum
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
Overføring mellom ansvar	0	0	0	0	0
Pris- og lønnsvekst	4 512	0	0	0	4 512
1 Statsbusjett - valgfag us	325	0	0	0	325
<u>Sum konsekvensjusteringer</u>	<u>4 837</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>4 837</u>
<u>Nye tiltak</u>					
2 Skoleskyss	1 400	0	0	0	1400
3 Elevtallsvekst	1 700	0	0	0	1700
4 Kostnadsvekst psykolog	84	0	0	0	84
KS-Miljøarbeider/sosiallærer/"Inn på tunet"	1 000	0	0	0	1 000
<u>Sum nye tiltak</u>	<u>4 184</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>4 184</u>
<u>Innsparing/omstilling</u>					
<u>Strukturtiltak</u>					
5 Strukturprosjekt uten konkrete tiltak	-3 863	-3 746	0	0	-7 609
6 Tospråklig fagopplæring	-1 000	0	0	0	-1 000
7 Særskilt Norsk	-829	0	0	0	-829
8 Ny fordeling av spes.ressurser	-321	0	0	0	-321
9 Miljøarbeiderstillinger	-415	0	0	0	-415
10 Elever med adferdsvansker	-3	-25	0	0	-28
<u>Sum innsparing/omstilling</u>	<u>-6 431</u>	<u>-3 771</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-10 202</u>
Sum Grunnskole og PPT	2 590	-3 771	0	0	-1 181

Forklaringer:

KS Endringer i henhold til kommunestyrets vedtak

1. Det innføres 1,5 timer valgfag på 8.trinn fra høsten 2012.
2. En stram kontroll med skoleskyssen i 2011 har gitt en innsparing på ca. 1 mill. kr i forhold til 2010. Likevel sprekker budsjettet for skoleskyss, fordi dette har vært underbudsjettet gjennom flere år. Med denne justeringen vil nivået ligge 1 mill.kr lavere enn forbruket i 2010.
3. Kompensasjon for elevtallsvekst i 2011 og 2012 (ble ikke kompensert i HP 2011-14).
4. For å kunne ansette en psykolog hos PPT (stilling deles 50 % PPT og 50 % Barnevern), måtte det gis et tilbud som var høyere enn hva som tidligere hadde ligget i stillingen (kostnad 84` x 2).
5. Det er ikke funnet tiltak for hele innsparingen innenfor grunnskole. Det resterende beløpet blir å betrakte som et flatt kutt.
6. Ressurser til tospråklig fagopplæring reduseres. Rutiner og opplegg rundt tjenesten er tilpasset et redusert nivå fra høsten 2011.
7. Det er gjort endringer i rutiner for timetildeling i "særskilt norsk" fra høsten 2011.
8. Det vil fra høsten 2012 bli endret rutine for tildeling til ressurskrevende elever.
9. Miljøarbeiderstillingen ved de 4 ungdomsskolene tas bort fra høsten 2012.
10. Små justeringer av tidligere vedtatt tiltak for elever med atferdsvansker.

Økt effektivisering skal også skje gjennom et mer effektivt innkjøp, bedre oppfølging av sykefravær og gjennom færre enkeltvedtak (spesialundervisning). Dette er tiltak som foreløpig ikke er beløpsfestet, men som inngår i punkt 5 i tabellen ovenfor.

Barnehage

Barnehage omfatter:

- Dambråtan barnehage
- Hennummarka barnehage
- Linnesstranda barnehage
- 22 private barnehager
- 5 private familiebarnehager

Lierbarnehagene – *Sammen om kvalitet*

Lier har i dag full barnehagedekning.

Barnehagene har felles kvalitetsplan. Fokusområde for perioden 2010 – 2012 har vært språkstimulering. Planen danner grunnlag for lese- og skriveutvikling, og overgang mellom barnehage og skole. Kvalitetsplanen og rapporteringsrutinene er revidert.

Utfordringer

- Barnehagesektoren er basert på stykkprisfinansiering. Ved full barnehagedekning må kommunen være oppmerksom på muligheten for overkapasitet som kan gi store økonomiske utfordringer. En privat barnehage er lagt ned høsten 2011 på grunn av overkapasitet.
- Barnehage er første del av et helhetlig læringsløp. I de statlige føringene er barnehagens stilling som læringsarena styrket. Det settes spesielt fokus på tidlig innsats på områdene språk og samspill.
- Lier har ikke en helhetlig strategi for å sikre flerspråklige barn et barnehagetilbud. Mange av disse barna bor innenfor samme områder. De fleste ønsker kun barnehageplass i gangavstand til hjemmet. Enkelte søker ikke om barnehageplass, noe som betyr at barn kommer til skolen uten tilstrekkelige norskkunnskaper.
- Lier kommune jobber videre med at alle barnehagene skal fylle kravene til pedagogisk bemanning i barnehageloven.

Fokusområder

- Kvalitetsutvikling gjennom vurdering, dokumentasjon og refleksjon.
- Tidlig innsats innen språk og sosial kompetanse.
Språkvansker og atferdsproblematikk forekommer ofte i barnehager og skoler.
- Pedagogisk ledelse.

Kvalitetsutvikling gjennom vurdering, dokumentasjon og refleksjon

Regjeringens ambisjon er å sikre barnehager av god kvalitet. Kvalitetsutvikling henger nøye sammen med vurdering og dokumentasjon av barnehagens pedagogiske arbeid. Refleksjon danner grunnlaget for barnehagens utvikling som læringsarena.

Tidlig innsats med vekt på språk og sosial kompetanse

I tråd med nasjonale føringer legger barnehagene vekt på språkutvikling. Det er et mål å få barn fra språklige minoriteter tidlig inn i barnehagen, slik at det kan legges til rette for tidlig språkutvikling og sosial utjevning. Det å mestre sosialt samspill er en forutsetning for videre læring.

Pedagogisk ledelse

God pedagogisk ledelse av barnegrupper er viktig for barns mestring, utvikling og læring. Det gode samspillet mellom barn og voksne er avgjørende. Personalets faglige og personlige kompetanse er barnehagens viktigste ressurs. Det har også betydning for kvaliteten hvordan lederen tilrettelegger, organiserer og strukturerer arbeidet.

Faktadel/underlag

	2008	Lier 2009	2010	Saml. Kom 2010	Buskr. 2010	KG 13 2010	Landet 2010
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	92,9	92,7	95,3	90,1	89,0	90,1	89,9
Kor bto driftsutg per barn i kommunal barnehage	124 139	139 668	148 632	145 313	113 073	145 475	140 619
Andel utgifter tilrettelagte tiltak	17,2	18,5	20,3	9,8	9,9	11,2	9,1
Andel minoritetsspråklige barn av innv.barn 1-5 år	..	62,6	74,8	65,3	73,0	67,4	68,1
And barn fra språklige og kulturelle minoriteter	10,6	10,2	11,8	6,4	12,9	9,5	7,9

Kommunen har ansvar for økonomisk å legge til rette for en likeverdig og faglig tilfredsstillende barnehagetjeneste i kommunale og private barnehager.

Mål og Tiltaksplan

Tidlig innsats med vekt på språk og sosial kompetanse	Mål <ul style="list-style-type: none"> Hver enkelt barnehage har kompetanse til å sette inn nødvendige tiltak for barn og familier med behov for hjelp og støtte. Tiltak <ul style="list-style-type: none"> Fortsette kompetanseheving innen språk og adferd. Barnehagepersonale som kommer i kontakt med risikoutsatte barn, skal få økt kompetanse om tverrfaglig samarbeid.
Refleksjon, dokumentasjon og vurdering for kvalitetsutvikling	Mål <ul style="list-style-type: none"> Den enkelte barnehage er en lærende organisasjon. Tiltak <ul style="list-style-type: none"> Den enkelte barnehage har verktøy og rutiner for systematisk vurdering og refleksjon.
Pedagogisk ledelse	Mål <ul style="list-style-type: none"> Alle pedagogiske ledere har kompetanse på hva som er viktig for god ledelse. Tiltak <ul style="list-style-type: none"> Utvikling av pedagogiske ledelse gjennom kurs og fagdager.

Økonomi

Driftsbudsjett:

Barnehage	Regnskap 2010	Vedt. Bud 2011	Just. Bud 2011	Rammer i faste 2012-kroner				
				2012	2013	2014	2015	
10 Utgifter	157 225	166 112	166 271	169 926	169 488	169 488	169 488	
30 Inntekter	-147 405	-5 787	-5 787	-5 978	-5 978	-5 978	-5 978	
Netto ramme	9 820	160 325	160 484	163 948	163 510	163 510	163 510	
				Endring pr. år	3 623	-438	0	0
				% endring fra forrige år	2,26 %	-0,27 %	0,00 %	0,00 %

Rammeendringer:

Barnehage	Endringer i 2011 kr.				Sum
	2012	2013	2014	2015	
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
Overføring mellom ansvar	0	0	0	0	0
Pris- og lønnsvekst	2 370	0	0	0	2 370
1 Statsbud - makspris og just 91-92%	2 000	0	0	0	2 000
<u>Sum konsekvensjusteringer</u>	<u>4 370</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>4 370</u>
<u>Nye tiltak</u>					
	0	0	0	0	0
<u>Sum Nye tiltak</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
<u>Innsparing/omstilling</u>					
Strukturtiltak					
2 Strukturprosjekt uten konkrete tiltak	-747	-438	0	0	-1 185
<u>Sum innsparing/omstilling</u>	<u>-747</u>	<u>-438</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-1 185</u>
Sum Barnehage	3 623	-438	0	0	3 185

Forklaringer:

- Kostnad ved at prisen for oppholdsbetaling holdes uendret, og ved økt likeverdig behandling mellom kommunale og private barnehager (fra et snitt på 89,25 % i 2011 til et snitt på 91,4 % i 2012). Lier kommunes foreløpige satser for kommunalt tilskudd til private barnehager i 2012 ligger i vedlegg 8.*
- Innsparing uten konkrete tiltak. Det arbeides kontinuerlig med tiltak for å begrense kostnadsveksten i de kommunale barnehagene, noe som gir direkte resultat i forhold til nivået for tilskudd til de private barnehagene.*

Velferd

Velferd er en samlebetegnelse for Omsorgstjenestene og Helse- og sosialtjenestene.

Visjon for velferdsområdet

”Et godt liv – livet ut”

Mål

- Forebygge fremfor å reparere!
- Verdien trygghet, trivsel og respekt ligger til grunn i utviklingen av alle tjenester.
- Helhetlig og fleksibelt tjenestetilbud, i nært samarbeid med bruker og privat nettverk.

Tiltak

- Samhandling og nye samarbeidsformer for å sikre rett tiltak/tjeneste til rett tid.
- Legge til rette for reell brukermedvirkning, dvs. den enkelte tar ansvar for eget liv og helse.

Velferdstjenestene bygger på følgende fundament:

- Dyktige, myndiggjorte og kvalifiserte medarbeidere.
- Rett bruker får rett tjeneste i riktig omfang til rett tid.
- Grønne Lier: Miljøsertifiserer alle virksomhetene for søppel, energi, bruk av ressurser.

Utfordringer

- Sammensatte komplekse bistandsbehov (behov for koordinerte og sammensatte tjenester, i stort omfang).
- Økning i forekomst av psykiske lidelser hos befolkningen.
- Fortsatt reduserte økonomiske rammer, dekke behov innenfor vedtatt ramme.
- Sprikende forventninger fra brukere, politikere og medarbeidere, som medfører at det blir vanskelig å definere hva som er en god nok jobb.
- Innfasing og tilpasninger av arbeidsmåter og tjenester til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester – Samhandlingsreformen, samt ny Folkehelselov.
- Ta i bruk elektronisk samhandlingsverktøy bl.a. Norsk Helsnett.

Forebygging

Et av Velferdstjenestens overordnede mål er å endre fokus fra reparasjon til forebygging!

Forebygging omfatter hjelp til selvhjelp: Å yte tjenesten/bistanden på en slik måte at bruker i størst mulig grad tar hånd om seg selv. Forebyggende arbeid kjennetegnes ved langsiktighet.

1. *Primærforebyggende* arbeid innebærer å styrke helsen og hindre at sykdom, skade eller lyte oppstår gjennom levekårsarbeid, strukturell tilrettelegging for sunne levevaner, undervisning og annen helseopplysning, vaksinasjon og ulykkesforebygging.
2. *Sekundærforebyggende* arbeid skal avdekke sykdom eller sykdomsrisiko samt redusere følgene av sykdom som er blitt diagnostisert gjennom veiledning om kosthold, fysisk aktivitet og ved å tilby bl.a. røykesluttkurs til personer med økt sykdomsrisiko eller etablert sykdom knyttet til levevaner.
3. *Tertiærforebyggende* arbeid tar sikte på å hindre at konsekvensene av sykdom og funksjonshemninger medfører ytterligere plager for dem det gjelder, ved hjelp av fysioterapi sosiale støttetiltak.

Samhandling

Hensikten med samhandling er å sikre at pasienter, brukere og pårørende opplever sammenheng i tjenester og tiltak. Trygghet, trivsel og respekt er Velferdstjenestens mål, og skal ligge til grunn i all utforming av bistand/tjenester. Økt samhandling mellom de ulike aktørene er et av de viktigste tiltakene for å få til en effektiv, men samtidig kvalitativ god velferdstjeneste. "Liermodellen" er et eksempel på tiltak som innebærer forpliktende samarbeid mellom ulike fagområder for å sikre tidlig intervensjon og forebygging. Tilknytning til Norsk helsenett og gjennom det å bidra til elektronisk samhandling er et annet eksempel.

Rett tjeneste til rett tid, riktig omfang

Det er viktig at kommunen klarer å yte riktig bistand til sine innbyggere, i riktig omfang og til rett tid.

Brukerundersøkelser som gjennomføres årlig, samt dialog med brukere/pårørende er viktige styringsinstrumenter for kommunen og gir viktige data for et kontinuerlig arbeid med å videreutvikle tjenestene.

Omsorgstjenestene

Omsorgstjenestene omfatter:

- Rehabilitering
- Habilitering
- Psykisk helse
- Bratromveien 7/9/11 og Frogner bofellesskap
- Ytre Lier hjemmetjeneste
- Øvre Lier hjemmetjeneste
- Ytre Lier bofellesskap for funksjonshemmede
- Øvre Lier bofellesskap for funksjonshemmede
- Frogner sykehjem
- Liertun sykehjem
- Nøstehagen bo- og omsorgssenter

Faktadel/underlag

Utvalgte nøkkeltall:

	Lier			Saml. Kom 2010	Buskr. 2010	KG 13 2010	Landet 2010
	2008	2009	2010				
Nto drutg pr. innb pleie- og omsorgstjenesten	9 309	10 003	10 769	11 436	13 437	12 609	13 599
Nto driftsutg pleie og omsorg i % av totale nto utg	30,5	31,3	31,6	34,2	35,9	35,3	35,6
Nto driftsutg pleie og omsorg pr. innb 67 år og over	80 806	86 356	91 245	94 323	99 809	98 504	102 727
Nto driftsutg pleie og omsorg pr. innb 80 år og over	247 010	272 198	301 586	293 156	291 451	293 132	299 100
Institusjoner - andel av netto driftsutgifter til plo	42	41	39	41	44	44	45
Tj til hjemmeboende - andel av nto driftsutg plo	53	55	57	53	51	51	50
Aktivisering, støttetj - andel av nto driftsutg plo	5	4	4	6	5	6	5
Kor bto driftsutg pr. mottaker av kommunale plo	297 834	306 547	314 901	309 204	290 750	319 475	317 709
Årsverk i brukerretnede tjenester pr. mottaker	0,5	0,6	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5
Andel årsverk i brukerretnede tjenester m/ fagutd*	63	63	67	73	70	73	73
Kor bto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester	190 593	193 487	201 039	187 849	173 023	189 387	188 286
Brukerbet praktisk bistand, i % av kor bto driftsutg	1,1	1,2	1,2	1,6	1,8	1,4	1,5
Mottakere av hjemmetj pr. 1000 innb. 0-66 år	15	15	16	18	21	18	19
Mottakere av hjemmetj pr. 1000 innb. 67-79 år.	56	58	52	72	80	73	79
Mottakere av hjemmetj pr. 1000 innb. 80 år og over	341	336	335	346	359	330	344
Kor bto driftsutg, institusjon, pr. kommunal plass	804 573	877 090	902 664	956 953	951 822	884 697	852 634
Plasser i institusjon i prosent av mottakere av plo	15,9	15,3	14,8	15,6	14,5	17,6	19,9
Andel beboere 80 år og over i institusjoner	64,4	75,4	73,0	72,0	71,3	70,2	72,2
Andel plasser i skjermet enhet for aldersdemente	29,9	30,3	27,0	21,1	21,2	21,5	23,1

Underlag/drøfting

I arbeidet med Handlingsprogrammet er følgende dokumenter lagt til grunn:

- Kommunestyresak 66/2004 ”Kommunalt kompetansesenter for demens”.
- Kommunestyresak 3/2009 ”Omsorgsplan 2018”.
- Kommunestyresak 49/2010 ”Strukturtiltak i omsorgstjenestene”.

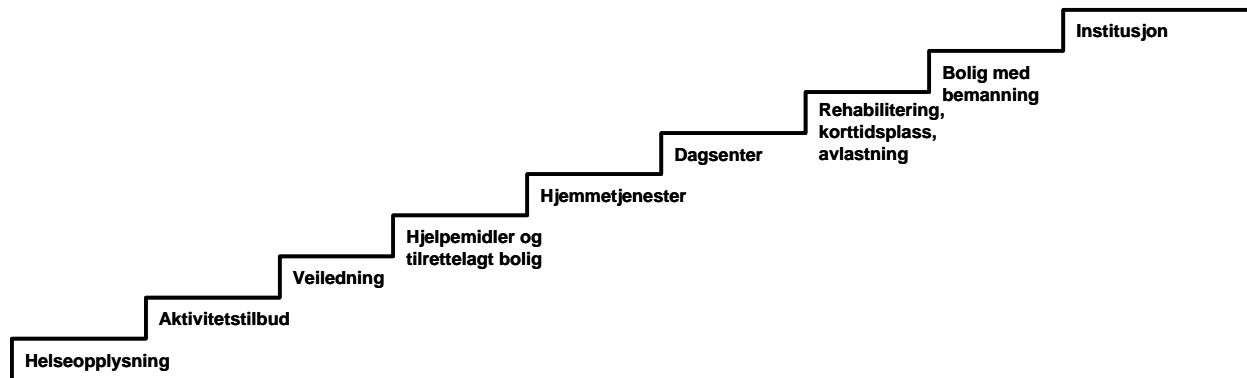
Referansen til ”lovpålagte tjenester” gir sjelden konkret mening og rådmannen søker derfor fokus på *opplevd* kvalitet. Omstillingsprosessen rettes inn mot en slik verdibasert tenkning og mobiliserer ledere og medarbeidere innen omsorgstjenestene. Omsorgstjenestene skal være trygge og moderne med ambisiøse mål for kvaliteten i tjenesten, og i samarbeid med andre legge grunnlaget for en friskere befolkning. Visjonen for omsorgstjenestene er:

***Omsorgstjenester med opplevd kvalitet over landsgjennomsnittet,
til et kostnadsnivå blant de 10 laveste i landet.***

Prosjekt ”omsorg” viser hva Omsorgstjenestene gjennom prosjektet skal ha fokus på og at vi gjennom dette skaper Norges beste omsorgstjeneste!

- O - Organisering*
- M - Medvirkning*
- S - Samhandle og samarbeide*
- O - Organisasjonsutvikling*
- R - Resultater og riktig ressursbruk*
- G - God kvalitet*

De 11 virksomhetene som gir tilbud om omsorgstjenester har et selvstendig ansvar for egne tjenester, samtidig som de skal tilrettelegge sine tjenester for å nå målene i Handlingsprogrammet ved hjelp av de ulike leddene i *omsorgskjeden*:

Endringer i lovverk

Ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og ny folkehelselov trer i kraft fra 1.1.2012. I tillegg har regjeringen lagt fram ny Nasjonal helse- og omsorgsplan. Lovforslagene er en oppfølging av St.meld. nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen.

Samhandlingsreformen

Lier deltar som en av 26 kommuner i prosjektet ”Kommunehelsesamarbeidet Vestre Viken” som skal bidra til at kommunene er forberedt på å møte virkningene av ny lovgivning. Fra 1.1.2012 får kommunen ansvar for utskrivningsklare pasienter, medfinansieringsansvar for somatisk behandling i sykehus og ansvar for tilbud til pasienter som trenger øyeblikkelig hjelp. Dette innebærer tilbud om døgnopphold for pasienter som trenger tilsyn, behandling og oppfølging som kan ivaretas av den kommunale helse og omsorgstjenesten.

Lier kommune er en av flere aktører i prosjektet Samhandlingsreformen Drammensregionen 2012. Lier har deltatt i delprosjekt FOU (FOU: Forskning og utviklingsarbeid) hvor mandatet var å se på:

- Planlegge etableringen av felles forsknings- og utviklingsenhet for primærhelsetjenesten i Drammensregionen.
- Vurdere ulike modeller for kompetanseoverføring mellom partene.

Gruppen har bestått av representanter fra kommunene Drammen, Nedre og Øvre Eiker, Lier, Hurum, Sande og Svelvik samt Vestre Viken HF og Høgskolen i Buskerud, avdeling for helsefag. Gruppen har kartlagt behov og utredet ulike alternativer for best å kunne imøtekomme partenes behov. Arbeidet fra gruppen er nedfelt i en rapport med forslag til videre arbeid, og skal behandles i hovedprosjektet (Samhandlingsreformen i Drammensregionen).

Staten har beregnet en utgiftsramme på 25,8 mill. kr for Lier kommune. Av dette er 21,6 mill. kr beregnet til å gå til å medfinansiere sykehusbehandling, noe må gå til utskrivningsklare pasienter og noe er beregnet å måtte dekke “øyeblikkelig hjelp”-plasser.

For å møte samhandlingsreformen foreslår rådmannen bl.a. å:

- styrke aktivitetstilbudet for eldre¹
- opprette en 60 % stilling som folkehelsekoordinator²
- utvide kommuneoverlegestilling fra 60 % til 100 %

Det er knyttet stor usikkerhet til medfinansieringsplikten som kan gi netto merutgifter for kommunen. Grunnlaget for hva kommunen skal betale, vil være sykehusets rapportering. Kommunen må sammen med sykehuset etablere administrative ordninger som sikrer at partene er enige om fakturagrunnlaget. Det foreslås en funksjon for velferdsområdet som skal ivareta den økonomiske oppfølgingen av samhandlingsrefomen.

I løpet av handlingsprogramperioden vil det være behov for å styrke hjemmetjenesten. Rådmannen vil derfor gjennom tertialrapporteringen vurdere bruk av samhandlingsmidler til slik styrking. Denne vurderingen må balansere mot ressursbruk forøvrig.

Mål og tiltaksplan

Omsorgstjenesten består av mange virksomheter. Tiltaksplanen beskriver utfordringer og mål for noen av tjenestoområdene.

Hjemmetjenestene	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mer komplekst sykdomsbilde og behov for hjemmetjenester som følge av kortere liggetid i sykehuset. • Yte tjenestene innenfor fastsatte ressursrammer. • Økning i antall saker. • Redusere antall innleggelser og kontrollere utskrivningsklare pasienter fra Vestre Viken HF. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ivareta innbyggernes behov for pleie- og omsorgstjenester i hjemmet, så lenge det er forsvarlig. • En brukertilfredshet som ligger over landsgjennomsnittet. • Ha grundig og kvalitetssikret saksbehandling. • Bidra til at pasienten får rett behandling på rett nivå. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilstrekkelig og riktig fagkompetanse og tjenester for å kunne ivareta nye og endrede behov. • Videreføre tiltakene i prosjektet "Et godt liv - livet ut". • Opprette og videreutvikle Ambulant team i samarbeid med Rehabiliteringsvirksomheten. • Opprette 1 årsverk koordinatorfunksjon knyttet til samhandling med helseforetaket.
-------------------------	---

¹ Finansieres over rammen til tjenestområdet Infrastruktur

² Finansieres over rammen til sektor samfunn

<p>Rehabiliterings- virksomheten</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mer komplekst sykdomsbilde som følge av kortere liggetid i sykehuset. • Prioritere pasienter med størst rehabiliteringspotensial. • Økt behov for ergo- og fysioterapi, samt boligtilrettelegging. • Ivareta nye og endrede behov for tjenester innenfor fastsatt ressursramme. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Øke tilbudet om rehabiliteringstjenester med 4 %. • Tilpasse driftsnivået til ressurstilgangen. • Ha en brukertilfredshet som ligger over landsgjennomsnittet. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forebyggende tiltak i form av veiledning/opptrening/rehabilitering og tilrettelegging i barnehage/skole/hjem. • Bedre samordning og nyttiggjøring av tjenestene fra kommunale fysioterapeuter og de fysioterapeutene kommunen har driftsavtale med. • Etablere 2 dagplasser for rehabilitering. • Etablere ambulerende team.
<p>Habiliterings- virksomheten</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilstrekkelig tilbud om bolig med bistand når funksjonshemmede barn/unge/og voksne flytter ut fra foreldrehjemmet. • Ivareta nye behov for arbeid eller arbeidsrelatert aktiviteter. • Bidra med å skape et godt liv for funksjonshemmede barn og deres foreldre. • Ivareta nye og endrede behov for tjenester innenfor fastsatt ressursramme. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi et helhetlig og fleksibelt tjenestetilbud i tett samarbeid med familie/nettverk, slik at brukerne/pårørende er mer fornøyd enn landsgjennomsnittet. • Være eksperter på aktivitet og fritid for barna med tjenester fra Habiliteringsvirksomheten. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Omfordele og etablere heldøgntilbud for 3 nye brukere. • Videreføre Prosjekt Frisk Fritid. • Samarbeide med andre virksomheter om mer fleksibel bruk av medarbeidere. • Har god samhandling med de øvrige hjelpetjenestene for barn og unge.

<p>Psykisk helse</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økning i behov for oppfølging, i eget hjem. • Ivareta nye og endrede behov for tjenester innenfor den økonomiske rammen. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yte tjenester på en slik måte at brukers egne ressurser ivaretas og videreutvikles, samt at brukere/pårørende gir uttrykk for en høyere tilfredshet enn landsgjennomsnittet. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Endret rutiner/praksis for saksbehandling. • Dreie og styrke innsats mot unge mellom 18-25 år. • Delta i bolighelseprosjekt i Drammensregionen. • Endre fra fellesaktiviteter til mestringskurs, på Haskoll aktivitetssenter.
<p>Bofellesskapene for funksjonshemmede</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mangel på boliger for nye brukere, jfr. målene i Boligsosial handlingsplan. • Tilrettelegge for økning i behov innenfor eksisterende rammer. • Høyt sykefravær. • Realisere gjenværende økonomisk uttak i forbindelse med nedleggelse av Nedre Opsahl bofellesskap. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi et helhetlig og individuelt tilrettelagt tjenestetilbud. • Yte tjenester med høy etisk og faglig kompetanse der brukere/pårørende gir uttrykk for en generell høyere tilfredshet enn landsgjennomsnittet. • Gi tilfredsstillende bolig med oppfølging til de som har behov for det. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tilpasse drift i forhold til ny ramme. • Ta i bruk ressursstyrings og fordelingsmodell. • Samarbeide med arbeidslivssentre. • Ta kontakt med Lier boligselskap for å vurdere mulig boligbygging.

<p>Arbeid/aktivitets-tilbud/dagsenter</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rett bruker på rett plass. • Egnede lokaler for Arbeidssenteret. • Utvidelse av aktiviteter medfører behov for “varmestue” for nyetablert utegruppe. • Få til et godt og kostnadseffektivt tilbud. • Møte økt behov for dagplasser til personer med demens. • Ny dyr transportavtale. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi et varig tilrettelagt arbeids-/aktivitetstilbud uavhengig av funksjonsnivå, til de som faller utenfor ordinære arbeidsmarkedstiltak. • Dagsenter skal være et godt sosialt møtested hvor bruker kan få dekket sine grunnleggende behov. • Bidra til å realisere mål i prosjekt omsorg. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Endrer betalingsordning for dagsenter. Innfører abonnement på dagsenter. • Utnytte kapasiteten ved arbeid/aktivitets og dagsentrene fullt ut. • Samarbeide på tvers av virksomhetene for å sikre kostnadseffektive tjenester. • Kontrollsystem for å kreve refusjoner i henhold til inngått transportavtale. • Utrede alternativ organisering av transport (dagsenter, aktivitetssenter og arbeid).
<p>Bofellesskapene for demente, Bratromvn.7/9-11 og Frogner</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Virksomheten har et stort sykefravær. • Tilstrekkelig kompetanse. • Virksomheten er fordelt på flere hus. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi brukerne en god hverdag som er tilpasset deres behov for bistand/veiledning, slik at beboere og pårørende er mer fornøyd enn landsgjennomsnittet. • Øke nærværsfaktoren til 90 %. • Tilpasse driftsnivået til ressurstilgangen. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi beboerne og pårørende informasjon om kommunens tjenester generelt, og i forhold til virksomheten spesielt. • Samarbeide med arbeidslivssentre. • Ta i bruk ressurs og fordelingsmodell.

Institusjon	Utfordringer <ul style="list-style-type: none">• Mer komplekst sykdomsbilde og økt behov for institusjonsplasser som følge av kortere liggetid i sykehuset.• Tilstrekkelig fagkompetanse.• Ivareta de som er i behov av heldøgns tjenester i institusjon uavhengig av diagnose. Mål <ul style="list-style-type: none">• Yte bistand på en slik måte at beboeren selv får benyttet sine ressurser i dagliglivets gjøremål.• Bidra til flyt i omsorgskjeden – gir rett tjeneste til rett tid.• Yte tjenester med høy etisk og faglig kompetanse der brukere/pårørende gir uttrykk for en generell høyere tilfredshet enn landsgjennomsnittet.• Bidra til å realisere mål i prosjekt omsorg. Tiltak <ul style="list-style-type: none">• Omgjøre og definere bruk av korttidsplasser.• Tilstrekkelig og riktig fagkompetanse for å kunne ivareta nye og endrede behov.• Særlig fokus og tiltak i forhold til ernæring.
--------------------	--

Økonomi

Driftsbudsjett:

Omsorg	Regnskap 2010	Vedt. Bud 2011	Just. Bud 2011	Rammer i faste 2012-kroner			
				2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	279 851	271 739	274 692	297 873	291 980	291 980	291 980
30 Inntekter	-24 325	-19 094	-19 319	-19 465	-19 465	-19 465	-19 465
Netto ramme	255 526	252 645	255 373	278 408	272 515	272 515	272 515
			Endring pr. år	25 763	-5 893	0	0
			% endring fra forrige år	10,20 %	-2,12 %	0,00 %	0,00 %

Rammeendringer:

Omsorg	Endringer i 2011 kr.				Sum
	2012	2013	2014	2015	
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
Overføring mellom ansvar	0	0	0	0	0
Pris- og lønnsvekst	4 532	0	0	0	4 532
1 HP 11-14 Omsorg – økt ramme (bruk av fond)	-1 000	0	1 000	0	0
<u>Sum konsekvensjusteringer</u>	<u>4 532</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>4 532</u>
<u>Nye tiltak</u>					
3 Fellesområdet - Samhandlingsreformen	23 443	0	0	0	23 443
3 Samhandlingsref. Controller	600	0	0	0	600
4 Fellesomr. Skyss dagsentere	400	0	0	0	400
8 Hab-3 brukere med økt behov tilsvarende 6,8 år	4 080	0	0	0	4 080
6 Fellesomr. Sykefr. Prosjekt Økn. Grunnbem	1 000	0	0	0	1 000
7 Hjtj - innbytte Leasingbiler	150	-150	0	0	0
KS Omsorgsfond – kompetanseløftet	1 000	0	-1 000	0	0
<u>Sum Nye tiltak</u>	<u>29 673</u>	<u>-150</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>29 523</u>
<u>Innsparing/omstilling</u>					
<u>Strukturtiltak</u>					
8 Strukturprosjekt uten konkrete tiltak (flatt kutt)	-8 442	-5 743	0	0	-14 185
<u>Sum innsparing/omstilling</u>	<u>-8 442</u>	<u>-5 743</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>-14 185</u>
Sum Omsorg	25 763	-5 893	0	0	19 870

Forklaringer:

KS endringer i henhold til kommunestyrets vedtak, Henger sammen med pkt 1 bruk av fon.

Fordi omstillingsprosessen håndteres under ett i omsorgstjenestene anbefaler rådmannen at rammereduksjonene ikke spesifiseres for den enkelte virksomhet.

- I Handlingsprogram for 2011-2014 vedtok kommunestyret å bruke av omsorgsfond for årene 2011 og 2012. Fra 2013 bortfaller denne rammeøkningen.*
- I Handlingsprogram for 2011-2014 vedtok kommunestyret å bruke av omsorgsfond for årene 2011 og 2012. Fra 2013 bortfaller denne rammeøkningen.*
- I denne summen ligger medfinansiering av sykehusbehandlinger, betaling for utskrivningsklare pasienter og "øyeblikkelig hjelp-plasser". Dagplassene som ble referert til i teksten over ligger i rammen til infrastruktur og folkehelsekoordinator og kommuneoverlege ligger i samfunn.*

4. *For å sikre oppfølgingen av samhandlingsreformen foreslås en ressurs med helsefag- og økonomikompetanse.*
5. *Ny transportavtale til dagsentre og arbeidssentre er dyrere enn tidligere avtale.*
6. *Tjenesteområdet blir tilført ekstra rammetilskudd på grunn av tre særlig ressurskrevende brukere.*
7. *Det settes av midler til å øke grunnbemanningen for å redusere sykefravær.*
8. *Ved innbytte av leasingbiler skal disse repareres for skader utover normal slitasje.*
9. *Videreføring av arbeidet påbegynt i 2010. Alle virksomhetene skal i fellesskap bidra for å nå målet og omstillingskravet.*

Helse- og sosialtjenester

Helse- og sosialtjenestene omfatter:

- Barneverntjenesten
- Sosialtjenesten i NAV Lier
- Helsetjenesten
- Lier voksenopplæring

Utfordringer

- Økt etterspørsel etter tjenester.
- Dekke nye og endrede behov innenfor rammen.
- Ulike forventninger fra brukere, politikere og medarbeidere fører til at det ikke finnes en entydig definisjon på hva som er en tilfredsstillende tjeneste.
- Barneverntjenesten, Sosialtjenesten og Helsetjenesten har hatt økonomiske utfordringer de siste årene. Dette dekkes i stor grad ved rådmannens foreslåtte rammeendringer.

Økonomiske utfordringer

Både Sosialtjenesten i NAV Lier og Barnevernstjenesten har de siste år hatt utfordringer med å ivareta nye og endrede behov for tjenester innenfor budsjettammen. For Barnevernstjenesten er hovedårsaken knyttet til økningen i antall barn i hjelpe-/omsorgstiltak. Sosialtjenesten i NAV jobber for å få kontroll over veksten i aktivitet og tendensen er nå mer positiv.

Faktadel/underlag

Utvalgte nøkkeltall:

	2008	Lier 2009	2010	Saml. Kom 2010	Buskr. 2010	KG 13 2010	Landet 2010
Barnevern:							
Nto driftsutg barnevern pr. innbygger (kr)	748,0	872,0	1 289,0	1 315,0	1 495,0	1 278,0	1 343,0
Nto driftsutg per innb 0-17 år, barneverntjenesten	3 037	3 584	5 357	5 449	6 748	5 510	5 824
Netto driftsutgifte pr. barn i barnevernet	51 399	52 831	81 949	96 350	93 320	90 907	90 840
Andel barn med barneverntiltak ift. innb. 0-17 år	3,6	3,9	4,5	3,8	4,9	4,2	4,5
Bto driftsutg per barn i opprinnelig familie	22 145	30 620	34 510	30 180	32 877	31 707	30 601
Bto driftsutg per barn utenfor opprinnelig familie	158 300	156 203	234 302	293 376	273 455	277 728	264 494
Sosial:							
Nto driftsutg til sosialtjenesten pr. innbygger	1 169	1 263	1 580	1 401	1 626	1 656	1 518
Nto driftsutg til sosialtjenesten pr. innb 20-66 år	1 915	2 065	2 579	2 293	2 631	2 704	2 490
Nto driftsutg. råd, veilog sos. foreb. arb. pr. innb. 20-66 år	604	597	497	968	971	863	927
Årsverk i sosialtjenesten pr. 1000 innbygger	0,8	0,7	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9
Bto driftsutg pr. sosialhjelpsmottaker	66 226	68 683	70 977	70 223	70 515	75 564	72 019
Bto driftsutg til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker	39 451	42 727	48 667	33 507	34 256	37 974	34 238
Lønnsutgifter pr. sosialhjelpsmottaker, i kroner	17 119	14 495	12 402	24 514	23 759	23 798	24 388
Helsetjenesten:							
Nto driftsutgpr. innbygger, kommunehelsetjenesten	1 288	1 361	1 502	1 608	1 840	1 612	1 811
Nto driftsutg i prosent av samlede nto driftsutg	4,2	4,3	4,4	4,8	4,9	4,5	4,7
Legeårsverk pr 10 000 innb, kommunehelsetjenesten	7,9	7,8	7,7	8,9	9,0	8,8	9,5
Fysioterapiårsverk per 10 000 innb, kommunehelsetj	9,3	8,8	8,7	9,4	10,1	8,3	8,5
Årsverk av helsesøstre pr. 10 000 innb 0-5 år	59,6	60,0	60,8	53,5	62,6	76,4	68,5
Bto driftsutg pr. innb, kommunehelsetj	1 407	1 498	1 522	1 954	2 226	1 957	2 275
Herav: lønnsutgifter pr. innbygger. Kommunehelsetj.	606	656	659	1 040	1 163	1 023	1 278
Voksenopplæringen:							
Nto driftsutg i prosent av samlede nto driftsutg	0,3	0,3	0,5	0,7	0,4	0,5	0,4
Nto driftsutgpr. innbygger, voksesopplæring	105,0	93,0	154,0	233,0	137,0	187,0	165,0

Underlag/drøfting

I arbeidet med Handlingsprogrammet er følgende dokumenter lagt til grunn:

- Kommunestyresak 37/2008 ”Rusmiddelpolitisk handlingsplan”
- Tjenesteutvalgssak 4/2011 “Boligsosial handlingsplan”

Helsetjenesten

For Helsetjenesten er det fastlegetilskuddet som er den største økonomiske utfordringen. I tillegg har det vært en endring i beregning av innbetaling til Norsk pasientskadeerstatning som gir en stor økning.

Barneverntjenesten

I tertialrapportene er det meldt et merforbruk på 10 mill. kr for Barnevernstjenesten. Rådmannen foreslår en rammeøkning på 4 mill. kr for å dempe den økonomiske utfordringen.

Barnevernstjenesten har hatt en markant økning i antall barn i hjelpe-/omsorgstiltak de siste årene. Dette har resultert i utfordringer med å holde budsjettrammen. Kostra tall viser at barneverntjenesten samlet sett har hatt en økonomisk økning fra 2008. Liers driftsutgifter er likevel noe lavere enn andre sammenlignbare kommuners.

Barneverntjenesten har de siste årene satset mye på kompetanseheving i virksomheten. Dette er i tråd med statlige føringer og har resultert i at kvaliteten i arbeidet er mer systematisk og dokumenterbar enn tidligere.

NAV-sosialtjenesten

I tertialrapportene er det meldt et merforbruk på 4 mill. kr i sosialtjenesten. Rådmannen foreslår en rammeøkning på 3 mill. kr for å dempe den økonomiske utfordringen.

Merforbruket skyldes:

- Økonomisk sosialhjelp
- Rusbehandling
- Bostøtte

Sosialtjenesten i NAV jobber for å holde kontroll over veksten i aktivitet og tendensen er nå at veksten er bremsset og under kontroll.

Voksenopplæringen

Flere innvandrere ønsker å fullføre grunnskoleutdanning for å kunne ta videre utdanning. Dette medfører at det oppstår ventelister.

Mål og tiltaksplan

Barneverntjenesten	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økning av antall omsorgs- og tiltakssaker. • Stor kompleksitet i sakene. • Tilpasse driften til ressurstilgangen. • Stabilisere driften av bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forebygge fremfor å reparere. • Verdiane trygghet, trivsel og respekt ligger til grunn for utvikling av tjenestene. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samordning av hjelpetjenestene for barn og unge. • Felles holdninger og verdier internt i barneverntjenesten. • Redusere kjøp av eksterne konsulenttjenester.
NAV – sosialtjenesten	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Flere brukere med behov for koordinerte og sammensatte tjenester. • Tilpasse driftsnivået til ressurstilgangen. • Mangel på egnede tiltaksplasser. • Skaffe boliger for vanskeligstilte. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi brukerne rask mulighet til å bygge kompetanse og bli selvhjulpne. • Ha redusert den gjennomsnittlige stønadperioden. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Redusere antall langtids sosialstønadsmottakere. • Etablere flere tiltaksplasser. • Videreutvikle kvalifiseringsprogrammet slik at deltakere kan avklares mot arbeid, aktivitet evt. varige trygdeytelser. • Utnytte Husbankens muligheter for startlån. • Bidra til å oppfylle målene i Boligsosial og Ruspolitisk Handlingsplan.

<p>Helsetjenesten</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • En økende andel av barn og unge har psykiske problemer. • Tilpasse driften til ressurstilgangen. • Økt driftstilskudd leger og fysioterapeuter. • Økning i pris på Pasientskadeerstatning. • Vedtak om at legekantor må betale for bruk av tolk er ikke juridisk gjennomførbart. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gode tjenester til psykisk syke barn og unge. • Like muligheter for alle grupper av befolkningen. • Ha bedret samhandling med de øvrige hjelpetjenestene for barn og unge. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • God og tilgjengelig legetjeneste. • Utvikle metoder for tidlig å fange opp barn og unge som kan utvikle psykiske problemer. • Samordning av hjelpetjenestene for barn og unge.
<p>Voksenopplæring</p>	<p>Utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økt antall voksne som ønsker grunnskoleutdanning. • Flere enn før ønsker å kvalifisere seg for videre utdanning. <p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gi spesialundervisning av en slik kvalitet at opplæringen er individuell, målrettet og tidsbegrenset. • Tilby grunnopplæring i norsk og samfunnskunnskap av en slik kvalitet at minst 90 % av dem som fullfører opplæringen, skal gå opp til og bestå norskprøve 2 og 3 før de avslutter opplæringen. • Få ønsket synergieffekt (kvalitet og kostnad) i samlokalisering med Kulturskolen. • Målrettet samarbeid med Høvik skole i forhold til velkomstklassene. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bidra til å kvalifisere flyktningene til dagens arbeidsmarked. • Samarbeide med bolig og arbeidssted om vedlikehold av lærte ferdigheter.

Økonomi**Driftsbudsjett:**

Helse- og sosialtjenester	Regnskap	Vedt. Bud	Just. Bud	Rammer i faste 2012-kroner			
	2010	2011	2011	2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	137 951	113 819	110 738	124 075	123 580	123 580	123 580
30 Inntekter	-22 887	-19 854	-16 097	-20 288	-20 288	-20 288	-20 288
Overføring mellom ansvar	115 064	93 965	94 641	103 787	103 292	103 292	103 292
		Endring pr. år		9 822	-495	0	0
		% endring fra forrige år		10,45 %	-0,48 %	0,00 %	0,00 %

Rammeendringer:

Helse- og sosialtjenester	Endringer i 2011 kr.				Sum
	2012	2013	2014	2015	
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
Overføring mellom ansvar	0	0	0	0	0
Pris- og lønnsvekst	1 615	0	0	0	1 615
1 HP 10-13 Oml tilsk. Norsk med samfunnsk.	-80	410	0	0	330
2 Hp 11-14 Økning ramme barnevern	1 000	0	0	0	1 000
3 HP 11-14 Barnas Stasjon – driftstilskudd	125	0	0	0	125
Sum konsekvensjusteringer	2 660	410	0	0	3 070
<u>Nye tiltak</u>					
4 Barnevern aktivitetsvekst	4 000	0	0	0	4 000
5 Kostnadsvekst psykolog	83	0	0	0	83
6 NAV- aktivitetsvekst	3 000	0	0	0	3 000
7 NAV-kvalifiseringsprogram økt overf.	510	0	0	0	510
8 Helse-Drift av nødnett	42	0	0	0	42
9 Helse-Driftstilskudd fastleger	650	0	0	0	650
10 Helse-Legekontor betaler selv for tolk	120	0	0	0	120
11 Helse-Norsk pasientskadeerstatning	300	0	0	0	300
Sum Nye tiltak	8 705	0	0	0	8 705
<u>Innsparing/omstilling</u>					
Strukturtiltak					
12 Strukturpr. uten konkrete tiltak (flatt kutt)	-1 543	-905	0	0	-2 448
Sum innsparing/omstilling	-1 543	-905	0	0	-2 448
Sum Helse- og sosialtjenester	9 822	-495	0	0	9 327

Forklaring:

1. Kompensasjon for endringer i tilskuddsordningen for Norsk med samfunnskunnskap.
2. Økning ramme barnevern jfr. kommunestyrevedtak HP 2011-2014.
3. Det gis driftstilskudd til Barnas stasjon jfr. . kommunestyrevedtak HP 2011-2014.
4. Barnevern får midlertidig kompensert for økt aktivitet, jfr. varslet overforbruk 2011.
5. For å kunne ansette en psykolog hos PPT (stilling deles 50 % PPT og 50 % Barnevern), måtte det gis et tilbud som var høyere enn hva som tidligere hadde ligget i stillingen (kostnad 84` x 2).
6. Sosialtjenesten får midlertidig kompensert for økte kostnader, jfr. varslet overforbruk i 2011.
7. Lier får en økt rammeoverføring over statsbudsjettet for kostnader til kvalifiseringsprogrammet.
8. Abonnementsutgifter til 9 nødnettsapparater
9. Driftstilskuddet for fastleger forhandles årlig av KS og Legeforeningen. Ny sats vil gjelde fra 1.7.2012
10. Kommunestyrevedtak HP 2011-2014 om at fastlegekontorene selv betaler tolk er ikke juridisk gjennomførbart

- 11. Grunnet ny beregningspraksis der kommunene skal dekke de reelle utgiftene til pasientskadeerstatning øker Liers årlige utgift*
- 12. Strukturprosjekt uten konkrete tiltak blir å betrakte som et flatt kutt.*

Kultur

Kultur omfatter:

- Lier bibliotek
- Lier kulturskole
- Kultur og fritid

Visjon for kulturområdet

”Et mangfoldig kulturtilbud til flest mulig – noe som passer for alle”

Kulturvirksomhetene skal bidra til å gi liungene

- Gode og allsidige kultur- og fritidstilbud
- Tilbud nær der folk bor
- Tilbud som favner fra de yngste til de eldste, med en hovedvekt på tilbud til barn og unge

Tjenestene ytes i stor grad i samspill med frivillige, frivillige organisasjoner og andre kommunale tjenester (særlig skolene).

Tjenesten skal bidra til å nå Liers overordnede målsetning om ”det gode liv for alle”, med vekt på aktivitet, læring, mestring, opplevelser, folkehelse, ivaretagelse og informasjon om ”grønne Lier”.

Utfordringer

- Sikre gode arenaer for kultur- og idrettsaktivitet.
- Sikre best mulig og mest målrettet effekt av evt. økt ressursramme til kultursektoren.
- Sørge for tilgjengelige og allsidige tilbud jfr. forutsetninger i kulturloven.

Faktadel/underlag

Utvalgte nøkkeltall:

	2008	Lier 2009	2010	Saml. Kom 2010	Buskr. 2010	KG 13 2010	Landet 2010
Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	3,8	3,8	3,7	3,5	4,2	4,7	4,4
Nto driftsutg for kultursektoren per innbygger	1 151	1 203	1247	1 172	1 577	1 666	1 734
Nto driftsutg til kom. musikk- og kulturskoler per innb	159	165	14,4	17	13	12	13
Nto drutg til kom kulturskole, per innb 6-15	1 154	1 203	1297	1 519	1 671	1 511	1 786
Andel elever i kom kulturskole av antall barn 6-15 år	11,7	9,1	10,1	11,4	10,6	11,5	14,8
Nto driftsutg til folkebibliotek per innbygger	225	232	215	239	258	241	254
Tilvekst medier i folkebibliotek per 1000 innbygger	172	166	192	184	236	189	256
Medie- og lønnsutgifter i folkebibliotek per innbygger	179	180	186	181	216	209	207
Ant innb per årsverk i folkebibliotek	3 519	3 580	3628	3 196	2 785	2 840	2 831
Nto driftsutg aktivitetstilb barn og unge per innb 6-18	631	509	491	830	756	983	1 166
Netto driftsutgifter til muséer per innbygger	30	29	31	26	40	52	64
Nto driftsutg til kunstformidling per innb	14	15	23	-100	61	99	84
Nto driftsutg til andre kulturaktiviteter per innb	140	133	126	184	237	210	245

Fokusområder

Strukturvurdering Biblioteket

Bibliotekets hovedutfordring vil være å tilpasse driften til reduserte rammer, mens det opprettholdes et tids- og kvalitetsmessig tilbud. Det er avgjørende å sikre at biblioteket fortsatt har gode mediasamlinger samt kapasitet til å gi brukerne et oppdatert IKT-tilbud. Tilpasning til

redusert ramme kan dermed oppnås ved enten å redusere åpningstider, eller å redusere antall bibliotekavdelinger, evt. ved en kombinasjon av disse mulighetene.

Kulturskolen for alle

Mange står på venteliste i de mest populære disiplinene, både individuell- og gruppeundervisning. Det er få som slutter, og det vil derfor ta mange år før de som venter får tilbud om plass

Kulturskolens visjon utfordrer oss til å lage gode lærings- og fritidstilbud for alle mellom 0 og 19 år. Fokus for perioden er å utvikle gode tilbud for funksjonshemmede barn og ungdom.

Kultur og fritid spisser prioriteringene

Kultur og fritid har svært sammensatte tjenester. Virksomheten skal sørge for at alle har mulighet til å være fysisk aktive gjennom å tilrettelegge anlegg og gjøre aktivitetsmuligheter kjent. Vi støtter opp om det frivillige arbeidet og tilbudet som finnes. Kultur og fritid skal også selv drifte ungdomstilbud og tilrettelagte tilbud, samt være koordinatører/initiativtakere for ulike arrangementer, som bl.a. Lierdagene, og prosjekter i samarbeid med andre.

Virksomheten skal sørge for kunstneriske utsmykninger der folk er, og være aktive og praktiske medspillere mht. den kulturelle skolesekken og ”et godt liv livet ut”.

I kommende periode vil følgende fokusområder stå sentralt:

- Sikre gode kulturarenaer på linje med idrettsarenaer
- Fortsatt å prioritere tilrettelegging for frivillige, tiltak for barn og unge og kulturarvoppgaver, samt tilgjengelige friluftslivsmuligheter for alle.

Underlag/drøfting

Biblioteket

Hovedbiblioteket i Lierbyen er 20 år i 2011, og mesteparten av inventaret er like gammelt. Det er nødvendig med en planmessig utskifting og en tilpasning av lokalene til dagens behov. Alle medier ved bibliotekene i Sylling og Tranby registreres og merkes med radiobrikker. Dette muliggjør forenklet utlån og innlevering via automater som sikrer mot tyveri. Gjennomføring av prosjektet forutsetter investeringer i registreringsutstyr og alarmportaler.

Kulturskolen

Kulturskolen har over lengre tid hatt dårlig tilrettelagte lokaler. Det ses på løsninger tilknyttet etterbruk av Stoppen. Dette vil gi raskest effekt på bedring av arbeidsforhold, men beliggenheten er ikke optimal. Det er derfor mer ønskelig med en plassering i nærhet til bussknutepunktet for Lier, noe som også er mer hensiktsmessig for å kunne øke samarbeidet med bibliotek, kulturkontor og musikkverksted.

Kultur og Fritid

Etter kulturhusvedtaket må strategien framover være i større grad å sikre gode og praktiske kulturarenaer i eksisterende lokaler og i nybygg med andre primærformål. En kartlegging av hvilke lokaler som finnes og brukes i dag og hva som skal til for å gjøre dem bedre egnet gjennomføres høsten 2011. Ved nybygg må spesifikke kulturhensynsvurderinger tidlig inn i planleggingen. Det gjøres en grundig vurdering av Hegg gamle skoles vedlikeholds- og utviklingsbehov, bl.a. som base for Lier musikkverksted. Mulighetene for å utvikle Hegg gamle skole til et bredere musikk/kreativitetscenter utredes i denne sammenhengen.

Prioriteringer mht. mulig økt driftsramme til kulturformål fra 2012 vil avklare hvor hovedinnsatsen mht. videreutvikling av tilbud vil settes inn. Innenfor kjent driftsramme vil gjeldende prioriteringer av frivillighet, barn og unge, kulturarv og friluftsliv bli videreført.

Mål og Tiltaksplan

Biblioteket	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Videreføre et brukerrettet bibliotektilbud av god kvalitet <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppgradere innredning og inventar ved hovedbiblioteket • Videreføre mediesikringsarbeidet
Kulturskolen	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Finne egnede lokaler for elever og lærere • Redusere ventelister • Kulturskole for alle – Utvikle større tilbud til funksjonshemmede barn og unge.
Kultur og fritid	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrede Lier musikkverksted og Hegg gamle skole som arena for flere • Sikre kulturarenaer for det lokale kulturliv og åpne møteplasser for alle • Sikre frivilligheten forutsigbarhet og utviklingsmuligheter • Videreføre drift av aktivitetsanlegg og friluftslivsmuligheter for alle med mål om å kunne bli Årets friluftslivskommune i løpet av perioden

Økonomi

Driftsbudsjett:

Kulturtjenester	Regnskap	Vedt. Bud	Just. Bud	Rammer i faste 2012-kroner			
	2010	2011	2011	2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	27 348	26 649	27 272	27 255	27 023	26 873	27 023
30 Inntekter	-5 058	-4 067	-4 124	-4 066	-4 066	-4 066	-4 066
Netto ramme	22 290	22 582	23 148	23 189	22 957	22 807	22 957
			Endring pr. år	607	-232	-150	150

Rammeendringer:

Kulturtjenester	Endringer i 2012 kr.				
	2012	2013	2014	2015	Sum
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
1 Overføring mellom ansvar (St. Hallvardhallen)	-1 900	0	0	0	-1 900
Pris- og lønnsvekst	324	0	0	0	324
2 Lierdagene	-150	150	-150	150	0
3 HP 11-14 Utstyr/Instrumenter, Kulturskolen	-50	-50	0	0	-100
4 HP 11-14 St Hallvardspillet	-50	0	0	0	-50
5 HP 11-14 Drift St Hallvardhallen	1 500	0	0	0	1 500
<i>Sum konsekvensjusteringer</i>	<i>-326</i>	<i>100</i>	<i>-150</i>	<i>150</i>	<i>-226</i>
<u>Nye tiltak</u>					
6 Kulturhussaken	1 500	0	0	0	1 500
<i>Sum Nye tiltak</i>	<i>1 500</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1 500</i>
<u>Innsparing/omstilling</u>					
Strukturtiltak					
7 Strukturprosjekt uten konkrete tiltak	107	0	0	0	107
8 Prisøkning/egenandel og utvikle innt.muligheter, Kultursk.	0	-43	0	0	-43
9 Nedlegge Sjøstad fritidsklubb	-14	-66	0	0	-80
10 Kutt driftstilskudd Lier Bygdetun/forutsatt økt investering	-125	0	0	0	-125
11 Parkeringsavgifter på utfartsparkeringer	-50	0	0	0	-50
12 Kutt i ramme til Lierdagene og St.Hallvardspillet	-100	0	0	0	-100
13 Kutte ut driftstilskudd til idrettslag	-270	0	0	0	-270
14 Ytterligere årsverkskutt og driftsreduksjoner innenfor PIF	0	-150	0	0	-150
15 Driftstilpasning bibliotek	-115	-73	0	0	-188
<i>Sum innsparing/omstilling</i>	<i>-567</i>	<i>-332</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-899</i>
Sum Kulturtjenester	607	-232	-150	150	375

Forklaring:

1. Overføring av til Anlegg og Eiendom for drift av St.Hallvardhallen. Tidligere utgift har vært 0,4 mill. kr Beregnet, økt kostnad er 1,5 mill. kr.
2. Justering for Lierdagene som avholdes hvert annet år.
3. I HP 2011-2014 ble det vedtatt å bevilge 0,1 mill. kr til utstyr til animasjonsverksted-undervisning og nye instrumenter i 2011. beløpet reduseres til 0,05 mill. kr i 2012, og utgår fra 2013.
4. Justering for bevilgning fra HP 2011-2014 gitt kun for 2011.
5. Se pkt 1.
6. I forbindelse med at planene for kulturhus ble skrinlagt vedtok kommunestyret at man ønsker å legge til rette for økt ramme for kultursektoren med 1,5 mill. kr pr år fra 2012, og ba samtidig om at det lokale kulturlivet ble sikret gode arbeidsforhold og egnede lokaler. Rådmannen foreslår en fordeling mellom de tre kulturvirksomhetene, Lier kulturskole, Lier bibliotek, samt kulturdelen av Kultur og Fritid.
7. Strukturtiltak uten definerte tiltak, periodejustering.
8. Videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 om prisøkning på ca. 11 % og igangsetting av tilbud som gir økte inntekter ved Kulturskolen..

9. Videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 om nedleggelse av Sjøstad fritidsklubb i forbindelse med endring/sentralisering av tilbudet.
10. Videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 om å kutte i driftstilskudd til Lier Bygdetun, men samtidig gi et eget investeringsstilskudd på 0,5 mill. kr i fire år. Sparer driftsmidler, men styrker bygdetunet ved forutsigbarhet i oppbyggingsarbeidet. Det vil da gå raskere og åpner for en mer inntektsskapende drift.
11. Videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 om at det vurderes å innføre parkeringsavgifter på utfartsparkeringer. Tiltaket forutsatt enkel løsning og sannsynliggjort merkbar inntekt.
12. I tidligere Handlingsprogram ble det vedtatt en økning i ramma til utvikling av Lierdagene og St.Hallvardspillet. Som en videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 foreslås denne å utgå, og kommunens bidrag ved arrangementene reduseres tilsvarende.
13. Videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 om å kutte driftstilskudd til idrettslag, eller flatt kutt for ulike tilskuddsordninger.
14. Videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 om å kutte ytterligere i årsverk og drift, PIF (færre anlegg for drifting og redusert servicenivå).
15. Videreføring av strukturvedtak fra HP 2011-2014 om driftstilpasning biblioteket. Endrede forutsetninger. Se pkt. 6.

Infrastruktur – Bygg, Vann og Avløp, Vei og Kjøkken

Infrastruktur – Bygg, Vann og avløp, Vei og Kjøkken omfatter:

- Anlegg og Eiendom
- Lier drift
- Kjøkken

Anlegg og Eiendom / Lier drift

Tjenesteområdet skal ivareta drift og vedlikehold av Lier kommunes bygningsmasse, kommunale veier, infrastruktur vann og avløp, samt være byggherre for investeringsprosjektene. Anlegg og Eiendom og Lier drift er organisert i en bestiller-/utførermodell. Anlegg og Eiendom er bestillerenheten og Lier drift er utføreren på alle tjenesteområdene.

På bakgrunn av sak 878/2011 i Formannskapet, utredes nå valg av fremtidig organisasjonsform for Lier Drift. Valgt organisering skal være kostnadseffektiv, gi tilfredsstillende kvalitet på tjenestene og leveringssikkerhet over tid. Utredningsarbeidet samordnes med fremdriften i prosjektet hvor flere kommuner vurderer en felles løsning innen VA-sektoren.

Utfordringer Lier drift og Anlegg og Eiendom

- Anlegg og Eiendom skal være en god byggherre og forvalter av kommunens eiendommer og infrastruktur, samt være en attraktiv arbeidsgiver med god kompetanse og tilstrekkelig kapasitet.
- Utvikling av et godt styringsverktøy / kvalitetssikringssystem.
- Oppfølging av intensjoner og planer i ”Felles hovedplan for vannforsyning og avløp i Drammensregionen 2010 – 2021”.
- Tilpasse organisasjonen ut fra politiske vedtak (jf. vedtak i HP 2011 – 2014).
- Optimalisere ressursene som benyttes til drift av kommunens bygningsmasse og infrastruktur.
- Redusere vedlikeholdsetterslepet i kommunens bygningsmasse og infrastruktur.
- Redusere energiforbruket i egen virksomhet med 20 % i forhold til 2007-nivå (i henhold til målsetting i Energi- og klimaplan).

Fokusområder

Medarbeidere

Tjenesteområdet besitter en god del spesialkompetanse og er avhengig av å opprettholde dette for å ivareta sine oppgaver på best mulig måte. Snittalderen er høy og det må snart rekrutteres. Kommunen har utfordring med å være konkurransedyktig når det gjelder rekruttering av teknisk personell.

Lier drift har vært belastet med stort sykefraværet i flere år. Det er satt i gang tiltak, og arbeidet har gitt gode resultater, men sykefraværet er fortsatt høyt.

Vedlikeholdsplanlegging

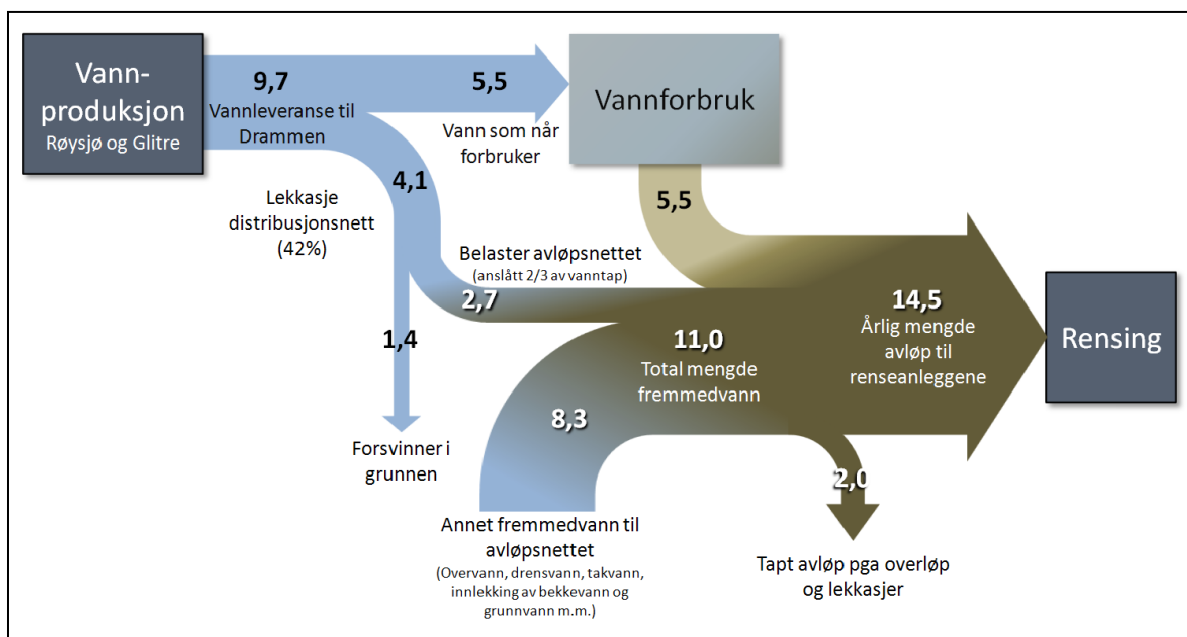
Det er en fordel å kunne gjennomføre et planlagt vedlikehold i tide som forebygging, fremfor akutt vedlikehold for å reparere når skaden oppstår. Dette gir også brukerne forutsigbarhet.

Styring / Økonomi

Som en forholdsvis stor byggherre, både innen bygg og vann/avløp, er Lier kommune avhengig av gode verktøy for styring og oppfølging av framdrift og økonomi.

Vann på avveie

En stor andel av det drikkevannet som slippes inn på vannledningene kommer ikke ut som registrert vannforbruk. Dersom trenden fortsetter kan det bli behov for å bygge ut nye vannverk som vil medføre store investeringsbehov. Innlekking av vann på avløpsnett opptar kapasitet i rørene og kan overbelaste renseanleggene. Overløp fra avløpsinstallasjoner til elver og bekker fører til forurensning og konflikter med andre brukere.

Energi- og klimaplan

Lier kommune har arbeidet systematisk med reduksjon av sitt energiforbruk siden 2004. Det ble da inngått en energisparekontrakt med et eksternt firma. Denne avtalen er nå utløpt. Det er viktig at fokuset holdes oppe og nye tiltak iverksettes dersom kommunen skal nå målet om 20 % reduksjon innen 2020 i forhold til 2007- nivå. Tiltak har hittil vært konsentrert om bygg. For å nå målet må det iverksettes tiltak også innen veilys og vann- og avløpssektoren.

Faktadel / underlag

Tjenesteområdet har ansvaret for ca. 100 000 m² bygningsmasse, ca. 135 km med kommunale veier, hvorav 38 km er grus, 250 km avløpsledninger, 38 kloakkpumpestasjoner, 3 kloakkrenseanlegg og ca. 160 km vannledninger med tekniske installasjoner.

	Lier			Saml. Kom	Buskr.	KG 13	Landet
	2008	2009	2010	2010	2010	2010	2010
Vedlikeholdsutgifter i kr. per kvm bygg	77	76	54	53	67	125	95
Driftsutgifter i kr. per kvm bygg	477	436	474	467	492	467	501
Energiutgifter i kr. per kvm bygg	116	113	120	127	99	132	139
Korr bto driftsutg per km kommunal vei	116 590	114 729	105 662	123 167	133 534	145 383	112 806
% andel veier uten fast dekke	29,2	29,2	26,9	24,8	19,9	15,2	33,2
Årsgebyr vann per 1/1-10 for 150 m ³ forbruk.*	2 577	1 872	1 892	1 911	2 798	2 838	2 068
Årsgebyr avløp per 1/1-10 for 150 m ³ forbruk.*	4 000	3 134	3 200	2 235	3 668	2 588	3 203

Underlag / drøfting

I motsetning til de fleste andre virksomheter i Lier kommune, er ikke lønn den største kostnaden på dette området. Det er i hovedsak drift og vedlikehold av bygninger og veier som utgjør mesteparten av kostnadene. Mange av disse er mindre påvirkelige. Fagområdet har siden 2008 fått rammene betydelig redusert med forventninger om kostnadskutt, effektivisering samt inntektsøkninger. Skal det lykkes å imøtekomme kravene forutsettes strukturendringer som krever reduksjon i bruk av arealer.

Mål

Medarbeidere	Mål <ul style="list-style-type: none"> • Tjenestområdet skal konkurrere om de dyktigste medarbeiderne. • Ytterligere reduksjon av sykefravær, Lier drift.
Vedlikeholdsplanlegging	Mål <ul style="list-style-type: none"> • Planer for langsiktig vedlikehold følges, og utarbeides på de områder der dette ikke finnes.
Styring/-Økonomi	Mål <ul style="list-style-type: none"> • Utvikle egnede styringsverktøy og kvalitetssikringsystem. • Ta i bruk mulighetene i eksisterende i støttesystemer.
Vann på avveie	Mål <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre mål i ”Temaplan avløp”. • Være en aktiv deltaker i GVD-samarbeidet og følge opp strategiene som er nedfelt i ”Felles hovedplan for vannforsyning og avløp i Drammensregionen 2010 – 2021.
Energi- og klimaplan	Mål <ul style="list-style-type: none"> • Følge opp avdelingens ansvarspunkter i tiltaksplanen.
Kjøkken	Utfordringer <ul style="list-style-type: none"> • Ressursknapphet ved kafeteriaene. • Lite driftsbudsjett ved aktivitetssentrene Mål <ul style="list-style-type: none"> • Har oppnådd 10 % forbruk av økologisk mat i løpet av 2012. • Har videreutviklet aktivitetssentrene for seniorer til å bli kombinerte info, opplevelse og mestringssenter, og gjennom dette stimulerer innbyggerne (spesielt seniorer) til å ta ansvar for egen helse og leve et aktivt og godt liv – livet ut. Tiltak <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomføre prosjektet “Et aktivt og godt liv – livet ut”. • Øke innsatsen på aktivitetssentrene Involvere frivillige i aktivitetssentrene.

Økonomi

Driftsbudsjett

Anlegg og eiendom	Regnskap	Vedt. Bud	Just. Bud	Rammer i faste 2012-kroner			
	2010	2011	2011	2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	86 100	120 943	120 944	125 413	124 693	125 103	125 763
30 Inntekter	-13 000	-12 320	-12 320	-12 484	-12 484	-12 484	-12 484
Netto ramme	73 101	108 623	108 624	112 929	112 209	112 619	113 279
			<i>Endring pr. år</i>	4 306	-720	410	660
			<i>% endring fra forrige år</i>	3,96 %	-0,64 %	0,37 %	0,59 %

Rammeendringer

Infrastruktur - Bygg, VA, V	Endringer i 2011 kr.				Sum
	2012	2013	2014	2015	

Konsekvensjusteringer

1 Overføring mellom ansvar	2 135	-100	0	0	2 035
Pris- og lønnsvekst	2 724	0	0	0	2 724
2 Hp 09-11: Husleie (Gifstad) (midlertidig pga re	-100	0	0	0	-100
3 HP 11-14 KS -Drift Heiahallen	-500	0	0	0	-500
4 HP 11-14 KS- Renhold – redusert kostand	-1 000	0	0	0	-1 000
5 KS; Lier drift – økte inntekter	-500	0	0	0	-500
6 HP 11-14: Glitrevannverket prisøkning	2 050	0	0	0	2 050
Sum nye tiltak	4 809	-100	0	0	4 709

Nye tiltak

7 AE Redusert energipris bygg og vei	-427	0	0	0	-427
8 AE Redusert energikostnad ved oppgradering	0	-400	-160	-160	-720
9 AE Kontroll av elveforbygninger.	100	-100	0	0	0
10 AE Økning i VA-gebyr ut over prisstign.	60	0	0	0	60
11 AE Nye veistrekninger	85	0	0	0	85
VA området (Selvkostfin.):					
7 AE Redusert energipris VA	-53	0	0	0	-53
12 AE Diverse justeringer vann og avløp	1 050	-50	0	0	1 000
13 AE Økning GVD-kontingent ut over prisst.	150	190	260	70	670
14 AE Student	300	40	-340	0	0
15 AE Drift av nytt renseanlegg på Tronstad	0	300	0	0	300
25 Kjøkken - Samh.sref. Økt aktivitet dagsenter	1 000	0	0	0	1 000
KS - Drift Heiahallen	0	650	650	0	1 300
KS - Drift Hegg skole	0	0	0	750	750
Sum Nye tiltak	2 265	630	410	660	3 965

Innsparing/omstilling

Strukturtiltak

16 Strukturprosjekt uten konkrete tiltak	-482	1 200	250	0	968
17 Bortfall av publikumstilbudet i Lierhallen, kun s	-250	-250	-250	0	-750
18 Tilpasning av vaskeridrift til ramme	0	-500	0	0	-500
19 Redusert kvalitet på renhold	-200	0	0	0	-200
20 Redusert arealbruk pga sentralisering av virksom	0	-1 700	0	0	-1 700
21 Overføring av ansvar for energi, avgifter, etc. til	-100	0	0	0	-100
22 Reduksjon i leide arealer	-900	0	0	0	-900
23 Vurdering av Engersand forsamlingslokale (sa	-100	0	0	0	-100
24 Redusere bygningsvedlikeholdet.	-100	0	0	0	-100
Sum innsparing/omstilling	-2 132	-1 250	0	0	-3 382

Sum Infrastruktur - Bygg, VA, V	4 942	-720	410	660	5 292
--	--------------	-------------	------------	------------	--------------

KS endringer i henhold til kommunestyrets vedtak

Det er ikke lagt inn evt korrigerende driftskostnad for nytt sykehjem, da forutsetninger om størrelse osv. ikke er på plass på nåværende tidspunkt. Det er heller ikke lagt inn kostnader til etterbruk av bygningene Frogner sykehjem. Kostnader vil påløpe om ikke bygningsmassen avhendes, men størrelsesorden avhenger av valgt løsning. Når nytt sykehjem er klart til drift må det derfor påberegnes en merkostnad av usikker størrelse avhengig av flere usikre forhold.

Forklaring:

1. Overføring mellom ansvar: Fra Kultur og Fritid. Tidligere utgift har vært 0,4 mill. kr Beregnet, økt kostnad er 1.5 mill. kr, til sammen 1,9 mill. kr Fra Planavdelingen overføres 0,235 mill. kr på grunn av overtakelse av arbeidsoppgaver innenfor for trafikksikkerhetsområdet. I forbindelse med strukturprosjektet reduseres posten med 0,1 mill. kr fra 2013.
2. I HP 2009-2012 ble det vedtatt å redusere posten for tomgangsleie for ubenyttede omsorgsleiligheter på Gifstad gradvis til den utgår i sin helhet fra 2012. Det forventes å holde antall tomme leiligheter på et minimum etter en innkjøringsperiode, og samtidig overføres nå ansvaret for dette til virksomhetene.
3. I HP 2011-2014 ble det avsatt midler til drift av Heiahallen med 0,5 mill. kr i 2011, økende til 1,5 mill. kr fra 2012. Prosjektet er behandlet i eget vedlegg om Investeringsprosjekter som står på vent, og driftsmidlene tas derfor ut av dette forslaget.
4. I sak 1063/2010, , ble det vedtatt at renholdet av nåværende arealer i Lier kommune fortsatt skal utføres med ca. 80 % i kommunal regi og ca. 20 % i privat regi. Fortsatt utførelse av renholdet i egen regi forutsetter at kontraktsprisen reduseres med 1 million innen utgangen av 2012. I HP 2011-2014 ble rammene ble derfor redusert med 1,0 mill. kr fra 2012.
5. I HP 2010-2013 ble det vedtatt å øke inntektskravet til Lier Drift med ytterligere 0,5 mill. kr fra 2012.
6. Prisstigningen på vann fra Glitrevannverket har blitt utsatt i flere år på grunn av den gunstige rentesituasjonen. I Hp 2011-2014 ble det derfor lagt inn en forventet prisøkning på kun kr 0,25/m³ fra 2012. Det er representantskapet i Glitrevannverket som vedtar prisene, og det er mottatt informasjon om at prisstigning i 2012 blir på 0,40 kr/m³. Dette er i underkant av Glitrevannverkets langtidsbudsjettet fra 2010. Derfor må denne posten styrkes med ytterligere 0,9 mill. kr
7. Kraftprisen er stipulert til 35 øre/kWh. Dette er 3 øre lavere enn budsjettet for 2011. Nettleie og avgifter er antatt å bli liggende på samme nivå som for 2011.
8. Reduksjoner i energikostnader som følge av investering i LED-belysning som veibelysning. (se pkt 6. i investeringstabellen)
9. Kommunen er i henhold til instruks fra NVE pålagt kontroll av elveforbygninger hvert 5. år.
10. Beregnet prisøkning på kommunale avgifter er hhv 9,7 % for vann og 6, % for avløp. Kompenseres for prisstigning utover kompensert prisstigning på 2,0 %.
11. Nye veistreknings overtatt til kommunal drift. Flåtan (680 m), Stoppenkollen (800 m) og G/S Gjellebekk (120 m).
12. Det er behov for diverse driftstiltak på vann og avløpsområdet:
 - Systematisk utskifting av industrivannmålere
 - Dyrere avtale om utskifting av husvannmålere
 - Energieffektivisering, bygningstiltak
 - Økte kostnader prøvetaking vann, avløp samt for akkreditert prøvetaking
 - Serviceavtale reduksjonsventiler hvert 5. år
 - Drift av nye værstasjoner

13. *Kontingenten til regionsamarbeidet, Godt Vann Drammensregionen, øker gradvis utover i perioden på bakgrunn av et prosjekt rundt problematikken Avløpsvann på avveie. Dette som følge av strategier i GVDs Felles hovedplan for Vann og Avløp som er vedtatt av kommunestyrene i deltagerkommunene. Kompenseres for prisstigning utover kommunal deflator.*
14. *Det er inngått avtale mellom GVD og Hibu om praksisplass for studenter. Lier kommune tilbyr praksisplass sammen med Glitrevannverket og Nedre Eiker kommune. Første student starter høsten 2011 og går til høst 2012. Neste student starter mars 2013.*
15. *Det skal etableres et nytt rensesanlegg i Tronstad. Driftsutgifter er kalkulert i forprosjektet.*
16. *Strukturreduksjon uten definerte tiltak, fordeles på virksomhetsområdet som flatt kutt.*
17. *I Hp 2011-2014 ble det, som et av strukturtiltakene på virksomhetsområdet, forslått å spare inn 1,0 mill. kr over fire år på gradvis nedtrapping av publikumstilbudet i Lierhallen. Under behandlingen ble det vedtatt å videreføre driften som før, men med økt brukerbetaling samt en rammeøkning på 0,3 mill. I egen kommunestyresak i juni 2011 ble det vedtatt å redusere åpningstidene, noe som vil gi en innsparing på 0,5-0,6 mill. kr I tillegg ble det vedtatt å øke publikumssatsene med ca. 16 %. Totalen av disse tiltakene tilsvarer omtrent den innsparingen som ble lagt inn i Hp 2011-2014.*
18. *Standarden og mengden på leveranse vaskeritjenester er høyere enn det er ramme for, og i gjeldende HP ble det vedtatt å tilpasse kvaliteten til riktig standard fra 2013.*
19. *I Hp 2011-2014 ble det, som et av strukturtiltakene på virksomhetsområdet, forslått å spare inn 0,2 mill. kr på renholdstjenestene fra 2012. Kvaliteten på renholdstjenesten kan reduseres noe, men det er ikke gjort beregninger eller vurderinger av hva kvalitetsreduksjonen skal gjelde.*
20. *For å innfri kravet fra Hp 2011-2014 om innsparing på virksomhetsområdet ved strukturelle tiltak, er det absolutt nødvendig å se på sentralisering av virksomheter for å redusere arealbruken. Den foreslåtte innsparingen på 1,7 mill. kr fra 2013 tilsvarer en reduksjon i arealbruken på min 4000 kvm.*
21. *Et av strukturtiltakene, foreslått i HP 2011-2014, var å overføre ansvar og ramme for energikostnader og evt huseierkostnader til virksomhetene. Oppmerksomheten rundt reduksjon i forbruk vil da bli større og et forsiktig anslag på 1 % innsparing er lagt inn.*
22. *I Hp 2011-2014 ble det foreslått å se på bedre utnyttelse av egne lokaler slik at eksterne leieavtaler kan avvikles. Innsparing ca 0,9 mill. kr fra 2012.*
23. *Engersand forsamlingslokale ble i HP 2011-2014 foreslått avviklet ved for eksempel utleie. Det er lite aktuelt med omregulering og salg, da lokalet ligger i regulert friområde.*
24. *I Hp 2011-2014 ble det vedtatt å holde vedlikeholds nivået på et absolutt minimum i en periode for å nå krav om innsparing ved strukturtilpasninger. Fra 2012 øker innsparingen på denne posten fra kr 0,4 mill. kr til kr 0,5 mill. kr Dette kan være krevende å balansere i forhold til konsekvenser som vedlikeholdsetterslep hvis tiltaket trekkes for langt.*
25. *Som ett ledd i samhandlingsreformen styrkes dagaktivitetstilbudet for eldre, se også kapittel om samhandlingsreformen under velferdstjenesten. Dagaktivitetstilbudet er administrativt underlagt kjøkkentjenesten.*

Plan og samfunn

Plan og samfunn omfatter:

- Samfunnssektoren
- Landbrukskontoret
- Planseksjonen

Utfordringer

Lier deltar i interkommunalt samarbeidet på flere områder, både av praktisk og strategisk art. Det er utfordrende å opprettholde servicenivå og standard på tjenestene vi tilbyr kommunens innbyggere, samtidig som vi skal skaffe rom til samarbeidet med andre kommuner.

Arbeidet i samarbeidsprosjektet Buskerudbyen krever store ressurser både administrativt og politisk dersom Lier skal bidra etter samarbeidsavtalens forutsetninger og ivareta sine interesser (de personalressursene som disponeres til dette prosjektet tas fra andre oppgaver som samfunnssektoren også skal utføre).

Jordvern og miljøproblematikk er utfordrende i alle fire kommuner. Det er et stadig økende press på arealene.

Innføring av varig driveplikt på dyrket mark medfører økt arbeidsbyrde for Landbrukskontoret.

Landbrukskontoret er felles for kommunene Drammen, Lier, Røyken og Hurum. Kontoret har fått en oppfordring fra samarbeidskommunene om å redusere rammene. Lier kommune har allerede redusert på sitt område i forbindelse med strukturprosjektet, og gir nå de andre kommunene en reduksjon i driftstilskuddet med 2 %. Dette vil kunne påvirke kapasitet og service ovenfor den enkelte kommune.

Kapasitet og god kvalitet til byggesaks- og planarbeidet samtidig som ressursrammene reduseres.

Økt etterspørsel og behov for nye områder som kan utvikles for boliger/næringsaktivitet samtidig med at Markagrensen ikke skal utvides og at dyrkbar mark ikke skal benyttes

Felles kontor for private avløpsanlegg er etablert (tilsynet for små avløpsanlegg) i Drammenregionen og Modum kommune. Lier kommune er vertskommunen og enheten ligger organisatorisk plassert i planavdelingen. Det er hele 9 kommuner som inngår i dette samarbeidet, og det vil være krevende å samordne ulike interesser og behov og skape en felles forståelse for kontorets oppgaver/prioriteringer.

Fokusområder

Samfunnsektoren

- Planarbeid for Lierstranda-Brakerøya (samarbeid med Drammen, Buskerudby-samarbeidet)
- Fra plan til handling (kommuneplan, klima- og energiplan)
- Folkehelse – økt kunnskap

Planseksjonen

- Tilsynet for små avløpsanlegg og dialogen med samarbeidskommunene
- Rask/effektiv behandling av innkomne bygge-/regulering-/oppmålingssaker

Landbrukskontoret

- Landbrukskontoret vil ha spesielt fokus på næringsutvikling i landbruket for å stimulere til en robust og framtidsrettet næring. Det skal utformes en strategi for videre satsning framover, etter avslutning av næringsutviklingsprosjektet 30.09.2012.
- Landbruket har store utfordringer i forhold til jordvern, miljø og forurensning. Det ønskes økt fokus på dette området framover.
- Det ønskes økt satsning og aktivitet i skogbruket for å stimulere til økt CO₂-binding.

Faktadel

Tjenesteområdet omfatter forvaltningsoppgaver og saksbehandling etter Plan-og bygningsloven, Jordlova, Forurensingsloven, Markaloven, Naturmangfoldloven og andre lovverk, opprettelse og vedlikehold av kommunens kartverk og matrikkel, tilskudd og kontroll i landbruket, samt overordnet planlegging og interkommunalt samarbeid.

Mål og tiltaksplan

Mål og tiltak for Samfunnssektoren er beskrevet i samfunnskapittelet.

<p>Miljø (forurensing, biologisk mangfold, etc)</p>	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iverksette tiltak etter vannforskriften og andre lovpålagte krav. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tverrfaglig arbeid i forurensingsgruppa. Deltakelse fra sektor samfunn, planseksjonen, landbruk, VA og andre v/behov. • Kartlegge og følge opp eiendommer med problematisk husdyrgjødselhåndtering.
--	---

Næringsutvikling i landbruket	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Avklare muligheter og utfordringer i landbruksbasert næringsutvikling, og stimulere til økt aktivitet i årene framover. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fullføre næringsutvikling-/Inn på tunet prosjektet.
Jordvern/miljø/forurensning	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mindre omdisponering av dyrket mark, og et mer miljøvennlig landbruk. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Følge opp/rapportere på nedbygging av dyrket mark. • Delta i samarbeidsprosjekter om kompostering av hestegjødsel og grønnsaksavfall.
Skogforvaltning	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stimulere til økt tilvekst i skogen for å øke CO₂-bindingen i trevirke. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bidra til gjennomføring av et ungskogpleieprosjekt for å øke aktivitet i skogen.
Plan/byggesak	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Effektiv behandling av innkomne saker knyttet til plan /byggesaker, slik at alle saker behandles innenfor lovpålagte tidsfrister. <p>Tiltak:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mer effektiv utnyttelse av mulighetene i ePhorte. • Starte arbeidet med plandialog. • Se på ressurs-/personalsituasjonen.

Tilsynet for små avløpsanlegg	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skape forankring i samtlige 9 samarbeidskommuner rundt arbeidsform, fakturering, forventede resultater. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Føre en tett dialog med samarbeidskommunene.
Kart/oppmåling	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oppdatert/brukervennlig kartportal <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Økt vedlikeholdsinnsetning innenfor de gjeldende ressurser, se på nye finansieringsmuligheter fra brukere av kartverket (eks. VA).
Regionalt samarbeid	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sikre gjennomføringen av Lier kommunes arealpolitikk. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iverksette plansamarbeid med Drammen. • Videreføre arbeidet i Buskerudby-samarbeidet.
Folkehelse	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bedre anvendelse av ressurser. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Øke kunnskapen om sammenhengen mellom ulike folkehelse tiltak og effekten av dem.

Økonomi

Driftsbudsjett:

Plan/samfunn	Regnska	Vedt.	Just. Bud	Rammer i faste 2012-kroner			
	2010	2011	2011	2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	27 421	24 700	24 138	25 485	25 324	25 324	25 324
30 Inntekter	-13 184	-11 847	-11 672	-12 208	-12 208	-12 208	-12 208
Netto ramme	14 237	12 853	12 466	13 277	13 116	13 116	13 116
		Endring pr. år		424	-161	0	0
				3,30 %	-1,21 %	0,00 %	0,00 %

Rammeendringer:

Plan/samfunn	Endringer i 2011 kr.				
	2012	2013	2014	2015	Sum
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
1 Overføring mellom ansvar	-235	100	0	0	-135
Pris- og lønnsvekst	-195	0	0	0	-195
<i>Sum konsekvensjusteringer</i>	<i>-430</i>	<i>100</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-330</i>
<u>Nye tiltak</u>					
2 Plan KS vedtak -Passivhus	200	0	0	0	200
3 Sektor samf.-Plansamarbeid drammen	300	0	0	0	300
4 Sektor samf.-Samh.ref. Folkehelsekoord.(deltid)	300	0	0	0	300
5 Sektor samf.-Samh.ref. økt kommunelegestillir	500	0	0	0	500
<i>Sum Nye tiltak</i>	<i>1 300</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1 300</i>
<u>Innsparing/omstilling</u>					
Strukturiltak					
6 Strukturprosjekt uten konkrete tiltak	-96	89	0	0	-7
7 Redusert stilling trafikksikkerhets tiltak, Plan	-100	-100	0	0	-200
8 Inntektsøkning, ulovlighetsgebyr, Plan	-50	-50	0	0	-100
9 Generell innsparing driftskostnader, Plan	-50	-50	0	0	-100
10 Bruk av fond i påvente av å redusere prosjekts	-50	-50	0	0	-100
11 Bruk av fond i påvente av naturlig avgang inner	-100	-100	0	0	-200
<i>Sum innsparing/omstilling</i>	<i>-446</i>	<i>-261</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-707</i>
Sum Plan/samfunn	424	-161	0	0	263

Forklaring:

1. Til Anlegg og Eiendom overføres 0,235 mill. kr på grunn av overtakelse av arbeidsoppgaver innenfor for trafikksikkerhetsområdet. I forbindelse med strukturprosjektet reduseres posten med 0,1 mill. kr fra 2013.
2. I kommunestyresak 2011/7, Incitamentsordning for miljøvennlig byggeri i form av passivhus, ble det vedtatt å sette av 0,2 mill. kr for tilskudd ved bygging av passivhus. Tilskuddet skal stimulere til miljøvennlig byggeri i form av passivhus.
3. Det foreslås å styrke samfunnssektoren med 0,3 mill. kr til arbeidet med utvikling av plansamarbeidet som er inngått mellom Lier og Drammen kommuner.
4. For å starte forebyggende arbeid i forbindelse med samhandlingsreformen foreslås det å ansette en folkehelsekoordinator på deltid samt å styrke kommunelegefunksjonen.
5. Se pkt. 4. over.
6. Kutt i tjenesteområdet som det ikke er funnet konkrete tiltak for, blir å betrakte som flatt kutt.

7. *Som et strukturtiltak ble det i HP 2011-2014 vedtatt å redusere på ressursene til trafikksikkerhetstiltak. Når oppgavene overføres til Anlegg og Eiendom reduseres rammene som overføres tilsvarende gjeldende vedtak.*
8. *I Hp 2011-2014, ble det vedtatt å øke gebyrsatser på ulovlighetsgebyrer gradvis over to år.*
9. *For å komme i mål med strukturprosjektet på Planavdelingen, ble det i gjeldende Hp vedtatt en generell innsparing på driftsutgifter.*
10. *Som et ledd i strukturprosjektet ble det i HP 2011-2014 vedtatt å avvikle en prosjektstilling innenfor næringsutvikling og det ble foreslått å bruke fondsmidler for å innfri krav om rammereduksjon i påvente av prosjektavslutning i september 2012.*
11. *I Hp 2011-2014, ble det vedtatt å nedbemanne i samfunnssektoren ved naturlig avgang for å innfri kravene om strukturtiltak. I påvente av dette brukes av tidligere oppsparte overskuddsfond til å dekke rammereduksjonen.*

Fellestjenester, ledelse og politikk

Fellestjenester, ledelse og politikk omfatter:

- Kommunekassa
- Rådmannsteamet
- Stab- og støtteenheten
- IKT enheten

Disse områdene er støttefunksjoner for at tjenesteområdene skal nå sine mål. Stab- og støtteenheten er ansvarlig for mål og tiltak under fokusområdet organisasjon og medarbeidere.

Stab og støtte har siden 2008 fått rammene redusert med til sammen ca. 5 mill. Det jobbes med tiltak som gir innsparingseffekt, men en del kostnader er mindre angripelige som for eksempel lisenser, forsikringer osv. Det betyr igjen at innsparingene må realiseres på drift av virksomheten. Foreløpig har Stab og støtte holdt rammene ved å ikke erstatte ved sykefravær, permisjoner og vakante stillinger. Ytterligere nedbemanning vil gå på bekostning av utredningskapasitet, økonomisk styring, driftsstøtte og kontroll.

Økonomi

Driftsbudsjett:

Fellestjenester, ledelse og	Regnskap	Vedt. Bud	Just. Bud	Rammer i faste 2012-kroner			
	2010	2011	2011	2012	2013	2014	2015
10 Utgifter	73 538	77 465	76 961	76 648	76 639	76 877	77 727
30 Inntekter	-8 682	-8 567	-9 797	-8 851	-8 851	-8 851	-8 851
Netto ramme	64 856	68 898	67 164	67 797	67 788	68 026	68 876
		Endring pr. år		-1 101	-9	238	850
		% endring fra forrige år		-1,60 %	-0,01 %	0,35 %	1,25 %

Rammeendringer:

Fellestjenester, ledelse og politikk	Endringer i 2011 kr.				Sum
	2012	2013	2014	2015	
<u>Konsekvensjusteringer</u>					
Overføring mellom ansvar	0	0	0	0	0
Pris- og lønnsvekst	721	0	0	0	721
1 HP 10-13 Lederprogram - 09/10	-85	0	0	0	-85
2 HP 10-13 Lærlinger - Bud sentralt fordeles virk	600	0	0	0	600
3 HP 10-13 KS; Red driftskost PC-bruk (politisk	-400	0	0	0	-400
4 HP 08-11 Valg	-850	850	-850	850	0
5 HP 10-13 Lederstøtte Stab-og støtteenheten.	-500	0	0	0	-500
6 HP 11-14 Kommunestyret/hovedutvalg. Drift o	-100	0	0	0	-100
7 HP 11-14 Gjennomføring av vennskapskomm	-100	0	0	0	-100
8 HP 11-14 Strukturpr., analyse og gjennomførir	-200	0	0	0	-200
<u>Sum konsekvensjusteringer</u>	<u>-914</u>	<u>850</u>	<u>-850</u>	<u>850</u>	<u>-64</u>
<u>Nye tiltak</u>					
9 Stab støtte - erkjentlighetsgave fest	250	-250	0	0	0
10 Stab støtte - diverse underdekning	2 000	0	0	0	2 000
11 Stab støtte Komp bruk av egen bil	1 600	0	0	0	1 600
12 Stab støtte - avslutt seniorordning	-4 000	0	0	0	-4 000
13 IKT Ny programvareavtale	1 000	0	0	0	1 000
<u>Sum Nye tiltak</u>	<u>850</u>	<u>-250</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>600</u>
<u>Innsparing/omstilling</u>					
Strukturtiltak					
14 Strukturprosjektet uten konkrete tiltak	-497	-464	1 088	0	127
15 Effektivisering kopiering/porto	-320	0	0	0	-320
16 Ikke erstatte ved sykdom/permisjoner	-220	0	0	0	-220
17 Effektivisering drift	0	-145	0	0	-145
<u>Sum innsparing/omstilling</u>	<u>-1 037</u>	<u>-609</u>	<u>1 088</u>	<u>0</u>	<u>-558</u>
Sum Fellestjenester, ledelse og politikk	-1 101	-9	238	850	-22

Forklaring:

1. I HP 09-12 ble det bevilget midler til Kompetanseutvikling for omstilling-lederutvikling i en treårsperiode. Fra bevilgningen 2011 ble 0,465 mill. kr overført til 2010, Tiltaket videreføres ikke og de siste 0,085 mill. kr reduseres i 2012.
2. I HP 2010-2013 ble det vedtatt å legge samlet bevilgning for lærlinger sentralt med en opptrapping fra 2012.
3. I behandlingen av HP 10-13 ble det vedtatt en forventning om innsparing i driftskostnader ved omlegging til PC-bruk for politikerne.
4. Det er satt av 0 85 mill. kr til stortingsvalget i 2013 og kommunevalget i 2015.

5. *Ved sammenslåing av flere virksomheter til Stab- og støtteenheten ble det bevilget 0,5 mill. kr i 2010 og 2011 til lederstøtte, kontor- og personaltilpasninger i oppstartsfasen. Tiltaket videreføres ikke.*
6. *Kostnadene til folkevalgtgodtgjøring og regionsamarbeid har hatt større økning enn deflator. I Hp 2011-2014 ble dette kompensert. I tillegg ble det kompensert for utgifter til overgangen nytt kommunestyre med kr 0,1 mill. kr som nå tilbakeføres.*
7. *Lier kommune er hvert fjerde år vertskommune for vennskapskommunetreff, og bevilgningen til besøket i 2011 tilbakeføres.*
8. *I Hp 2011-2014 ble ubrukte midler fra 2009 til strukturprosjektet oppfinansiert igjen. Bevilgningen for 2011 på 0,7 mill. kr reduseres med 0,2 mill. kr fra 2012.*
9. *Annethvert år arrangerer Lier kommune erkjentlighetsgavefest med utdeling av gavekort til arbeidstagere med 25 og 40 års ansettelse i kommunen. I 2012 er det jubilarer fra 2011 og 2012 samt deres virksomhetsledere som blir invitert. Denne gangen er det spesielt mange jubilarer og budsjetterte kostnader vil ligge på 0,3 mill. kr hvorav mesteparten er til gavekortene som deles ut.*
10. *Det foreslås å styrke rammene til Stab og støtte med til sammen 2 mill. kr*
 - *Kostnadene til Medbestemmelsesordningen (lønn til tillitsvalgte) har de siste årene steget med 0,5 mill. kr utover det som er kompensert for lønnsvekst.*
 - *Bestemmelsene i Arkivloven og Arkivforskriften pålegger etterhvert kommunene strengere krav. Dette gjør arkivhåndtering mer ressurskrevende å gjennomføre, og merbehovet er beregnet til et årsverk.*
 - *Lier kommune er medeier i og har sitt arkivdepot ved IKA Kongsberg med en årskostnad i 2010 på ca. 0,26 mill. kr Styret i IKA har fremmet forslag om utbygging som vil øke eiertilskudd til 0,84 mill. kr fra 2013. Lier kommune, sammen med flere av eierkommunene, ønsket at styret i IKA Kongsberg skulle finne rimeligere alternativer. Dette fikk ikke flertall i representantskapet. Foreløpige undersøkelser viser at det finnes flere aktuelle alternativer. Dette blir tatt opp som egen sak i møterunden for november. Det settes inntil videre av midler tilsvarende kostnadsøkningen i 2013.*
 - *Rådmannen har valgt å styrke personalfunksjonen gjennom å reetablere stilling som HR-sjef for tettere oppfølging av virksomhetene, styrket omstillingskompetanse og arbeid mot personalpolitiske mål.*
11. *På grunn av det sentrale avtaleverket, som Lier kommune er forpliktet til å følge, blir det etter en prosess med arbeidstagerorganisasjonene nå inngått avtaler for ansatte der arbeidsgiver stiller krav om bruk av arbeidstakers egen bil i tjenesten. Avtalen gir rett til en årlig kompensasjon for å stille egen bil til disposisjon.*
12. *I Kommunestyrets sak 82/2010 ble det vedtatt at Lier kommune avviker dagens ordning med særskilte lokale seniorpolitiske tiltak og virkemidler som kommer i tillegg til virkemidler og tiltak i lov og avtaleverk. Endringene ble iverksatt fra 1.1.2011, og inngåtte avtaler etter gammel ordning gjelder ut avtaleperioden. Nå er de fleste avtalene utgått, og rammene reduseres tilsvarende tidligere kompensert for ordningen.*
13. *Som et ledd i å utnytte teknologien og større fokus på mobile løsninger er det gjort en omlegging av lisensieringen av programvare i kommunen. Kommunen går nå over fra å eie programvaren til å leie. Dette innebærer at kommunen til en hver tid kan oppgradere til de nyeste versjonene av programvarene uten merkostnader. For å kunne utnytte systemene er det behov for omfattende oppgradering av programvaren, denne kostnaden bakes nå inn i lisensavtalene. Omleggingen vil føre til en merutgift på ca. 1 mill. kr fra 2012.*
14. *Strukturtiltak uten definerte tiltak, fordeles på virksomhetsområdet som flatt kutt.*
15. *Ved bruk av elektroniske dokumenter i stedet for papirbasert, ble det i HP 2011-2014 vedtatt en innsparingsforventning på Stab- og støtteenheten på kr 0,32 mill. kr fra 2012.*
16. *Stab- og støtteenheten har innført økt vikarberedskap for hverandre/overlapping. I Hp 2011-2014 ble det vedtatt en innsparingseffekt i vikarbruk på kr 0,22 mill. kr fra 2012.*
17. *Som et strukturtiltak ble det i HP 2011-2014 vedtatt generell fokus på innkjøp og drift med tanke på effektivisering i Stab- og støtte. Forventet innsparing på 0,145 mill. kr fra 2013.*

Organisasjon og medarbeidere

Utfordringer

- Statlig styring fører til flere og forsterkede oppgaver for kommunene, uten tilsvarende økonomisk kompensasjon. Behovet for fleksibilitet i disponering av ressursene øker.
- Befolkningens forventninger til kommunenes tjenestetilbud øker, samtidig som brukernes behov er mer komplekse og antall ressurskrevende brukere øker.
- Et viktig utviklingsområde for kommunale tjenester fremover, vil være samhandling og koordinering av tjenestene.
- Kommunen står overfor et krevende omstillingsarbeid.

For å møte utfordringene skal kommuneorganisasjonen utvikles med fokus på følgende faktorer:

- Menneskene, systemene og organisasjonen.
- Dyktige ledere og kompetente medarbeidere.
- Gode systemer for styring, kvalitet og kontroll.

Kommuneplanens overordnede målsetning for kommunens organisasjon er at:

”Kommuneorganisasjonen skal være åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig”

Faktadel/underlag

Utvalgte nøkkeltall:

	2007	2008	2009	2010	Måltall 2012
Antall virksomhetsledere	46	46	43	42	
Antall årsverk *1)	1 025	1 035	1 140	1 126	
Antall ansatte *1)	1 327	1 334	1 523	1 518	
Andel lønnsutgifter ifht driftsinntekter	60 %	58 %	57 %		
Nærværsprosent	90,6	91,4	90,8		93,0
Medarbeidertilfredshet *2)	4,3	4,4	4,5		4,6
Medarbeiderengasjement *2)	-	4,3	4,3		4,4
Tilfredshet med nærmeste leder *2)	4,4	4,5	4,5		4,6

* 1)Tall for 2010 pr. 01.01.2011

* 2)Tall fra medarbeiderundersøkelsen. Skala fra 1 – 6, der 6 er høyest tilfredshet.

* 3) Neste medarbeiderundersøkelse gjennomføres første kvartal 2012 iht revidert årshjul.

Fokusområder

- Ledelse
- Medarbeidere
- System for styring, kvalitet og kontroll
- Utvikling og innovasjon

Ledelse

Fortsatt fokus på lederrollen og utvikling av denne er nødvendig for at kommunen skal kunne yte sine tjenester på en best mulig måte. Lederarenaene *lederforum* (alle ledere samlet) og *ledelsesnettverkene* (tverrfaglig basert) er, sammen med tjenesteområdenes egne *faglige arenaer*, sentrale elementer i lederutviklingen.

Ledere må ha tilstrekkelig kompetanse og fokus på økonomistyring og -kontroll, samtidig som de må evne og involvere alle sine medarbeidere og stimulere til økt engasjementet, kreativitet og samhandling.

Kommunens virksomhet skal være åpen og verdidrevet og bygge på et aktivt og bevisst samfunnsansvar. De økonomiske utfordringene gjør det spesielt krevende å finne en god balanse mellom verdibasert ledelse og utøvelse av kontroll.

Medarbeidere

Det er viktig å bygge en kultur der medarbeidere er trygge på å ta avgjørelser som samsvarer med kommunens visjon, verdier og målsetninger.

Økt konkurranse i rekruttering av kvalifiserte medarbeidere gjør det nødvendig å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver. Kommunen må ha en helhetlig og klar personal- og kompetansestrategi for forvaltning og utvikling av sine medarbeidere.

Rådmannen ønsker videreføring av satsing på lærlingplasser og vurderer økt sentral finansiering for å motivere virksomhetene til å ta inn lærlinger.

I arbeidet med å redusere sykefraværet skal erfaringer og kunnskap fra Kvalitetskommune-prosjektet overføres til resten av organisasjonen. Langtidsfraværet har økt over tid. For at ansatte skal komme raskere tilbake i arbeid, må samarbeidet mellom kommunen som arbeidsgiver, arbeidstaker, NAV og fastlegen fungere godt. Likeledes oppfølging og tilretteleggende tiltak i nært samarbeid med bedriftshelsetjenesten (BHT).

System for styring, kvalitet og kontroll

Organisasjonsstruktur

Brukerne og pårørende etterspør i økende grad samhandling og koordinering av tjenester. En struktur som sikrer godt samspill mellom de ulike tjenesteområder/virksomheter er sentralt for å kunne gi en tjenesteyting som er robust, kostnadseffektiv og av tilfredsstillende kvalitet.

Kvalitetssystem

Kommuneorganisasjonen skal opptre helhetlig og forutsigbart og gi innbyggerne trygghet for at alle får de tjenestene de har krav på. Det fordrer at tjenestene innen de enkelte tjenesteområdene er tydelig definert, og at medarbeidere og brukere må kjenne hvilke kvalitetsstandarder som gjelder. Et viktig satsingsområde i periodens første år blir innføring av et helhetlig kvalitetssystem for kommunens virksomheter.

Styringssystem

Styrings- og plansystemet skal videreutvikles med vekt på elementene målstyring, rapportering på måloppnåelse og oppfølging av avvik. Overordnede mål i ny kommuneplan skal arbeides inn i kommunens øvrige planverk.

IKT

Lier kommune skal utnytte eksisterende teknologi der dette gir den beste /bedre ressurs-utnyttelse for tjenesten(e). Lier kommune har mange IKT- og fagsystem. For å nå målene om helhet og samhandling i tjenestene er det behov for økt kommunikasjon mellom de ulike fagsystem. Det er likeledes ønskelig å effektivisere IKT bruken og øke kompetansen hos den enkelte medarbeider.

Det er en uttalt nasjonal strategi at flest mulig kommuner skal tilkoples Norsk Helsenett (NHN), en elektronisk samhandlingsarena for helse- og sosialsektoren. Tilknytning muliggjør sikker elektronisk samhandling og er en forutsetning for videre arbeid med samhandlingsreformen.

I løpet av kommende kommunestyreperiode er det vedtatt at folkevalgte i Lier skal gå over til elektroniske sakspapirer.

Lier- og Hurum IKT

Formålet med IKT-samarbeidet mellom Lier og Hurum er mer målrettet bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Samarbeidet skal bidra til å fremme utvikling av tjenesteproduksjon, publikumsservice og administrative tjenester.

I 2011 vil arbeidet hovedsakelig være å videreutvikle felles rutiner og arbeid mot felles tekniske løsninger

Utvikling og innovasjon

Kommunikasjon og informasjon

Dialog med brukere og de ulike målgrupper er et viktig korrektiv i arbeidet med utviklingen av kommunen og de enkelte tjenester. Kommunen benytter standardiserte brukerundersøkelser som grunnlag for forbedringer av tjenestene. Arbeidet med resultatoppfølging skal styrkes gjennom mer systematisk oppfølging og økt brukermedvirkning.

Økt bruk av sosiale medier gjør det nødvendig også for offentlige aktører å delta på sosiale medier. Det krever vurdering av hvordan sosiale medier best kan tas i bruk og særlig i forhold til kommunens førstelinjekontakt med innbyggerne. Med utgangspunkt i Liers kommunikasjonsstrategi er det en målsetning å styrke kommunens informasjonstjeneste/-aktiviteter.

Til tross for omstilling og utfordringer, skal kommunen fortsatt ha ambisjoner om å videreutvikle sine tjenester og medarbeidere. Kommunen må utvikles til en organisasjon, der læring og fornyelse skjer i det daglige arbeid.

Mål og tiltaksplan

Fokusområde	Mål og tiltak
Ledelse	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dyktige ledere kjennetegnet ved lederverdiene dialog, resultatskaping, utvikling og motivasjon (DRUM). <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bistand til ledere i gjennomføring av nødvendige omstillingsprosesser. • Gjennomføring av interne kompetanseutviklingstiltak for å sikre tilstrekkelig økonomikompetanse og aktiv utøvelse av arbeidsgiverrollen/personaloppfølging. • Vurdere videre lederutviklingsprogram fra 2012 – 2013.
Medarbeidere	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Engasjerte medarbeidere med riktig kompetanse. • Alle medarbeidere skal kjenne til Lier kommunes verdigrunnlag og virksomhetens mål. • Øke arbeidsnærværet i Lier kommune til 93 % i 2012 og til 95 % i 2014. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tydeliggjøre og forankre kommunens verdigrunnlag. • Utarbeide ny arbeidsgiverpolitisk plattform med fokus på rekruttering, introduksjon, kompetanseutvikling, samt brukersyn og arbeidsnærvær. • Videreutvikle felles opplæringsplan for å sikre strategisk og målrettet kompetanseutvikling i forhold til kommunens behov. • Nyttiggjøre kunnskap og erfaring med kvalitetskommune-programmet til resten av organisasjonen for å styrke arbeidsnærværet. • Videreføre satsing på lærlingplasser og vurdere sentral finansiering av lønnsutgiftene fra 2012.

<p>System for styring, kvalitet og kontroll</p>	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organisasjonsstruktur som er hensiktsmessig i forhold til faglige, brukerorienterte og økonomiske krav. • Styringssystem som i tilstrekkelig grad sikrer styring, kvalitet og kontroll. • Effektiv bruk og god utnyttelse av kommunens IKT system som styrings- og arbeidsverktøy. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vurdere kommunens virksomhetsstruktur og tjenesteområder med særlig vekt på elementene kostnadseffektivitet, helhetlige tjenester og forebyggende arbeid. • Innføre kvalitetsstyringssystem for alle kommunens virksomheter/tjenesteområder. • Videreutvikle kommunens styringssystem og strategiske planverk. • Kartlegge muligheter for effektivisering og forenkling av eksisterende IKT løsninger og økt kommunikasjon mellom ulike system. • Gjennomføre prosjekt ”papirløse folkevalgte i Lier” med mål om å gå over til elektroniske sakspapirer i løpet av kommende kommunestyreperiode. • Norsk Helsenett, Skoleadministrativt system og e-budsjett skal innføres i løpet av 2011. E-rapportering skal videreutvikles.
<p>Utvikling og innovasjon</p>	<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • God dialog med brukerne/pårørende og effektive informasjonskanaler. • En kommuneorganisasjon som kjennetegnes av aktivt fokus på læring, utvikling og innovasjon. <p>Tiltak</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktiv og systematisk følge opp brukerundersøkelser og økt brukermedvirkning i forbedringsarbeidet. Vurdere bruk av innbyggerundersøkelser. • Styrke informasjonsarbeidet/-tjenesten og vurdere bruk av sosiale medier. • Økt utnyttelse av kommunens kompetanse gjennom bruk av ressursgrupper som arbeidsform i utviklingsarbeid.

4.2 Økonomi og investering

Økonomiske forutsetninger

Økonomiske nøkkeltall:

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015	Mål
Netto driftsresultat	37 283	57 584	15 136	11 205	
Driftsmargin ¹	2,8 %	4,3 %	1,2 %	0,9 %	3,0 %
Netto driftsresultat ekskl. mva fra inv	13 369	19 995	15 136	11 205	
Driftsmargin ekskl mva fra inv	1,0 %	1,5 %	1,2 %	0,9 %	1,5 %
Disposisjonsfond ²	19 523	29 469	29 469	25 667	
Disposisjonsfond i % av inntektene	1,5 %	2,3 %	2,3 %	2,0 %	3,0 %

1) Fra 2012 føres mva refusjon fra investering i investeringsregnskapet

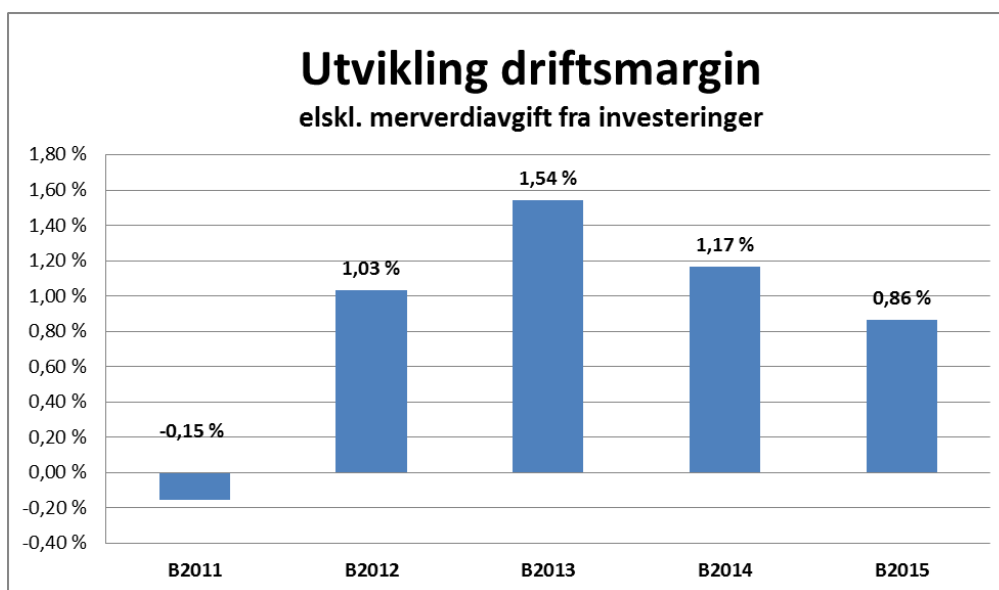
2) Inngående balanse er 11 mill. kr

Driftsresultat

Netto driftsresultat uttrykker hvilke midler som ikke er blitt benyttet i driftsregnskapet, og som gjenstår til bruk for avsetninger og investeringer. Det må ikke forveksles med begrepet regnskapsmessig overskudd.

Driftsmargin er et uttrykk for netto driftsresultat i % av inntektene. Kommunal- og regionaldepartementet anbefaler en driftsmargin mellom 3 og 5 %. Lier kommune har fastsatt denne til 3 %.

Etter endringene som medfører bortfall av merverdiavgiftsinntekter i driften, har departementet antydnet at måltallet for netto driftsresultat vil bli redusert til 1,5 %. Inntektsføringen av merverdiavgiften i driftsregnskapet varierer etter investeringsnivå og er derfor tatt ut; oversiktene viser netto driftsresultat eksklusive mva inntektene for å oppnå sammenliknbare resultat.

Målet om 1,5 % driftsresultat nås i 2013, men synker til 0,8 % i 2015 da finanskostnadene fra høye investeringer i 2012 og 2013 får utslag i driftsbudsjettet.

Bruk av netto driftsresultat

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Overføring til investeringer	7 405	11 185	15 000	15 000
Avsetninger til disposisjonsfond	8523	9946	0	-3802
Bruk av fond VA området	-2 559	-1 136	136	7
Netto driftsresultat	13 369	19 995	15 136	11 205

Netto driftsresultat er disponert ved overføring til investeringer og avsetninger til disposisjonsfondet. Det er planlagt bruk av selvkostfondet på vann og avløpsområdet.

Investeringsnivå og gjeldsbyrde

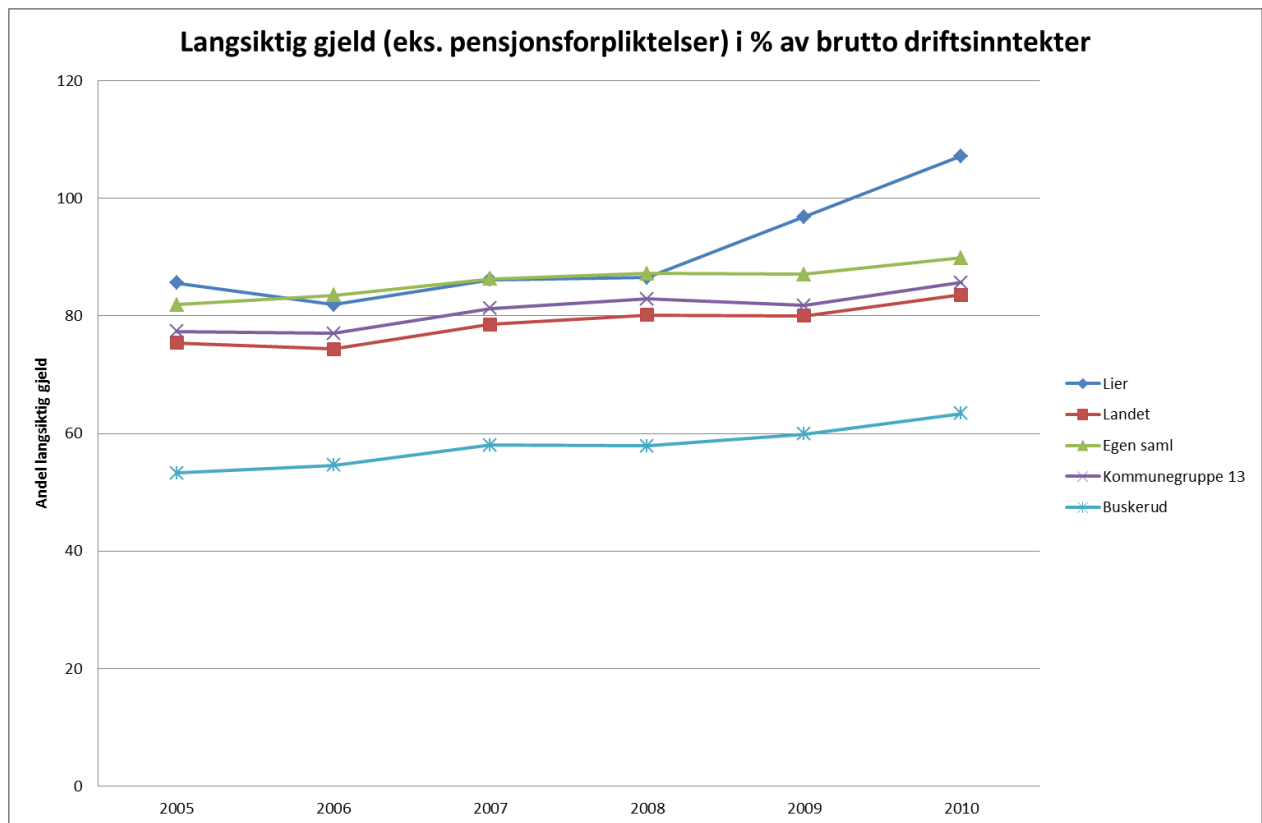
Beskrivelsen i KS-rapport om kommuner og norsk økonomi 02/2010 er representativ også for Lier kommunes utfordringer:

- Fra 2005 til 2010 vil investeringene øke med 50 % mens inntektene øker med ca. 15 %
- Sterk befolkningsvekst har gitt behov for økt tjenestevolum og økte investeringer, mye av veksten for investering er finansiert med låneopptak.
- Nettogjelda som andel av inntekten i kommunesektoren har de siste årene vokst til rekordnivå. Vi kan ikke leve med dette på lang sikt.
- Lavt rentenivå har gjort gjelda lett å bære på kort sikt.
- Sterk lånefinansiert vekst må ta en slutt. Dette vil kreve svakere realvekst i driftsutgiftene fremover, og antagelig et lavere investeringsnivå. En oppgang til et mer normalt rentenivå vil fremskynde en slik tilpasning
- Det vil bli en utfordring å unngå at kommunesektorens evne til å yte velferdstjenester til befolkningen svekkes.

I “Kommunene og norsk økonomi 2/2011” beskriver KS følgende utviklingstrekk:

“Kommunesektoren ser nå ut til å stramme til. Investeringene er fortsatt på et høyt nivå og gjelden fortsetter å øke, men gjeldsøkningen de siste 12 måneder synes lavere enn de foregående to år”.

I fylkesmannens presentasjon av statsbudsjettet ble det satt et sterkt søkelys på lave driftsresultat, høy lånegjeld og lave avsetninger. Det ble uttrykt bekymring for utviklingen, og en påminning om rentenivåets konsekvens for driftsbudsjettene.

Lier kommune hadde en gjeldsandel på nivå med sammenlignbare kommunegrupper frem til 2008. Etter dette har lånegjelden økt, slik at Lier i 2010 har ca. 250 mill. kr mer i lånegjeld enn om en hadde ligget på landsgjennomsnittet. Buskerud har noen kraftkommuner som gjør at gjeldsandelen i fylket er relativt lav i forhold til et landsgjennomsnitt.

Rådmannen er ikke kjent med noen anbefalt gjeldsandel, men ser at Lier ligger høyt og at økningen i finanskostnader legger stadig press på tjenestetilbudet. Rådmannen ønsker derfor å innføre et mål om en gjeldsandel som ligger under landsgjennomsnittet. Selv om dette er et utfordrende mål, da landsgjennomsnittet først blir klart etter regnskapsavslutning, mener rådmannen det er det viktig å ha en måleparameter å justere seg mot.

Rådmannen foreslår at det fastsettes en norm som sikrer at kommunens gjeldsbelastning ikke er høyere enn tilfellet er for landets kommuner i gjennomsnitt.

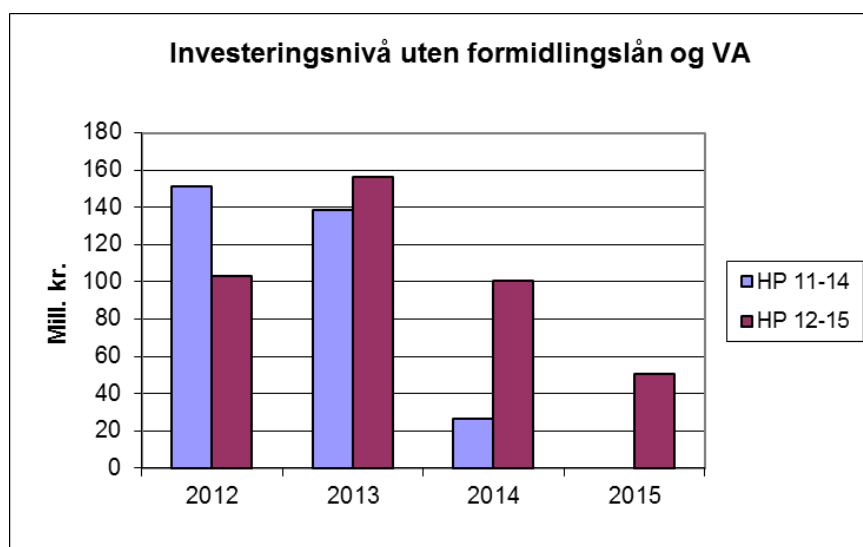
For å oppnå en tydelig og kommunisérbar handlingsregel foreslår rådmannen å innføre et mål om gjeldsgrad som ikke ligger over landsgjennomsnittet. Med beslutningsgrunnlagets investeringer og egenfinansiering betyr dette at Liers investeringsvekst må være mindre enn landsgjennomsnittet hvis Lier skal nærme seg målet. Det blir strenge prioriteringer over tid for å nå dette målet.

Investeringer - og andre prosjekter med vesentlige driftskonsekvenser

Fire hovedkategorier:

1. *Store investeringer* som hver for seg har svært stor betydning for gjeldsnivå, kapitalutgifter og driftsutgifter.
2. *Mindre investeringer* knyttet til vedlikehold/rehabilitering, utstyr mv. som hver for seg utgjør lite, men samlet kan bety en belastning på gjeld og driftsbudsjett.
3. *Vann og avløp* som finansieres ved gebyrer etter *selvkost*prinsippet.
4. *Prosjekter* som ikke føres i investeringsregnskapet, men som er av en slik kategori at de kan sammenlignes med et investeringsprosjekt ved at *kommunen må stå for renter og avdrag* via leien som betales.

Vedtaket i HP 2011-2014 er i hovedsak videreført

Prosjekter som er tatt med i perioden:

- Frogner sykehjem (noe forskyvning i tid pga. status i arbeidet)
- Mindre investeringer
- Vann og avløp
- Tiltaksplan vedlikehold bygg

Prosjekter som står på vent:

- Hegg skole, rehabilitering/nytt bygg
- Heiahallen
- Hegg gamle skole

Kommunens driftsbudsjett er så presset i kommende fireårsperiode at rådmannen ikke har funnet det mulig å ta disse inn uten å måtte forberede en opptrapping av omstillingen (se eget vedlegg 4).

Investeringsbevilgninger til tiltaksplan bygg og oppgradering i henhold til tilstandsanalyse ble i HP 2011-2014 redusert. I dette handlingsprogrammet er det funnet rom for noe styrkning av denne posten, men den er holdt på et minimum. De foreslåtte bevilgninger i denne HP perioden er ikke tilstrekkelig til å redusere vedlikeholdsetterslepet. Tvert i mot nærmer det seg heller grensen for hva som er tilstrekkelig for å unngå en økning.

I samsvar med målsettingene i vedtatt Klimaplan for Lier, Røyken og Hurum kommuner, er det holdt fokus på energiøkonomisering- og effektivitet, arealutnyttelse, miljøvennlig oppvarming, tilrettelegging for reduksjon i avfallsmengde samt miljøsertifisering i investeringsbudsjettet. På bakgrunn av utredninger er det videreført en profil som har pågått over flere år med investeringer som resulterer i redusert energibruk, både for bygninger og gatelys. Flere bygg oppgraderes med SD anlegg (sentralt driftsstyring) som bl.a. gir en bedre styring og oppfølging av energibruken, og det legges om fra fyringsolje til varmepumpe eller andre mer miljøvennlige oppvarmingskilder. Mange mindre energi og utslippstiltak ligger også inne i bevilgningen til tiltaksplanen i henhold til tilstandsanalyse. Ved nybygg og rehabiliteringer har energi og miljøkrav stort fokus.

Vedlegg bakerst i dokumentet:

- Fullstendig oversikt over hvilke investeringer som ligger til grunn i årsbudsjettet og økonomiplanen
- Simulering av driftsutgiftene ved å realisere prosjektene som er tatt ut
- Handlingsrom man har for å ta prosjektene inn i handlingsprogrammet for 2011 - 2014

Omlegging av merverdiavgiftsinntekter fra investeringene

Før 2010 ble refusjon for merverdiavgift fra investering ført som inntekt i driftsregnskapet. Fra 2014 skal all refusjon for merverdiavgift fra investering føres i investeringsregnskapet og benyttes som finansiering på investeringene.

Overgangen er innført med gradvis opptrapping. I 2012 skal minimum 60 % av refusjon for merverdiavgift føres i investeringsbudsjettet, minimum 80 % fra 2013 og fra 2014 skal all refusjon for merverdiavgift knyttet til investeringer føres i investeringsregnskapet. Det er i årsbudsjettet og økonomiplanen foreslått at all inntekt fra merverdiavgift på investeringer overføres til investeringsregnskapet i hele perioden.

Utvikling i lånegjelda, rente- og avdragsutgifter

Lånegjelda

Utviklingen i lånegjelda vil ha betydning for hvordan rente- og avdragsutgiftene vil vokse i årene fremover.

I rådmannens beslutningsgrunnlag øker lånegjelden i perioden med 10,2 %.

Tall i mill kr.	2011	2012	2013	2014	2015
Gjeld pr. 31.12	1 201	1 233	1 322	1 347	1 324
Opptak av lån	95	155	98	54	
Avdrag	-63	-67	-73	-77	
Ny lånegjeld	1 233	1 322	1 347	1 324	
Endring i lån		2,69 %	7,18 %	1,87 %	-1,67 %

Erstatning for Frogner sykehjem 2013 og 2014 er største årsak til økningen.

Renter og avdrag

I beslutningsgrunnlaget er nye lån tatt opp med 25 års nedbetalingstid.

Renter og avdrag på lån utgjør i dag ca. 100 mill. kr og vil øke til over 140 mill. kr i årene fremover. Dette skyldes både økte renter og avdrag. Renten øker som følge av endringer i rentemarkedet og økte investeringer, og avdragene øker som følge av at låneopptaket er større enn nedbetalingen.

Rentenivået er på et bunnivå, og alle prognoser tilsier at renten er på vei oppover. Ekspertene er uenige om hvor bratt rentekurven er, men Norges Bank anslår et "normalrentenivå" på i overkant av 5 %. I dette handlingsprogrammet har vi brukt Kommunalbankens vurderinger rundt renter i økonomiplanarbeidet i kommunene. Vi har lagt oss midt mellom øverste og laveste verdi i Kommunalbankens vurdering.

Omstilling og strukturprosjektet

På grunn av endrede rammebetingelser og tidligere valgte prioriteringer er det nødvendig med ganske kraftige økonomiske omstillingstiltak. I en situasjon med økende finanskostnader, og lavere vekst i overføringene, har kommunen de siste årene gjennomført en del tiltak for å unngå reduksjoner i tjenestetilbudet:

- Lav egenfinansiering av investeringer
- Betalt minimumsavdrag på lån
- Budsjettert med lavt netto driftsresultat
- Ikke satt av midler til disposisjonsfond (buffer for svingninger i inntekter/utgifter)
- Hatt lavt vedlikeholdsbudsjett

Disse tiltakene har over lang tid gjort kommunens økonomi presset. Lier har vært bedre stilt enn mange sammenliknbare kommuner, men med omlegging i inntektssystemet og betydelig gjeldsbelastning er det nødvendig å iverksette tiltak for å unngå mer alvorlige konsekvenser for tjenesteproduksjonen.

Omstillingsprosjektet 2007-2010 og reduserte driftsrammer

Med bakgrunn i store investeringsbehov ble det gjennomført et omstillingsprosjekt fra 2007-2010 hvor tjenesteområdenes driftsrammer ble redusert med 27 mill. kr I tillegg ble alle virksomhetene pålagt å redusere forbruket med 2 % i 2009-2010.

"Omstillingsprosjektet" og flatt kutt har bedret kommunens økonomiske situasjon, men utsiktene i forhold til kommunens investeringsbehov viser at dette ikke har vært tilstrekkelig.

Økonomisk omstillingsprosess 2011-2013

Med omstillingsprosessen 2011-2013 har kommunestyret prioritert tiltak for å oppnå en mer robust og forutsigbar økonomi.

Rammereduksjonen i omstillingsprosessen er fordelt på følgende måte:

- Rammereduksjonen er fordelt andelsmessig på hvert tjenesteområde
- Tjenesteområdene må finne løsninger innen området
- Det som ikke løses ved konkretiserte tiltak blir flate kutt på tjenesteområdene

Tjenesteområde	2011	2012	2013	Reduksjon
% vis reduksjon alle (tall i millioner kr)	3,51 %	2,80 %	1,69 %	2011-2013
Grunnskole	8,3	6,4	3,8	18,5
Barnehage	1,0	0,7	0,4	2,2
Omsorg	11,2	8,4	5,7	25,4
Helse- og sosialtjenester	2,0	1,5	0,9	4,5
Kultur	0,7	0,6	0,3	1,6
Infrastruktur - Bygg, VA, Vei	2,8	2,1	1,3	6,1
Plan/Samfunn	0,6	0,4	0,3	1,3
Fellestjenester, ledelse og politikk	1,3	1,0	0,6	3,0
Totalt	27,9	21,3	13,3	62,6

Omsorgstjenestene fikk i 2010 midlertidig tilført 7 mill. kr Disse midlene trekkes tilbake i 2011. Reduksjonen kommer som et tillegg til flatt kutt på 8 % og ligger inne i tabellen

Omstillingsprosjektet 2007-2010 inneholdt i første rekke de ”enkle” trekkene for kostnadsreduksjon. Ytterligere reduksjon av de økonomiske rammene vil nødvendigvis påvirke både mengden tjenester og deres kvalitet.

Tiltak som gir reell økonomisk effekt

- Redusert bemanning
- Strukturelle grep i tjenesteproduksjonen
- Redusert overtidsbruk, rasjonelle arbeidsprosesser, redusert sykefravær og vikarbruk.
- Redusert arealbruk (bygg og anlegg)
- Redusert eller forskjøvet investeringstakt
- Inntektsfokus

Tjenesteområdene har ulik tilnærming til hvordan rammereduksjonen skal håndteres. Konsekvenser av omstillingsprosesser er beskrevet under hvert enkelt tjenesteområde.

Større utredninger og omstillingsprosesser som er utredet/igangsatt

- Analyse av ressursbruk i skolen
- Vurdering av skyssordninger
- Samordning av hjelpetjenester for barn og unge
- Vurdering av omstillingsmuligheter i omsorgstjenestene
- Analyse av ressursbruk i barnehagesektoren
- Redusert halldrift
- Eiendomsforvaltning
- Interkommunalt samarbeid om beredskapsbemanning på vann og avløp
- Reduksjoner/strukturiltak i stab- og støtteenheten
- Vurdering av konkurranseutsetting

En oversikt med status på hele strukturprosjektet er vedlagt.

Mye av innsparingspotensialet som lå i de opprinnelige 17 utredningsområdene for strukturiltak er nå tatt ut.

Med bakgrunn i de store økonomiske utfordringene fremmer rådmannen i dette handlingsprogrammet forslag om at det etableres en fase 2 i strukturprosjektet. I fase 2 må det utredes mer gjennomgripende og radikale strukturtiltak/innsparingstiltak enn de som er brakt fram til nå.

Hvis en fase 2 ikke kommer opp med betydelige og effektive nye strukturtiltak vil det meste av det gjenværende innsparringskravet på 35 - 40 mill. kr fram til 2013 måtte tas ved generelle reduksjoner og tjenestekutt.

Formannskapet er styringsgruppe for det økonomiske omstillingsarbeidet og behandler alle omstillingstiltak av vesentlig karakter. Styringsgruppen har initiert flere utredningstema som den senere skal ta standpunkt til.

Inntekter

Frie inntekter

Frie inntekter består av skatt og rammetilskudd fra staten.

De siste årene har Lier budsjettet med et skatteanslag som ligger 5 – 10 mill. kr over det statsbudsjettet legger til grunn i beregningen av frie inntekter. Dette har vist seg å være i tråd med de faktiske inntektene. Rådmannen beregner også for 2012 en vekst i frie inntekter på 5 mill. kr ut over statsbudsjettets anslag. En prognose på innbyggertall som skal oppdateres i inntektssystemet gir en merinntekt på 3 mill. kr og i budsjettforslaget ligger 2 mill. kr over dette.

Beregningen av frie inntekter i 2012 på 1,062 mrd. kr gir en økning på 94,9 mill. kr i forhold til vedtatt handlingsprogram 2011. Her inngår i hovedsak lønns- og prisvekst, statens satsninger og overføringer som er innlemmet i rammetilskuddet.

Følgende er justert i rammetilskuddet:

- Samhandlingsreformen
- Makspris barnehager
- Opptrapping likeverdig behandling av private barnehager fra 91-92 %
- Valgfag ungdomsskolen
- Diverse oppgavejusteringer (helårseffekt og nivåendring)

Skatteutjevning

Skatten innbyggerne betaler i kommunen ligger om lag 9 % over landsgjennomsnittet. Kommuner med høyere skatteinntekt enn landsgjennomsnittet må dele 60 % av skatten over snittet med kommuner som ligger under snittet. Andelen som må deles har gradvis økt fra 57 % i 2009, noe som gjør at Lier får beholde mindre av den skatten som er over landsgjennomsnittet.

Generelle statstilskudd

Kommunen mottar følgende kompensasjonstilskudd knyttet til investeringer:

- Rentekompensasjon for skolebygg (husbankrente)
- Investeringskompensasjon for reform 97 (rente oppgitt i statsbudsjettet)
- Kompensasjon for boliger og institusjoner, eldresatsingen (husbankrente)
- Kompensasjon for boliger, opptrappingsplanen for psykisk helse (husbankrente)
- Kompensasjon for investeringer i kirkebygg (husbankrente)

Beslutningsgrunnlaget er oppdatert med beregninger basert på dagens rentenivå.

Integreringstilskudd

Beregningen har lagt til grunn en bosetting i overkant av 20 nye flyktninger pr. år. Satsene som utløser tilskudd samsvarer med satsene i statsbudsjettet.

Ressurskrevende tjenester

Det er en egen refusjonsordning knyttet til kommunens ressurskrevende tjenester innenfor omsorgsområdet. Refusjonen utgjør 80 % ut over en egenandel per bruker.

Budsjettforutsetninger

Lønnsvekst

Rådmannen har lagt til grunn en årslønnsvekst på 4 % i 2012, i samsvar med statsbudsjettets forutsetninger.

Hele lønnsveksten er satt av på lønnsreserven, og vil bli fordelt på virksomhetene når oppgjørene er klare.

Prisvekst

Rådmannen har lagt til grunn 2 % prisvekst på utgiftene fra 2011 til 2012. Tjenestenes driftsutgifter (eksklusiv lønn) er justert med dette. Prisjusteringen er i samsvar med statens anslag.

Alle kommunens tjenester er justert med deflator på 3,25 % som er et uttrykk for økte utgifter bestående av lønns- og prisvekst. Nivået på deflator samsvarer med statens anslag.

Alle satser finnes i den vedlagte oversikten over avgifter, gebyrer og egenbetalinger.

Pensjon og Premieavvik

Kommunen betaler årlig inn pensjonspremie til sine pensjonsleverandører. Samtidig beregnes netto pensjonskostnader på grunnlag av et sett kriterier som fastsettes av Kommunal- og regionaldepartementet. Den beregnede pensjonskostnaden har frem til nå vært lavere enn hva kommunen betaler i pensjonspremie. Differansen mellom innbetalt premie og netto pensjonskostnad betegnes som premieavvik, og skal inntekts- eller utgiftsføres i regnskapet. Premieavviket er innført for at kommunene skal få en jevnere utvikling av pensjonskostnader ført i regnskapet. Premieavviket det enkelte år fordeles over 15 år. Ordningen med å utgiftsføre et lavere beløp enn vi betaler kan medføre en likviditetsutfordring for kommunene, og kommunene skyver pensjonskostnadene ut i tid.

Departementet arbeider med et forslag om å redusere amortiseringstiden fra 15 til 10 år for premieavvik oppstått i 2011 og senere, noe som vil få effekt fra regnskapsåret 2012. Endringen er pr. i dag ikke vedtatt, men pensjonsberegningene er basert på at omleggingen blir innført.

Som følge av regelendring reduseres den garanterte avkastningen på pensjonsmidlene fra 3 % til 2,5 % i 2012. Dette vil føre til en økning i pensjonspremien, og derav premieavviket.

Beregningen av pensjonskostnader for 2012 gir en vekst i de regnskapsførte utgifter på 11,5 mill. kr. Veksten skyldes høy forventet lønnsvekst, strammere beregningsparametere, høyere økning i rentekostnader enn vekst i avkastning og innføringen av 10 års amortiseringstid. I statsbudsjettet er økte pensjonskostnader en del av veksten i de frie inntektene.

Renter

Rådmannen har justert rentebanen fra handlingsprogrammet 2010-2013 i tråd med prognoser fra Kommunalbanken. Rentebanen er lagt på et middels nivå.

For nye lån er det tatt utgangspunkt 25 års avdragstid. I beregningen av rentekostnader på lån er det lagt inn forutsetninger om følgende rente på lånene uten rentebindinger:

- 2012 3,50 %
- 2013 4,00 %
- 2014 4,25 %
- 2015 4,50 %

I dagens låneportefølje har Lier kommune 72,3 % rentebinding (over 1 år) på sine lån, og fastrenten ligger mellom 3,4 og 5,5 prosent. Gjennomsnittrenten for porteføljen var ved utgangen av 2. tertial 2011 på 3,84 %. Gjenstående bindingstid varierer mellom noen måneder til sju år, og den samlede porteføljen har i gjennomsnitt en bindingstid på 3,37 år.

Selvkostområdene

Lier kommune har valgt å fullfinansiere alle kommunens kostnader innen vann, avløp, renovasjon og feiing gjennom huseieravgifter. Avgiftsgrunnlagene består av både kapitalutgifter og driftsutgifter. Det gjøres egne selvkostberegninger, og over- og underskudd i ordningene avregnes mot selvkostfond.

Forslag til renovasjonsgebyr er utarbeidet av Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS (RfD). Forslag til priser for feiing og tilsyn med fyringsanlegg er utarbeidet av Drammensregionens brannvesen IKS (DRBV). Satsene vedtas som del av handlingsprogrammet. Oversendt dokumentasjon fra selskapene legges frem som egne meldinger eller saker parallelt med handlingsprogrammet.

	2011 HP	2012	2013	2014	2015
Vann (200m3)**	2 411	2 631	2 820	2 950	2 969
Avløp (200m3)**	4 135	4 379	4 518	4 641	4 707
Renovasjon (standard)	2 808	2 808	2 808	2 808	2 808
Feiing (1 pipeløp, hvert 2. år) *	210	210	210	210	210
Sum	9 563	10 028	10 356	10 609	10 694
Endring i kr.		464	328	253	85
Endring i %		4,86 %	3,27 %	2,45 %	0,80 %
Kostnader i kr. pr. enhet					
Vann (pr. m3)	10,35	11,35	12,20	12,75	12,75
Avløp (pr. m3)	19,07	20,30	20,99	21,61	21,94
Kostnader i kr. pr. enhet HP 11-14					
Vann (pr. m3)		10,59	10,97	11,33	
Avløp (pr. m3)		20,13	21,06	21,72	

*Årlig gjennomsnittskostnad

** Ifht tidligere år er fastleddet også lagt inn i beregningen

Mva kommer i tillegg

Kostnadene for en gjennomsnitts husstand økes med 4,86 % fra 2011 til 2012.

Prisstigningen på vann er i 2012 på 9,7 %. Dette er i hovedsak en prisstigning på kjøp av vann fra Glitrevannverket. Vannprisen fra Glitrevannverket har vært uforandret i flere år, og årets økning er i rett i underkant av deres langtidsbudsjett fra 2010. Andre aktivitetsøkninger på vanddistribusjon finansieres ved bruk av fond. Prisen på avløp stiger med 6,4% og ligger på nivå som forutsatt i Temaplan Avløp. Lier kommune hadde tidligere opparbeidet seg forholdsvis store selvkostfond, både for vann og avløp (fondene godskrives med renter). Bruk av fond legges inn som del av selvkostberegningene. Disse er betraktelig redusert for å etterkomme kravet om at opparbeidede selvkostfond skal benyttes innen 5 år.

Det er vedtatt at gebyrer for husholdningsrenovasjon ikke endres for Lier kommune for 2012. Lier kommune hadde, bare for få år siden, store negative selvkostfond for renovasjon. RfD har oppnådd betydelige kostnadsreduksjoner i flere avtaler på grunn av en gunstig periode med lavere priser grunnet god kapasitet i markedet. Derfor har Lier kommunes selvkostfond nå en større positiv saldo. Når kontrakter skal fornyes fremover er det imidlertid sannsynlig at flere kontraktspriser, og dermed kostnader, vil øke. Fondet vil da bidra med å holde en jevnere renovasjonspris.

Prisene på feiertjenester er justert med et gjennomsnitt på 3,8 %. Ikke lovpålagte feiertjenester er uforandret fra 2011.

Alle satser finnes i den vedlagte oversikten over avgifter, gebyrer og egenbetalinger.

Innsparingskrav på sykefravær og administrasjon

I handlingsprogram 2011-2014 ble det i vedtaket lagt inn et innsparingskrav på sykefravær og administrasjon. I kommunestyresak 82/2010, som gikk parallelt med handlingsprogrammet, ble det også vedtatt å avslutte seniorordningen.

	2012	2013	2014	2015
Redusert sykefravær	-1 000	-1 500	-2 000	-2 000
Adm tjenester lønn etc	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Seniorordningen	4 000	4 000	4 000	4 000

Rådmannen ønsker ikke å belaste tjenesteområdene med økte innsparingskrav, og har i beslutningsgrunnlaget brukt fristilte midler fra seniorordningen til å fjerne disse innsparingskravene. Resten av de frigjorte midlene er benyttet til avsetning til disposisjonsfond og til å dekke økte behov i tjenestene.

Innsparing knyttet til redusert sykefravær

Det budsjetteres ikke med sykepengerefusjoner. Refusjonene kommer som en merinntekt på virksomhetenes rammer, og kan benyttes til å leie inn vikarer. Det er små vikarbudsjetter for arbeidsgiverperioden.

Selv om summene er små, vil det være uheldig å legge ut kuttene på tjenestene. Dette vil oppleves som en reduksjon av handlefriheten.

I en rapport fra PricewaterhouseCoopers pekes det på at Lier i 2008 har en refusjonsandel på 57,9% mens et snitt av utvalgte kommuner har 62,3%. I rapporten er det beregnet at Lier har et mulig potensiale for refusjonene som utgjør ca. 0,5 mill. kr per økt prosentandel. Oppdaterte tall fra 2010 viser at Lier nå har en refusjonsandel på 59,8%, og dette gir indikasjoner på at det fortsatt er et potensiale for økte refusjoner.

I 2012 blir det satt fokus på refusjonsordningene, og det innføres målinger av refusjonsandelen i tertialrapportene. Tiltaket har som mål å øke refusjonene og imøtekomme intensjonen i vedtaket. Virksomheter som økte refusjonsgrunnlaget vil selv få beholde inntekspotensialet.

Reduksjon i administrative tjenester

Stab- og støtte er den mest administrasjonsintensive enheten i kommunen. Under tjenesteområde “fellestjenester, ledelse og politikk” er enhetens utfordring med store innsparingskrav og høyt press på utredning og organisasjonsutvikling beskrevet. Rådmannen finner det ikke tilrådelig å legge ytterligere krav til innsparing på enheten. Det er heller ikke ønskelig å legge ytterligere press på øvrige virksomheter.

Overføringer til kirke, gravlunder og andre trossamfunn

Kirken har tilsvarende krav til omstilling som kommuneorganisasjonen. En stor del av innsparingen må realiseres ved reduksjon av lønnsutgifter. Innsparingskrav på 0,25 mill. kr skyves til 2015 for å muliggjøre tilpasning ved naturlig avgang.

Kirken kompenseres delvis for kostnadsvekst utover kompensert prisvekst for pensjons-, kremasjons- og strømudgifter.

Eierskap og selskapsstyring

Lier kommune har eierandeler i en rekke interkommunale selskap, er deleier i Drammen havn (ikke selskapsorganisert) og Eidos Eiendomsutvikling AS og eier fullt ut Lier ASVO AS, Lier boligselskap AS og Lier Everk AS. I tillegg er det etablert interkommunale samarbeidsordninger, bl.a. vertskommunesamarbeid, for å sikre tilstrekkelig kompetanse og kapasitet innen felt der Lier kommune alene blir for liten.

Oppfølging av eierskapsmeldingen 2009

Kommunestyret behandlet eierskapsmeldingen i sak 68/2009. Formannskapet er etter vedtaket kommunens eierorgan.

Fra 1. november 2011 innføres nye regler for inhabilitet i forholdet mellom kommuneorganisasjonen og selskap eiet helt eller delvis av kommunen. Formannskapet har gjennom vedtak søkt å sikre at fremtidige valg til styrene skal foretas slik at inhabilitet i størst mulig utstrekning unngås.

I hovedsak er kommunens engasjement i hel- og deleide selskap motivert ut fra et samfunnsbehov for å løse oppgaver eller produsere og levere tjenester.

Sammen med supplerende vedtak legges eierskapsmeldingen til grunn for Lier kommunes disposisjoner i forhold til selskapene. Eierstyringen forsterkes ved et økt fokus på evaluering av de eksisterende selskapene og grundig vurdering ved etablering av nye selskap, spesielt gjelder dette formål, premisser og styringsform.

Høsten 2012 er det planlagt et eier- og styreseminar som tar opp sentrale utfordringer i forholdet mellom de selskapene der kommunen er majoritetseier og eierorganet.

Årlig vurdering

Det er vedtatt en fast årlig rutine for å underlegge kommunens eierskap og det enkelte selskap en kritisk gjennomgang. Oppmerksomheten rundt disse organisasjonsformene er forsterket de senere årene og rådmannen ser behovet for å sikre tilstrekkelig kapasitet og utvikle kompetansen for å takle nye utfordringer innen feltet.

Utbytte og avkastning på lån

De fleste selskapene der kommunen er eier er etablert ut fra et samfunnsmotiv og derfor arbeider få av dem mot finansielle mål som bidrar til å føre kapital tilbake til eierne.

To av kommunens selskap (Eidos Eiendomsutvikling AS og Lier Everk AS) har likevel delt ut utbytte til eierne. Det er selskapets generalforsamling som fatter beslutning om utbytte og evt. størrelsen på det. Beløpet er m.a.o. ikke kjent ved ferdigstillingen av årsbudsjettet og vil derfor være gjenstand for et historisk betinget anslag.

Lier kommune har renteinntekter av ansvarlig lån i Lier Everk AS.

Kommunestyrets vedtak i handlingsprogrammet/økonomiplanen og årsbudsjettet angir en forventet inntekt av utbytte fra egne, ikke spesifiserte selskap. Gjeldende vedtak setter beløpet høyere enn hva den faktiske situasjonen tilsier med svikt i inntektsforutsetningene som resultat.

Selskapene skal også redusere utgifter

Rådmannen har varslet interkommunale selskap med stor grad av eierbidragsfinansiering om at en reduksjon av overføringene (driftsfinansieringen) for 2012 må påregnes slik kommunens økonomiske situasjon er.

Initiativet er av administrativ karakter og tatt av eierkommunenens rådmenn i fellesskap. Det vil være selskapsorganene som fastsetter budsjettet, men eierbidraget vedtas gjennom kommunenes egen budsjettbehandling.

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2012

Fra regjeringens budsjettforslag for 2012 kan følgende nevnes:

Kommuneøkonomi

- Veksten i kommunesektorens samlede inntekter anslås til 3,1 mrd. kr
- Veksten i frie inntekter til kommunene 1,6 mrd. kr
- Anslått pris- og kostnadsvekst gir en deflator på 3,25 % lønnsvekst 4%.
- Samhandlingsreformen overføres i rammetilskuddet 5,6 mrd. kr

Samhandlingsreformen

- Nye lover trer i kraft fra 1. januar 2012.
- 5 mrd. kroner til kommunal medfinansiering.
- 560 mill. kroner til utskrivingsklare pasienter.
- 262 mill. kroner til øyeblikkelig hjelp med døgnopphold (tilskudd etter søknad).
- Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger kan også benyttes til plasser til døgnopphold.

Barnehager

- Nominell videreføring av maksimalpris.
- Opptrapping likeverdig behandling.
- Omlegging av kontantstøtten øker etterspørsel.

Grunnskolen

- 64,6 mill. kr til 1,5 timer valgfag for 8. trinn.

Helse og omsorg

- Investeringsstilskuddet til sykehjem og omsorgsboliger: 1 202 mill. kr til 1 500 nye plasser.
- Nytt øremerket tilskudd til dagaktivitetstilbud for demente: 150 mill. kr til etablering av 2 300 dagaktivitetsplasser.
 - Årsverk til dagaktivitetsplassene dekkes innenfor veksten i frie inntekter.

Barnevern

- Øremerket tilskudd videreføres, og utvides med 50 mill. kr, totalt 290 mill. kr i 2012. Dette skal gå til 70 nye stillinger i barneverntjenesten på landsbasis og til veiledet praksis av nyutdannede og nytilsatte.
- Midlene fordeles av fylkesmannen etter søknad fra kommunene.

Regjeringens forslag til statsbudsjett er hensyntatt i rådmannens beslutningsgrunnlag.

Vedlegg 1 – Sentral budsjettering

Den sentrale budsjetteringen er kommentert under økonomikapittelet.

Tabellen avviker fra de øvrige økonomitabellene. Venstre side av tabellen viser det faktiske budsjettet, mens høyre side viser endringene fra året før.

	Budsjett HP 12-15				Endringer fra året før				
	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	Totalt
700 Fellesområdet									
Skatt og rammetilskudd									
Rammeoverføring fra staten	-453 707	-453 707	-453 707	-453 707	-54 331	0	0	0	-54 331
Skatteinntekter	-607 883	-607 883	-607 883	-607 883	-40 532	0	0	0	-40 532
Tilskudd									
Integreringstilskudd	-19 000	-18 000	-18 000	-18 000	-1 000	1 000	0	0	0
Tilskudd ressurskrevende tjenester	-27 000	-27 000	-27 000	-27 000	-2 000	0	0	0	-2 000
Lønn									
Pensjonsinnskudd/premieavik	11 300	11 300	11 300	11 300	8 310	0	0	0	8 310
Arbeidsgiveravgift/premieavik	1 600	1 600	1 600	1 600	1 190	0	0	0	1 190
Lønnsreserve (Avsatt til lønnsoppgjør 2011)	22 404	22 404	22 404	22 404	14 000	0	0	0	14 000
Ufordelt Pris- og lønnsvekst	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rente- og avdrag									
Renteutgifter, låneomkostninger	54 897	60 491	62 437	63 148	2 118	5 594	1 946	711	10 369
Avdragsutgifter	62 990	66 800	73 016	76 924	906	3 810	6 216	3 908	14 840
Renteinntekter	-7 000	-7 900	-8 500	-8 500	-1 000	-900	-600	0	-2 500
Rentekomp. sykehjem/omsorgsbol.	-2 289	-2 247	-2 204	-2 162	5	42	43	42	132
Rentekomp. skolebygg	-2 698	-2 591	-2 484	-2 370	19	107	107	114	347
Rentekomp. Kirkebygg	-319	-319	-319	-317	21	0	0	2	23
Renteinntekter, Lier Everk	-3 600	-3 600	-3 600	-3 600	0	0	0	0	0
Renteinntekter, Lier boligselskap	-480	-480	-480	-480	0	0	0	0	0
Renteinntekter RFD	-140	-140	-140	-140	0	0	0	0	0
Inv., tilskudd Reform 97	-1 499	-1 472	-1 445	-1 445	0	27	27	0	54
Tjenestekjøp									
Drammen brann og feievesen	12 272	12 272	12 272	12 272	5	0	0	0	5
Oljevern/vern for akutt forurensing	53	53	53	53	0	0	0	0	0
Vann og avløp									
Årsavgifter vann	-26 576	-28 758	-30 166	-30 608	-1 098	-2 182	-1 408	-442	-5 130
Engangsavgifter (tilknytningsavgifter m.v.) vann	-1 139	-1 139	-1 139	-1 139	-295	0	0	0	-295
Bruk av fond vann	-2 594	-1 172	98	-32	-1 530	1 422	1 270	-130	1 032
Årsavgifter Avløp	-33 853	-35 454	-36 774	-37 838	1 119	-1 601	-1 320	-1 064	-2 866
Engangsavgifter (tilknytningsavgifter m.v.) Avløp	-1 454	-1 454	-1 454	-1 454	-572	0	0	0	-572
Bruk av bundne fond Avløp	35	36	38	39	785	1	2	1	789
Utbytte									
Utbytte fra selskaper	-10 550	-10 550	-10 550	-10 550	0	0	0	0	0
Annet									
Justeringer avsetninger	75	75	75	75	75	0	0	0	75
KS-vedtak									
Adm tjenester/lønn etc	0	0	0	0	1 000	0	0	0	1 000
Redusert sykefravær	0	0	0	0	1 000	0	0	0	1 000
KS - Tiltak for redusert avfallsmengde	50	50	50	50	50	0	0	0	50
KS - Adm/støtte i virksomheter	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	0	0	0	-1 000
KS - Utbytte	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500	-3 728	0	0	0	-3 728
KS - Renter	438	3 850	9 693	12 624	439	3 412	5 843	2 931	12 625
KS - Avdrag		500	3 860	9 220	0	500	3 360	5 360	9 220
KS - Disposisjonsfond	2 012	-2 550	-12 403	-21 444	-34 588	-4 562	-9 853	-9 041	-58 044
Overskudd									
Overføring til investering	31 319	48 774	15 000	15 000	-5 281	17 455	-33 774	0	-21 600
Disposisjonsfond*	8 523	9 946	0	-3 802	5 051	1 423	-9 946	-3 802	-7 274
Sum 700 fellesområdet	-997 313	-971 765	-1 009 852	-1 011 262	-110 863	25 548	-38 087	-1 410	-124 812
702 Overføring til kirke	10 096	9 942	9 942	9 692	1 474	-154	0	-250	1 070
701 Mva fra investeringer	-23 914	-37 589	0	0	5 281	-13 675	37 589	0	29 195
Totalt sentral budsjettering	-1 011 131	-999 412	-999 910	-1 001 570	-104 108	11 719	-498	-1 660	-94 547

KS – endringer i henhold til kommunestyrets vedtak.

* Det settes totalt av 14,7 mill. kr til disposisjonsfond i handlingsprogramperioden

Med kommunestyrets vedtak er det budsjettert med bruk av disposisjonsfond på 19,7 mill kr. i handlingsprogramperioden.

Utover ordinær lønns- og prisstigning økes overføringene til kirke, gravlund og trossamfunn med 0,9 mill. kr i 2012 (se eget avsnitt under økonomi).

Vedlegg 2 – Strukturprosjektet

Det økonomiske omstillingsarbeidet 2011 - 2013. Status for utredning av strukturelle tiltak.

Utredning	Status
1. Forsterket styring og samordning av ressursene på undervisningsområdet	Gjennomførte tiltak som det redegjøres for i skolekapitlet. Flere tiltak er under vurdering.
2. Reduksjon av skyssutgifter (Grunnskole, barnehage og omsorg)	Sak om reduksjon av skyss er fremmet. Og utgifter er redusert.
3. Samordning av tjenester innen oppvekstområdet (Grunnskole, barnehage, PP- tjeneste, helse, habilitering, barnevern)	Prosjekt for samordning og felles utnyttelse av ressursene i hjelptjenestene PPT, barnevern, helse og habilitering er iverksatt.
4. Omstilling i omsorgstjenestene	Omstillingsprosess i omsorgstjenestene er satt i gang.
5. Driftsendringer og mulig sammen- slutning/samorganisering av virksomhet innen kultur- og fritidsområdet	Forslag om sammenslåing av park/ idrett og Lier drift er avvist. Sak om sentralisering av bibliotektilbudet er utarbeidet.
6. Analyse av ressursbruk på barnehageområdet	Ressursbruksanalyse er gjennomført.
7. Reduksjon av drift ved Lierhallen	Sak om reduksjoner er fremmet. Reduksjoner er avvist.
8. Forvaltning, drift og vedlikehold av eiendommer, anlegg og bygg	Forvaltningsplan er utviklet. Tiltak for redusert arealbruk er vurdert.
9. Interkomm. samarb. om beredskaps- bemanning vann og avløp	Utredning pågår.
10. Vurdering av planlagte ikke gjennomførte investeringsprosjekter	Dette er vurdert i prosessen rundt HP 2011 – 2014.
11. Vurdering av seniortiltak	Seniortiltak er vedtatt avvirket.
12. Effektivisering av styring	Strammere økonomisk styringsopplegg er iverksatt. Desentralisert organisering av administrative funksjoner skal vurderes. Nytt finansreglement er vedtatt.
13. Reduksjoner/ strukturtiltak i stab-/ støtteenheten	Kostnadsreduksjoner i stab-/støtteenheten er under gjennomføring.
14. Kostnader knyttet til politisk organisering og styring	Politisk organisering er vedtatt opprettholdt.
15. Vurdere konkurranseutsetting	Konkurranseutsetting av renhold er utredet. Fortsatt kommunal drift ble vedtatt. Konkurranseutsetting av vaskeritjenester i forbindelse med nytt sykehjem skal utredes. Konkurranseutsetting av omsorgstjenester inngår i mandat for utredning av fritt brukervalg og utredning av nytt sykehjem Konkurranseutsetting av Lier drift inngår i mandat for utredning av

	selskapsorganisering.
16. Interkommunale løsninger	Vann og avløp er under vurdering. Ingen nye ordninger vurderes..
17. Kostnadsdekning gjennom egenbetalingssatser og gebyrer innenfor områder med brukerbetaling	Forslag til satser mv innarbeides i handlingsprogrammet.

I handlingsprogrammet 2011 – 2013 ble det gitt en del nye større utredningsoppdrag med økonomisk omstilling/innsparing som siktemål:

a) Anbudsutlysning av revisjonsordning og tjenstepensjon	Utlysninger er gjennomført
b) Alternativ drift og finansiering av Heiahallen	Utredning er gjennomført
c) Alternativ drift og finansiering av St Hallvardshallen	Utredning er i gang
d) Alternativ drift og finansiering av Lierhallen	Utredning er gjennomført
e) Fristilling av Lier drift	Utredning del 1 er gjennomført
f) Skolestruktur	Sammenslåing Lierbyen og Hegg er utredet. Felles skole-ledelse og administrasjon er utredet.
g) Brukestyrt personlig assistent	Utredning er gjennomført
h) Fritt brukervalg	Utredning er under planlegging
i) Alternativ drift sykehjem	Tidsplan for utredning er vedtatt

Vedlegg 3 – Investeringer

Oversikt over investeringsprosjektene som ligger til grunn for rådmannens beslutningsgrunnlag. **Justert for KS vedtak**

(1000 kr.)

Utvalg / Område / Prosjekt		Bevilget Totalt	Bevilget Tidligere	Bevilget HP 12-15	2012	2013	2014	2015	
Tjenesteutvalget									
Skolebygg									
1	8467 Hallingstad skole, skifte vinduer ENØK	avsl.	1 100	1 100	1 100	0	0	0	
2	8468 Sylling barneskole, nye vinduer ENØK	avsl.	1 100	1 100	1 100	0	0	0	
3	8469 Sylling u.skole radontiltak u.etasje	avsl.	800	800	800	0	0	0	
4	8470 Oddevall skole, vent. Anlegg	avsl.	1 100	1 100	1 100	0	0	0	
5	8494 Skole/barnehage- returpkt for avfall (just KS vedtak)	avsl.	5 500	2 500	3 000	3 000	0	0	
6	8497 Sylling barneskole, nytt ventilasjonsanlegg	avsl.	1 100	1 100	0	0	1 100	0	
	8503 Hegg skole inkl. mva	avsl.	350 000		350 000	0	87 500	175 000	
								87 500	
Sykehjem									
7	9450 Utstyr institusjonskjøkken	løp.		800	200	200	200	200	
8	8502 Oppgradering sykesignalanlegg og carport Nøstehagen	avsl.	900	900	900	0	0	0	
9	9485 Liertun sykehjem - Utredning bygg, renov fasader	avsl.	11 100	1 200	9 900	9 900	0	0	
10	9486 Erstatning for Frogner	avsl.	265 300	24 800	240 500	50 000	122 800	67 700	
Elbil									
11	8504 El-bil til utprøving i hjemmetjenesten inkl. tilrettelegging	avsl.	400	400	400	0	0	0	
Idrett									
12	8410 Kommunedelplan idrett/friluftsliv	løp.		2 000	500	500	500	500	
13	8472 Tranbyhallen - oppgr. Vent. Anlegg	avsl.	500	500	500	0	0	0	
14	9494 Tranbyhallen - Nytt lysanlegg og eltavle	avsl.	1 000	1 000	0	0	1 000	0	
15	9489 Forskuttering av tippemidler Lierhallen	avsl.	0	3 000	-3 000	-3 000	0	0	
	8501 Heiahall Inkl. mva	avsl.	37 500		37 500	18 750	18 750	0	
								0	
Kultur									
16	8437 Kulturinvesteringer	løp.		2 000	500	500	500	500	
Biblioteket									
17	8500 Automatisk utlånsystem	avsl.	240	240	240	0	0	0	
Kirke/gravlunder									
18	8499 Reguleringsplan Frogner gravlund	avsl.		300	300	0	0	0	
19	8409 Kirkeinvesteringer	løp.		9 600	2 400	2 400	2 400	2 400	
20	8438 Kirkegårder	løp.		3 200	800	800	800	800	
Sum tjenesteutvalget					664 040	89 490	233 450	249 200	91 900
Miljøutvalget									
Vann									
21	9000 Mindre anlegg vann	løp.	10 800	2 000	8 800	2 200	2 200	2 200	
22	9712 Sanering Reistadlia	avsl.	14 200		14 200	0	7 100	7 100	
23	9709 Espedalområdet	avsl.	2 200		2 200	2 200	0	0	
24	9719 Lierkroa / Husebysletta	avsl.	3 900		3 900	0	1 700	2 200	
25	9505 Sanering Nøste - Drammen	avsl.	7 100		7 100	0	0	6 600	
26	9740 Vannledning Sylling - Tronstad	avsl.	7 200		7 200	0	7 200	0	
27	9730 Hovedplan vann, lekkasjetap/beredskap/priv.	avsl.	23 600	5 900	17 700	4 400	1 500	3 700	
Avløp									
28	9100 Mindre anlegg avløp	løp.	21 600	4 000	17 600	4 400	4 400	4 400	
29	9712 Sanering Reistadlia	avsl.	31 300		31 300	500	15 400	15 400	
30	9709 Espedalområdet	avsl.	3 900		3 900	3 900	0	0	
31	9719 Lierkroa / Husebysletta	avsl.	7 100		7 100	0	3 300	3 800	
32	9505 Sanering Nøste - Drammen	avsl.	13 700		13 700	0	0	500	
33	9739 Tiltak overvann Sjøstad	avsl.	3 800		3 800	0	0	500	
34	3734 Klimaendringer/brukerinteresser/vannkval	avsl.	16 200	3 000	13 200	3 300	3 300	3 300	
35	9735 Linnes renseanlegg, oppgradering	avsl.	16 500	10 000	6 500	500	500	5 500	
36	9736 Sylling renseanlegg, oppgradering / spredegr.	avsl.	6 600		6 600	6 600	0	0	
37	9737 Sjøstad renseanlegg, oppgradering	avsl.	6 600		6 600	0	6 600	0	
Trafikksikkerhet									
38	9254 Trafikksikringstiltak	løp.		1 600	400	400	400	400	
Veg									
39	9509 Refusjon fra St. vv for Nordal	avsl.		-8 100				-8 100	
40	9253 Fast dekke løpende investering	løp.		5 500	1 500	1 500	1 000	1 500	
41	9290 Veg og gatelys	løp.	2 000		2 000	500	500	500	
42	9504 Sanering Reistadlia	avsl.	2 200		2 200	0	1 100	1 100	
43	9508 Sanering Nøste Oppgradering vei	avsl.	1 650		1 650	0	0	1 650	
44	9305 Veilysoppgradering	avsl.	17 000		17 000	4 000	4 000	4 000	
45	9309 Utbedrig S.Eggevei og Baneveien	avsl.	6 700	1 900	4 800	1 200	1 200	1 200	
46	9311 Gjennomføring av gatebruksplan for Lierbyen	avsl.	4 000	1 000	3 000	3 000	0	0	
47	9273 Mindre anlegg vei	løp.		4 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
Felles maskinpark									
48	9530 Maskiner og kjøretøy (just KS vedtak)		1 600		1 600	400	400	400	
Sum miljøutvalget					206 650	40 000	63 300	50 600	52 750

Utvalg / Område / Prosjekt		Bevilget Totalt	Bevilget Tidligere	Bevilget HP 12-15	2012	2013	2014	2015
Planutvalget								
Kart og oppmåling								
49	9520 Kartverk	løp.		1 500	375	375	375	375
50	9522 Utstyr planseksjon	løp.		400	100	100	100	100
Sum planutvalget				1 900	475	475	475	475
Formannskapet								
IKT-tjenester								
51	8200 IKT handlingsplanen	løp.	16 000	16 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Bygg felles								
52	9303 Oppgradering ihht tilstandsanalyse og tiltaksplan	løp.	34 550	34 550	8 000	8 400	8 150	10 000
53	9238 Enøk-tiltak iht utredninger	avsl.	10 700	5 300	5 400	1 200	1 400	1 400
54	9239 Miljøtiltak, omlegging fra fyringsolje til varmpumpe / biobrensel	avsl.	3 200	200	3 000	0	2 000	0
55	9243 Energimerking av større kommunale bygg	avsl.	1 000	500	500	500	0	0
56	9228 Videre utbygging av SD-anlegg	avsl.	8 300	3 500	4 800	0	1 600	1 600
Administrasjonslokaler								
57	9237 Rådhuset - Oppgradere hovedtavle	avsl.	500	0	500	500	0	0
Sum formannskapet				64 750	14 200	17 400	15 150	18 000
Totalt alle utvalg								
M va inntekt (regelendring fra 2014)				937 340	144 165	314 625	315 425	163 125
KS Salg virksomheter (just KS vedtak)				-83 420	0	0	-58 726	-24 694
Bruk av lån				-25 000	0	-5 000	-10 000	-10 000
Overføring fra drift				-692 302	-107 771	-239 401	-231 699	-113 431
Overføring fra drift				-136 618	-36 394	-70 224	-15 000	-15 000
Totalt alle utvalg				0	0	0	0	0

Forklaring:

- Som vedtatt i Hp 2009-2012 skal vinduene i den gamle delen av Hallingstad skole skiftes i 2012.
- Som vedtatt i Hp 2009-2012 skal vinduene i den gamle delen av Sylling skole skiftes i 2012.
- Som vedtatt i Hp 2009-2012 skal en jordkjeller ved Sylling ungdomsskole radonsikres i 2012.
- Som vedtatt i Hp 2009-2012 skal det settes inn ventilasjonsanlegg i den eldste delen av Oddevall skole i 2012.
- I Hp 2010 – 2013 ble det vedtatt å sette opp avfallsstasjoner ved skoler og barnehager som et ledd i Miljøfyrtårnsertifisering og brannforebyggende arbeid. Prosjektet ble mer kostnadskrevende enn først beregnet. Stasjonene er innkjøpt, men det mangler ressurser til fundamentering og el anlegg. Bevilgningen økes fra kr1,2 mill. til kr4,5 mill.
- I Hp 2011 – 2014 ble det vedtatt å skifte ventilasjonsanlegget ved Sylling barneskole i 2014 pga alder og luftkvalitet.
- Løpende bevilgning til utstyr, institusjonskjøkken videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.
- Det har kommet innspill fra virksomheten (Nøstehagen) om problemer med anlegget for mottak av alarmer. Overgang til IP-telefoni vil gi sikrere meldingstjeneste.
- Det ble bevilget til sammen kr10,5 mill. til dette prosjektet i HP 2011-2014. Det er store behov for renoveringstiltak på bygningen, men det er av kapasitetsmessige årsaker ikke påbegynt. Derfor utsettes hovedbevilgningen fra 2012 til 2013.
- I HP 2011-2014 ble det vedtatt å sette av midler i 2012 og 2013 til bygging av nytt sykehjem som erstatning for Frogner sykehjem. Prosjektet er fortsatt i en tidlig fase, og plassering av sykehjemmet er enda ikke avgjort. Det er derfor mindre sannsynlig at ressursbehovet vil være kr11,6 mill. allerede i 2012, og det foreslås en periodeforskyvning av bevilgningen. Bevilgningen baserer seg på et foreløpig grovt kostnadsestimat siden det fortsatt er en del uavklarte faktorer.
- Det foreslås å kjøpe en El-bil inkl. tilrettelegging til utprøving i hjemmetjenesten.
- Løpende bevilgning til Kommunedelplan idrett/friluftsliv videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.
- Som vedtatt i Hp 2009-2012 skal ventilasjonsanlegget i Tranbyhallen oppgraderes i 2012.
- El tavle og lysanlegg i Tranbyhallen er i dårlig forfatning og trenger oppgradering. Tiltaket videreføres som vedtatt i HP 2011-2014.

15. *Det er gitt tilsagn om tippemidler til dette prosjektet, men disse kommer ikke til utbetaling før i 2012.*
16. *Løpende bevilgning til kulturinvesteringer videreføres som vedtatt i tidligere*
17. *Forslaget innebærer videreføring av radiobrikkeprosjektet som startet i Lierbyen i 2011. Prosjektet skal legge grunnlag for overgang til fullt automatisert utlån i Lierbyen og på Tranby i løpet av 2012, og gjennom dette bidra til å opprettholde dagens åpningstider på disse avdelingene etter fullført strukturprosjekt. På Tranby vil investeringen også muliggjøre utlån til skolen utenom folkebibliotekets åpningstid. Investeringen omfatter utlånsautomat, registreringsenhet, radiobrikker og alarmportal.*
18. *Det foreslås en bevilgning til reguleringsplan ifbm nødvendig utvidelse av Frogner gravlund.*
19. *Løpende bevilgning til Kirkeinvesteringer videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
20. *Løpende bevilgning til Kirkegårder videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
21. *Løpende bevilgning til mindre anlegg vann videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
22. *Bevilgningen til sanering Reistadlia videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
23. *Bevilgningen til sanering Espedalsområdet videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
24. *Bevilgningen til sanering av området ved Lierkroa/Husebysletta videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
25. *Bevilgningen til sanering av området Nøste-Drammen videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
26. *Bevilgningen til vannledning Sylling-Tronstad ble i Hp 2011-2014 inkludert i bevilgning til Hovedplan vann. Bevilgningen skulle være 6,5 mill. i 2012.*
27. *Bevilgningen til Hovedplan vann, lekkasjetap/beredskap etc videreføres nedjustert for bevilgningen til vannledning Sylling-Tronstad.*
28. *Løpende bevilgning til mindre anlegg avløp videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
29. *Bevilgningen til sanering Reistadlia videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
30. *Bevilgningen til sanering Espedalsområdet videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
31. *Bevilgningen til sanering av området ved Lierkroa/Husebysletta videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
32. *Bevilgningen til sanering av området Nøste-Drammen videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
33. *Ihht til Temaplan avløp skal overvann fjernes fra spillvann i nedslagsfeltet til Sjøstad renseanlegg i 2015.*
34. *Bevilgningen til hovedplan vann og avløp, klimaendring, brukerinteresser, vannkvalitet etc videreføres som tidligere vedtatt i Temaplan avløp.*
35. *Oppgradering av Linnens renseanlegg skyves fram i tid pga kapasitetsproblemer. Bevilgningene fra 2011 på kr10 mill. er enda ikke tatt i bruk. Siste bevilgning på kr5 mill. i 2012 flyttes til 2014.*
36. *Oppgradering av Sylling renseanlegg videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
37. *Oppgradering av Sjøstad renseanlegg videreføres som vedtatt i Temaplan avløp.*
38. *Løpende bevilgning til trafiksikkerhetstiltak videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
39. *Lier kommune har forskuttert midler for Statens Vegvesen til gangvei mellom Lyngås og Nordal. Midlene skal tilbakebetales fra 2014.*
40. *Løpende bevilgning til Faste dekker er redusert med 0,5 mill. i 2014 jfr. Vedtatt HP 2011-2014.*
41. *Ved behandling av HP 2011 – 2014 ble det vedtatt å redusere investeringer på veiområdet med til sammen 2,0 mill. Løpende bevilgning til å fornye vei og gatelys i områder hvor vann og avløpsledninger saneres ble derfor redusert fra 1,2 mill. til 0,5 mill.*
42. *Bevilgningen til oppgradering vei ifbm sanering Reistadlia videreføres som vedtatt i HP 2009-2012.*

43. *Det skal gjennomføres en va-sanering i området mot grensa til Drammen. Det ble gitt bevilgning til oppgradering av veisystemet i forbindelse med Hp 2009-2012, men prosjektet har blitt forskjøvet i tid til gjennomføring i 2015.*
44. *J.fr. vedtak i sak 32/2011 i Formannskapet:*
- Det utarbeides en plan for oppgradering av veilys til LED-lys i Lier kommune. Oppgraderingen finansieres gjennom bevilgninger i handlingsprogrammet.*
 - Lier kommune samarbeider med Asker kommune om en rammeavtale for oppgradering av veibelysningen til LED-lys.*
 - Tilgjengelig budsjetttramme på 6 mill. disponeres til oppstart av oppgraderingsprosjektet i 2011.*
 - Ved oppgradering installeres styringssystem som skiller fylkeskommunens veilys og det private veilyset fra kommunens veilys.*
 - Det avtales med fylkeskommunen at de betaler sin forholdsmessige del av investeringskostnadene.*
Utskifting av Lier kommunes kvikksølvarmaturer er totalt kostnadsberegnet til 23 mill.. Med tidligere bevilgninger på 6,0 mill., blir behovet for tilleggsvilgning 17,0 mill. som fordeles over HP perioden.
45. *Bevilgningen til utbedring av Søndre Eggevei og Baneveien fra HP 2010-2013 reduseres fra 1,9 mill. til 1,1 mill. ihht vedtatt reduksjon av investeringer på veiområdet i Hp 2011-2014.*
46. *Det vises til politisk melding behandlet i møterunde for oktober 2011. Gjennomføring av opprinnelig gatebruksplan er kostnadsberegnet til ca. 4 mill.. I HP 2011-2014 ble det bevilget 1 mill. i 2011 og 1 mill. i 2012. En økning av bevilgningen med 2 mill. i 2012 vil gi miljøgate også på strekningen Heggsbroveien/Vestsideveien til Heggsbroveien/Bruveien.*
47. *I HP 2011 – 2014 er det lagt inn 0,5 mill. Det er behov for en økning til 1,0 mill.-. Det er ønskelig å øke bevilgningen da det er et større etterslep på tiltak innenfor veivedlikeholdet utover det som dekkes av normal drift. Dette er mindre tiltak innen drenering, framkommelighet og forsterking enn det som omsøkes som egne prosjekt. Bevilgningen skal også ha en mindre reserve for å kunne dekke utbedringer av uforutsette/akutte hendelser på veinettet som ras og flomskader.*
48. *Løpende bevilgning til maskiner og kjøretøy ble i Hp 2011-2014 redusert med 1,0 mill. per år. Bevilgningen videreføres som vedtatt.*
49. *Løpende bevilgning til kartverk videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
50. *Løpende bevilgning til utsyr, planseksjonen videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
51. *Løpende bevilgning til IKT handlingsplanen videreføres som vedtatt i tidligere handlingsprogram.*
52. *I Hp 2011 – 2014 ble løpende investering til Tiltaksplan - andre tiltak, redusert fra 6,5 mill. til 5 mill. Bevilgningen videreføres som vedtatt. Dette er midler til akutte/uforutsette hendelser og mindre investeringstiltak som ikke er satt opp som egne poster i plan for systematisk vedlikehold. Eksempler kan være brukertilpasninger, lokaltilpasninger for virksomheter, som havari av tekniske installasjoner og tilpasning av eksisterende installasjoner, inneklimateiltak, heiser, overvåking, låssystem, etc.*
Ihht tilstandsanalyse bygg ble det vedtatt i Formannskapetets sak 9/2011 at Rådmannen fremmer plan for tilstrekkelig systematisk vedlikehold av kommunens bygningsmasse og dertil hørende organisering for å ta inn det rapporterte vedlikeholdsetterslep og hindre ny utvikling av etterslep som grunnlag for HP. De foreslåtte bevilgningene gjenspeiler prosjekter beskrevet i tilstandsrapporten, men beløpene er i underkant av hva tiltaksplanen signaliserer som nødvendig for å unngå økning i vedlikeholdsetterslepet. Rådmannen har allikevel ikke funnet rom til bevilgninger utover det som er foreslått.
Som samlet bevilgning for 2012 foreslås 8,0 mill. fordelt som flg:
- *Tiltaksplan, andre tiltak 5,0 mill.*
 - *Skolebygg 1,2 mill.*
 - *Sykehjem 1,0 mill.*
 - *Forsamlingslokaler/Administrasjonslokaler 0,8 mill.*

Noen prosjekter er lagt inn som enkelttiltak, videreført fra tidligere handlingsprogram, og denne posten er justert for disse.

- 53. I HP 2011 – 2014 er det lagt inn 4 mill. kr i 2012, og deretter 2,0 mill. ut HP perioden. Rapportene som ble utarbeidet har vist tiltak som gir gode energieffekter. Mange av tiltakene som er beskrevet i rapportene er gjennomført. Dette er de tiltakene som er mest lønnsomme. Det er imidlertid fortsatt igjen tiltak som er vurdert ut fra lønnsomhet. Driftsbudsjettet på energi har blitt redusert i takt med investeringene, og hadde ikke vært mulige uten disse. I tillegg til enøk-gevinsten er tiltakene også vedlikeholdstiltak. Det foreslås å redusere bevilgningen til 1,2 mill. i 2012, og deretter 1,4 mill. per år ut HP perioden.*
- 54. Sylling skole, Frogner sykehjem og Gullaug skole har i dag oppvarming med fyringsolje. Anleggene bør konverteres til mer miljøvennlig oppvarming. Det gis statlig tilskudd til dette, og tilskuddsmidler er lagt inn i beregningen. Bevilgningen fra HP 2011 – 2014 videreføres, men 1/3 av beløpet skyves ut i tid i påvente av hva som skjer med bygningen som i dag er Frogner sykehjem.*
- 55. Iflg Energimerkeforskriften skal alle yrkesbygg over 1000 m² alltid ha energiattest. Bevilgningen til dette arbeidet viderføres som i vedtatt i HP 2011-2014.*
- 56. Mange bygg har fått installert SD anlegg, men flere bygg mangler fortsatt. Byggene våre har blitt mer og mer teknisk avanserte og det er behov for gode styringsverktøy både når det gjelder bygningsdriften og i forhold til bruken av byggene. Sammen med energiovervåkingssystem blir SD-anlegg et veldig godt verktøy for styring av energibruk og effektivisering av vaktmesterbruken. Det foreslås å legge inn en bevilgning til innstallering av SD-anlegg for fjernstyring av tekniske anlegg (lys, lås, varme, mv.) fra 2013, og i løpet av 2012 kvalitetssikre kost/nytte av investeringen ifht utbyggingstakten.*
- 57. Hovedtavla i Rådhuset er gammel og må oppgradere. Bevilgningen fra HP 2009-2012 videreføres som vedtatt.*

Vedtatte investeringer HP 2010-2013 med endringer i rådmannens beslutningsgrunnlag

Tall i 1000 kr

Utvalg / Område / Prosjekt	Type invest.	Tidligere	2012		2013		2014		2015											
			Bevilget Totalt	Bevilget HP 12-15	Utgift	Inntekt	Netto	Utgift	Inntekt	Netto	Utgift	Inntekt	Netto							
Tjenesteutvalget																				
Skolebygg																				
8445 Hennummarka skole, rehab. yttertak - Er utbedret, og bevilgningen utgår inntil videre.	avsl.	0	2 800	2 800	0	2 800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8467 Hallingstad skole, skifte vinduer ENØK	avsl.	0	-2 800	-2 800	0	-2 800	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Prisjustering			1 000	1 000	0	1 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8468 Sylling barneskole, nye vinduer ENØK	avsl.	0	1 000	1 000	0	1 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Prisjustering			1 000	1 000	0	1 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8469 Sylling u.skole radontiltak u.etasje	avsl.	0	600	600	0	600	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Prisjustering			200	200	0	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8470 Oddevall skole, vent. Anlegg	avsl.	0	1 000	1 000	0	1 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Prisjustering			1 000	1 000	0	1 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8494 Skolebarnehage- returpkt for avfall - Økning i bevilgning pga mer kosnadskravende enn først beregnet.	avsl.	2 500	3 700	1 200	0	1 200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- KS Skolebarnehage – returpunkt			3 300	3 300	0	3 300	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- KS Skolebarnehage – returpunkt			-1 500	-1 500	0	-1 500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8497 Sylling barneskole, nytt ventilasjonsanlegg	avsl.	0	1 100	1 100	0	1 100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8503 Hegg skole inkl mva			350 000	350 000	0	0	87 500	0	87 500	0	175 000	0	175 000	0	87 500	0	87 500	0	87 500	0
Sykehjem																				
9450 Utstyr institusjonskjøkken	løp e.		800	200	0	200	0	200	0	200	0	200	0	200	0	200	0	200	0	200
8502 Oppgradering sykesignalanlegg og carport Nøstehagen	avsl.		900	900	0	900	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9485 Liertun sykehjem - Utredning bygg, renov fasader	avsl.	1 200	10 700	9 500	0	9 500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Prisjustering			400	400	0	400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9486 Nytt sykehjem - Periodefornyning pga tilpasning til framdriften i prosjektet	avsl.	24 800	248 000	111 600	0	111 600	0	111 600	0	111 600	0	111 600	0	67 700	0	67 700	0	67 700	0	0
			17 300	-61 600	0	-61 600	0	11 200	0	11 200	0	11 200	0	67 700	0	67 700	0	67 700	0	0
Elbil																				
8504 Elbil til utprøving i hjemmjenesten inkl. tilrettelegging			400	400	0	400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Idrett																				
8410 Kommunedeplan idrett/friluftsliv	løp e.		2 000	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500
8472 Tranbyhallen - oppgr. Vent. Anlegg	avsl.	0	500	500	0	500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8497 Tranbyhallen - Nytt lysanlegg og etable	avsl.	0	1 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 000	0	1 000	0	1 000	0	0
9489 Forskuttering av tippemidler Lierhallen	avsl.	3 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8473 Garderobeygget, Stoppen Renov dusjer - Ses sammen med løsning for St.hallvardhallen og utsettes innntill videre	avsl.	0	500	500	0	500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
- Ses sammen med løsning for St.hallvardhallen og utsettes innntill videre			-500	-500	0	-500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8501 Heidehall inkl. mva	avsl.		37 500	18 750	0	18 750	0	18 750	0	18 750	0	18 750	0	18 750	0	18 750	0	18 750	0	0
Kultur																				
8437 Kulturinvesteringer	løp e.		2 000	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500	0	500
Bibliotek																				
8500 Automatisk utlånssystem	avsl.		240	240	0	240	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kirke/gravlunder																				
8499 Reguleringsplan Frogner gravlund	avsl.		300	300	0	300	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8409 Kirkeinvesteringer	løp e.		9 600	2 400	0	2 400	0	2 400	0	2 400	0	2 400	0	2 400	0	2 400	0	2 400	0	2 400
8438 Kirkegårder	løp e.		3 200	800	0	800	0	800	0	800	0	800	0	800	0	800	0	800	0	800
Sum tjenesteutvalget			677 640	92 490	3 000	89 490	233 450	249 200	249 200	91 900	249 200	249 200	91 900	249 200	91 900	249 200	91 900	249 200	91 900	249 200

Utvalg / Område / Prosjekt	Type invest.	Tidl. bevilget	Bevilget inkl. HP 12-15	2012		2013		2014		2015	
				Utgift	Inntekt	Utgift	Inntekt	Utgift	Inntekt	Utgift	Inntekt
Planutvalget											
Kart og oppmåling											
9520 Kartverk	løpe.			375	0	375	0	375	0	375	0
9522 Utstyr planseksjon	løpe.			100	0	100	0	100	0	100	0
Sum planutvalget			0	475	0	475	0	475	0	475	0
Formannskapet											
IKT-tjenester											
8200 IKT handlingsplanen	løpe.		16 000	4 000	0	4 000	0	4 000	0	4 000	0
Bygg felles											
9303 Oppgradering ihht tilstandsanalyse og tiltaksplan	løpe.		20 000	5 000	0	5 000	0	5 000	0	5 000	0
- Oppjustering for å unngå økning i vedlikeholdsetterslepet			14 550	3 000	0	3 400	0	3 150	0	3 150	0
9238 Enøk-tiltak iht utredninger	avs.l.	5 300	13 300	4 000	0	4 000	0	2 000	0	2 000	0
- Foreslås nedjustering			-2 600	-2 800	0	-2 800	0	-600	0	-600	0
9239 Miljøtiltak, omlegging fra fyringsolje til varmepumpe / biobrensel	avs.l.	200	3 200	0	0	3 000	0	3 000	0	3 000	0
- Periodoforskyvning i påvente av hva som skjer med bygningen Fregner.			0	0	0	-1 000	0	0	0	0	0
9243 Energimerking av større kommunale bygg	avs.l.	500	1 000	500	0	500	0	0	0	0	0
9228 Videre utbygging av SD-anlegg	avs.l.	3 500	8 300	0	0	1 600	0	1 600	0	1 600	0
Administrasjonslokaler											
9237 Rådhuset - Oppgradere hovedtavle	avs.l.	0	500	500	0	0	0	0	0	0	0
Mva-inntekt											
Mva inntekt (regelendring fra 2014)	-		-	-83 420	0	0	0	0	58 726	-58 726	24 694
Bruk av lån											
KS 2011 Salg virksomheter				0	0	0	5 000	0	5 000	-5 000	0
KS 2012 Salg virksomheter				0	0	0	0	0	5 000	-5 000	0
9997 Finansiering	-		-	-692 302	0	239 401	-239 401	0	231 699	-231 699	113 431
Bruk av fond											
9997 Finansiering	-		-	0	0	0	0	0	0	0	0
Formidlingslån											
9979 Formidlingslån	-		-	22 650	0	22 650	0	22 650	22 650	0	22 650
Overføring fra drift											
9997 Finansiering	-		-	-136 618	0	36 394	-70 224	0	15 000	-15 000	15 000
Sum formannskapet			74 250	-872 590	166 815	-129 965	337 275	37 800	338 075	-300 275	185 775
Totalt alle utvalg			983 340	0	169 815	0	337 275	0	346 175	0	185 775
											185 775
											-145 125
											0

Vedlegg 4 – Investeringsprosjekter som står på vent

Prosjektene er lagt inn i lånesimuleringsmodellen med en oppstart i 2012. Renten som er brukt i simuleringen er stipulert rente til og med år 2015. Fra år 2016 er det tatt utgangspunkt i det Norges Bank karakteriserer som "normalrente" i markedet. Lånebeløpet er stipulert ved å trekke merverdiavgiften i fra investeringsbeløpet da merverdiavgiften i sin helhet brukes til finansiering av prosjektene. Prosjektens dimensjon er kun basert på et anslag. Det er mange usikre faktorer på nåværende stadium, og endelig prosjektsum kan bli endret ved realisering.

Hegg skole

- Prosjektets dimensjon er ca. 350 mill.
- Antall elever per 1.10.2011 er 435 og det forventes en sterk økning i elevtall i kretsen de nærmeste årene. Det foreligger flere rapporter om skolens tilstand som er utgangspunkt for prosjektet.
- Forstudie og romprogram er ferdig og vedtatt. Arkitektkonkurranse om prosjektløsning er gjennomført og vinner er kåret.
- Det er ikke plassmangel på Hegg skole, spesielt etter at voksenopplæringen har flyttet ut. Kulturskolen er også planlagt flyttet til Stoppen skole. Bygget er i dårlig forfatning, og det foreligger flere tilstandsanalyser som konstaterer at videre drift i eksisterende bygningsmasse fordrer store investeringer.
- Skolen har foreløpig hatt godkjenning på vilkår etter Forskrift om miljøretta helsevern i skoler og barnehager. Flere av vilkårene er ikke oppfylt, og godkjenningen må nå trekkes. De mest vesentlige forholdene er luftkvalitet og tilgjengelighet for funksjonshemmede. Det kreves større tiltak for å rette opp i disse forholdene. Så lenge det ikke foreligger vedtak og plan med tidsangivelse, må skolen vurderes ut fra dagens tilstand.
- Prosjektdimensjon i lånemodell er 350 mill.

Tall i 1000	Lånebeløp	Nedbet.tid	Renter/avdrag	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stipulert rente				3,50 %	4,00 %	4,25 %	4,50 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %
Hegg skole												
Totalt	280 000	25 år	Finanskost	175	5 796	17 160	23 092	24 080	23 520	22 960	22 400	21 840
	ekskl. mva		Økte dr.kostn	-	-	-	1 100	2 200	2 200	2 200	2 200	2 200
Driftsmessige konsekvenser				175	5 796	17 160	24 192	26 280	25 720	25 160	24 600	24 040

Tabellen viser de driftsmessige konsekvensene dersom investeringen skulle blitt realisert i perioden.

Heiahallen

I sak 29/2011 i Formannskapet ble det vedtatt å bygge ny idrettshall på Lierskogen innenfor et areal på 1900 kvm. Tidligere har minimumsløsning blitt anslått til ca. 30 mill., og en noe utvidet løsning er anslått til ca. 40 mill. Grunnforhold, kabler, riving, regulering, mv representerer en mulig merkostnad i størrelsesorden ca. 10 mill.

- Reguleringsarbeid og utarbeidelse av konkurransegrunnlag er igangsatt.
- Prosjektdimensjonen i lånemodellen er 40 mill.

Tall i 1000	Lånebeløp	Nedbet.tid	Renter/avdrag	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stipulert rente				3,50 %	4,00 %	4,25 %	4,50 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %
Heiahallen												
Totalt	30 400	25 år	Finanskost	1 064	2 408	2 430	2 447	2 523	2 462	2 402	2 341	2 280
	ekskl. mva		Driftskostnader		1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300
Driftsmessige konsekvenser				1 064	3 708	3 730	3 747	3 823	3 762	3 702	3 641	3 580

Tabellen viser de driftsmessige konsekvensene dersom investeringen skulle blitt realisert i perioden.

St. Hallvardhallen

- Det er ikke helt avklart om Lier kommune skal være leietager av hallen, eller overta den til drift i egen regi.
- Blir hallen overtatt i egen regi, vil det være behov for en investering til oppgradering, men de avsatte leieutgiftene på 1,9 mill er omtrent i samme størrelsesorden som evt finanskostnader.

Tall i 1000	Lånebeløp	Nedbet.tid	Renter/avdrag	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stipulert rente				3,50 %	4,00 %	4,25 %	4,50 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %	5,00 %
St. Hallvardhallen												
Totalt	10 400	25 år	Finanskost	364	824	831	837	863	842	822	801	780
	ekskl. mva		Driftskostnader		1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300
Driftsmessige konsekvenser				364	2 124	2 131	2 137	2 163	2 142	2 122	2 101	2 080

Tabellen viser de driftsmessige konsekvensene dersom investeringen skulle blitt realisert i perioden.

Hegg gamle skole

Siden Lier kommune ikke valgte å realisere nytt kulturhus, foreligger det ikke lenger vedtak om salg av Hegg gamle skole. Hvis bygningen fortsatt skal eies og driftes i egen regi, er det påkrevet med betydelig opprustning innen et rimelig tidsperspektiv.

Vedlegg 5 – Handlingsrommet

Det er krevende ut fra dokumentet å se hvilket reelt handlingsrom man har for omprioriteringer. Dette ønsker rådmannen å synliggjøre for å gi politikerne valgmulighet ved å synliggjøre elementer man kan justere.

Reduksjon av rammene på tjenesteområdene

Dersom man velger å kutte i rammene til tjenesteområdene vil dette kunne brukes innenfor andre tjenesteområder eller til finanskostnader. Det er allerede foretatt reduksjoner i rammene for perioden 2011-2013 med 60 mill. kr Det er fortsatt ikke funnet tiltak på hele beløpet, og risikoen ved ytterligere kutt vil være at det ikke lar seg gjennomføre innen gitt tid. Det kan også være en konsekvens knyttet til omfanget i tjenestene og kvaliteten. I hvert tjenestekapittel er det en oversikt over nettorammene på hvert tjenesteområde.

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Nettorammer på tjenesteområdene	1 004 204	991 835	991 683	992 593
1% ytterligere reduksjon utgør	10 042	9 918	9 917	9 926

Avdragsprofilen

Ved å justere avdrag på lånene til minimum kan det frigjøres midler til bruk i driften. Det være seg innenfor tjenesteområdene eller til finanskostnader. Konsekvensen er at økonomien i kommunen på sikt vil bli mer presset ved at fremtidige avdrag og renter øker.

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Avdrag ordinær nedbetaling	62 990	66 800	73 016	76 924
Minimumsavdrag	42 271	43 401	46 517	47 387
Differanse	20 719	23 399	26 499	29 537

De budsjetterte avdragene følger ordinær nedbetalingsplan. Minimumsavdraget er hva vi minimum må betale etter kommuneloven.

Reduksjon netto driftsresultat

Det er mål om et netto driftsresultat over tid på minst 1,5 % dersom vi ser bort fra merverdiavgiftsinntektene på investeringene. Til tross for innsparingene som ligger inne i forslaget til årsbudsjett og økonomiplan vil dette målet ikke nås innen utgangen av perioden.

Netto driftsresultat i perioden:

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Overføring til investeringer	7 405	11 185	15 000	15 000
Avsetninger til disposisjonsfond	8 523	9 946	0	-3 802
Bruk av fond VA området	-2 559	-1 136	136	7
Netto driftsresultat	13 369	19 995	15 136	11 205

Handlingsrommet er å redusere netto driftsresultat til 0. Konsekvensen er at vi ikke får sette av midler til disposisjonsfondet og vi må lånefinansiere investeringene.

Reduserte overføringer til investeringer

Konsekvensen av å bruke egenkapitalen vi skulle brukt på investeringer til drift er ytterligere låneopptak som medfører høyere renter og avdrag. Økte renter og avdrag vil presse økonomien ytterligere i årene fremover.

En del av merverdiavgiften fra investeringene er det krav om skal overføres til investeringer. Fra 2014 føres merverdiavgiften fra investeringene i investeringsregnskapet i sin helhet, og inntekten bortfaller helt i driftsregnskapet.

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Merverdiavgift fra inv. Som er overført inv.	23 914	37 589		
Minimum overføring til investering	60 %	80 %	Føres i inv regnskapet	

Oversikten nedenfor viser hvor stor del av netto driftsresultat som kan brukes i drift.

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Mva fra investering som kan brukes i drift	9 566	7 518	0	0
Overføring til investeringer utover mva	7 405	11 185	15 000	15 000
Avsetning disposisjonsfond	8 523	9 946	0	-3 802
Sum	25 494	28 649	15 000	11 198

Redusert avsetning til disposisjonsfondet

Konsekvensene av ikke å sette av midler til disposisjonsfondet er at vi ikke har tilstrekkelig handlingsrom når uforutsette ting skjer i kommuneøkonomien. Det kan eksempelvis være høyere rente i perioden enn vi har budsjettert. Anbefalt størrelse på disposisjonsfondet er 3 % av inntektene. Til tross for innsparingene som ligger inne i forslaget til årsbudsjett og økonomiplan vil dette målet ikke nås innen utgangen av perioden.

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Disposisjonsfond	19 523	29 469	29 469	25 667
Minimum overføring til investering	1,5 %	2,3 %	2,3 %	2,0 %

Konsekvens ved 1 % høyere rente enn estimert

Tall i hele tusen	2012	2013	2014	2015
Dagens rente	54 897	60 491	62 437	63 148
En % høyere rente hvert år	59 458	66 958	69 420	70 191
Differanse	4 561	6 467	6 983	7 043

Vedlegg 6 - Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Type	Betalingssatser 2011	Betalingssatser 2012
1. Haldagsbarnehage	Satser pr måned	Satser pr måned
Inntektskategori:		
0 – 198040*	kr 699,-	kr 699,-
198040 – 316864*	kr 1 165,-	kr 1 165,-
316864 – og over*	kr 2 330,-	kr 2 330,-
Kostpenger**	kr 220,-	kr 230,-
Gebyr deltidsplass	kr 100,-	kr 100,-
Dagplass**	kr 180,-	kr 180,-
*Iht. fastsatte kriterier		
**Justeringen trer i kraft fra 01.02 aktuelt år pga. forskuddsbetaling		
Betaling 11 måneder pr. år.		
2. Skolefritidsordning for elever fra 1. - 10. trinn	Priser pr. mnd	Priser pr. mnd
Kost - full plass	kr 175,-	kr 180,-
1 dag	kr 535,-	kr 550,-
2 dager	kr 1 070,-	kr 1 105,-
3 dager	kr 1 605,-	kr 1 655,-
4 dager	kr 2 140,-	kr 2 210,-
5 dager	kr 2 300,-	kr 2 375,-
Før skoletid	kr 595,-	kr 615,-
Etter skoletid	kr 2 020,-	kr 2 085,-
Dagsats	kr 170,-	kr 175,-
3. Kulturskolen	Pr halvår	Pr halvår
Individuell undervisning 100 %	kr 1 400,-	kr 1 445,-
Skolekorps 100 %	kr 1 400,-	kr 1 445,-
Gruppeundervisning i tegning/maling og forming i leire	kr 1 400,-	kr 1 445,-
Dans barn - 45 min/uke (ny)	kr 900,-	kr 930,-
Dans ungdom - 60 min/uke (ny)	kr 1 150,-	kr 1 185,-
Kurs og prosjekter (ny)	Pr. kurs 350-1500	Pr. kurs 360-1550
4. Hjemmehjelp for eldre og uføre	Makspris pr. mnd.	Makspris pr. mnd.
Under 1G	kr 0,-	kr 0,-
1G – 2G	kr 165,-	kr 170,-
2G - 3G	kr 823,-	kr 850,-
3G - 4G	kr 1 235,-	kr 1 275,-
4G - 5G	kr 1 921,-	kr 1 984,-
5G - 6G	kr 2 470,-	kr 2 551,-
6G - 7G	kr 3 019,-	kr 3 117,-
7G - 8G	kr 3 294,-	kr 3 401,-
8G -	kr 3 844,-	kr 3 969,-
Timespris beregnes til selvkost (Forskrift til Lov om sosiale tjenester). Selvkost er gjennomsnittlig timelønn inkl. sosiale utg. + administrasjonsutgifter (10 % av lønnskost). Selvkost er beregnet til 287 kr. timen	Timesats: kr 267,-	Timesats: kr 276,-

Type	Betalingssatser 2011	Betalingssatser 2012
5. Trygghetsalarmer, månedsleie	Pris leie pr. mnd:	Pris leie pr. mnd:
Under 1 G	kr 0,-	kr 0,-
1-2 G	kr 100,-	kr 100,-
2-3 G	kr 287,-	kr 295,-
Over 3 G	kr 313,-	kr 320,-
6. Kjøkkendrift		
Middagsmat til eldre og uføre Pr. porsjon	kr 52,- middag + 12,- dessert	kr 54,- middag + 12,- dessert
Full kost boliger Nøstehagen, serviceboliger Liertun	kr 2 962,-	3058,265
Kantinene	Egne lister øker med 2,8 %	Egne lister øker med 2,8 %
7. Korttidsopph. unntatt avlastning		
Forskrift om vederlag for opphold i institusjon m.v.	kr 129,- pr. døgn	kr 129,- pr. døgn
Ved korttidsopphold mer enn 60 døgn i løpet av et kalenderår gjelder satsene for langtidsopphold.	kr 68,- pr. dag/nattopph	kr 68,- pr. dag/nattopph
Lier kommune følger statens maksimale satser, og endrer satsene i henhold til gjeldende regelverket.		
8. Kjøring til/fra Lier arbeidssenter		
Egenandel taxi kjøring etter kontrakt	kr 47,-	kr 49,-
9. Institusjon – langtidsopphold		
Følger nå rammen i Sosialdepartementets forskrifter jfr. rundskriv I- 47/98		
Fribeløp	kr 6 600,-	kr 6 600,-
For inntekt G - 6.200	75 %	75 %
For overskytende inntekt	85 %	85 %
Lier kommune tar statens maksimale satser, og følger endringer i regelverket.		
10. Vaksinasjon for reise til utlandet		
Vaksine voksne (utgiftsdekning kommer i tillegg)	kr 235,-	kr 243,-
Vaksine barn (utgiftsdekning kommer i tillegg)	kr 118,-	kr 122,-
Oppfølging	kr 118,-	kr 122,-
Malariaresept pr. familie	kr 235,-	kr 243,-
Ny helsebok/helsekort	kr 118,-	kr 122,-

Type	Betalingssatser 2011	Betalingssatser 2012
11. Kunnskapsprøve for å åpne spisested		
Fastsatt i "Forskrift om etablererprøve for styrer av serveringssted."		
Etablererprøve for serveringsvirksomhet	kr 400,-	kr 400,-
12. Gebyr for salg og skjenking av alkoholholdige drikker		
Fastsatt i "Forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv."		
Bevillingsgebyret fastsettes på grunnlag av forventet omsatt mengde alkoholholdig drikk:		
Salg av øl	kr 0,17 pr. vareliter og minimum 1300,-	kr 0,17 pr. vareliter og minimum 1300,-
Skjenking	Gruppe 1: 0,34,- kr pr. liter Gruppe 2: 0,94,- kr pr. liter Gruppe 3: 3,07,- kr pr. liter Minimum 3800,-	Gruppe 1: 0,34,- kr pr. liter Gruppe 2: 0,94,- kr pr. liter Gruppe 3: 3,07,- kr pr. liter Minimum 3800,-
Ambulerende skjenkebevilling	kr 270,- pr. gang	kr 250,- pr. gang
Kunnskapsprøve i alkoholloven	kr 300,- pr. gang	kr 300,- pr. gang
13. Fellesutgifter i boliger på Liertun og Nøstehagen		
Egenbetaling for fellesutgifter pr. mnd	kr 400,-	kr 413,-
Egenbetaling for dekning av telefon pr. mnd	kr 169,-	kr 174,-
14. Landbruksplaner		
Utarbeidelse av plan for tekniske tiltak og miljøtiltak i landbruket kr. pr time...	kr 531,-	kr 549,-
Utarbeidelse av gjødselplan kr. pr plan + skifte	kr 725,- kr 29,-	kr 748,- kr 30,-
15. Konesjonsgebyr		
Gebyr for behandling av: konesjonssaker	3 promille av den første millionen gebyrpliktig kjøpe- eller leiesum og 2 promille av det overskytende beløp. Min. kr. 750,- maks. kr.	3 promille av den første millionen gebyrpliktig kjøpe- eller leiesum og 2 promille av det overskytende beløp. Min. kr. 750,- maks. kr.
Delingssaker etter Jordloven	kr 750,-	kr 750,-
Gebyrene er fastsatt i forskrift (Landbruks- og matdepartementet)		

Type	Betalingssatser 2011	Betalingssatser 2012
16. Byggesak, planer, oppmåling m.v.		
Gebyrregulativ og prisliste for planseksjonen behandles som egen sak parallelt med handlingsprogrammet. Her er en oversikt over de mest vanlige gebyrene/prisene:		
Timespris for gebyr som beregnes etter medgått tid	kr 890,-	kr 920,-
Reguleringsplaner		
Reguleringsplaner i strid med overordnet plan		
Behandlingsgebyr	kr 55 000,-	kr 56 800,-
Arealgebyr pr. m2 for de første 20.000 m2	kr 5,00	kr 5,20
Arealgebyr pr. m2 over 20.001 m2	kr 3,50	kr 3,65
Reguleringsplaner i tråd med overordnet plan		
Behandlingsgebyr	kr 55 000,-	kr 56 800,-
Arealgebyr pr. m2 for de første 20.000 m2	kr 4,00	kr 4,15
Arealgebyr pr. m2 over 20.001 m2	kr 2,30	kr 2,40
Søknadsaker uten ansvarsrett		
- søkn. med gjennomsnitt total arbeidsmengde på under 2,5 timer	kr 2 500,-	kr 2 600,-
- søkn. med gjennomsnitt total arbeidsmengde på over 2,5 timer	kr 3 800,-	kr 4 000,-
Dispensasjon (§19-2)		
- dispensasjon som behandles administrativt	kr 4 400,-	kr 2 200,-
- dispensasjon som behandles politisk	kr 8 700,-	kr 9 000,-
Boligbygging (NS 3457)		
Tiltaksklasse 1	kr 21 000,-	kr 21 700,-
Tiltaksklasse 2	kr 26 300,-	kr 27 200,-
Tiltaksklasse 3	kr 42 000,-	kr 43 400,-
Opprettelse av grunneiendom mv (delingssøknad)		
Søknad i regulert område	kr 7 000,-	kr 7 300,-
Søknad i uregulert område	kr 8 700,-	kr 9 000,-
Oppretting av grunneiendom og festegrunn (matrikkelloven)		
Fra 0 m2 til 500 m2	kr 12 400,-	kr 12 800,-
Fra 501 m2 til 2000 m2	kr 16 500,-	kr 17 000,-
Arealer over 2 000 m2 betales i tillegg gebyr pr. påbegynt 1 000 m2	kr 1 550,-	kr 1 600,-
Utslipp avløpsvann		
Behandling av søknader etter forurensningsloven kap 12 og 13		
Utslipp mindre enn 50 pe (kap 12)	kr 5 400,-	kr 6 518,-
Utslipp større enn 50 pe (kap 13)	Medgått tid og utgifter til sakkyndig bistand	Medgått tid og utgifter til sakkyndig bistand
Kart		
Situasjonskart m/matrikkelbrev, reguleringsplan og naboliste	kr 1 100,-	kr 1 200,- eks. mva
Plassering og andre oppmålingstjenester		
Oppmålingstjenester betales pr. time (eks. mva)	kr 890,- eks. mva 1.112,50 ink. mva	kr 920,- eks. mva
Minimumsgebyr		
Plassering og beliggenhetskontroll av søknadspliktige tiltak hvor kommunen har ansvarsrett (pr. besøk)	kr 4.400,- eks.mva kr 5.500,- ink.mva	kr 4 600,- eks. mva
Plassering og beliggenhetskontroll av søknadspliktige tiltak hvor kommunen ikke har ansvarsrett (pr. besøk)	kr 3.300,- eks.mva kr 4.125,- ink.mva	kr 3 400,- eks. mva
For andre gebyrer se eget gebyr- og prisregulativ. Behandles som egen sak parallelt med handlingsprogrammet		

Type	Betalingssetter 2011	Betalingssetter 2012
17. Lier bibliotek		
For bøker og utlånsmateriell		
a. Voksne og barn fra fylte 15 år, pr. purring	kr 30,-	kr 30,-
b. Barn under 15 år, pr. purring	kr 15,-	kr 15,-
Det kreves erstatning for bøker og annet materiell som etter 2 puringer ikke er tilbakelevert		
18. Husleier, utleie m.v.		
a. Satser for husleie i kommunens boliger, satser for utleie av kommunens lokaler og anlegg.	Husleien blir prisjustert i forhold til avtale i husleiekontrakten. Kontraktene benytter total konsumprisindeks	Husleien blir prisjustert i forhold til avtale i husleiekontrakten. Kontraktene benytter total konsumprisindeks
b. Billettpriser i Lierhallen		
Enkeltbillett voksen	kr 60,-	kr 70,-
Enkeltbillett barn	kr 30,-	kr 40,-
Enkeltbillett pensjonist/funksjonshemmet med ledsagerbevis	kr 30,-	kr 40,-
Klippekort voksen 12 klipp	kr 600,-	kr 700,-
Klippekort barn/pensjonist/funksjonshemmet 12 klipp	kr 300,-	kr 400,-
c. Baneleie ved Lier stadion, Tranby idrettspark og Sylling		
Vi benytter følgende leiepriser for bruk av kommunale anlegg:		
· Aldersbestemte lag på liten bane	kr 50,- pr. kamp	kr 50,- pr. kamp
· Aldersbestemte lag på stor bane	kr 100,- pr. kamp	kr 100,- pr. kamp
· Senior bedriftslag uten garderobe	kr 300,- pr. kamp	kr 300,- pr. kamp
· Senior bedriftslag med garderobe	kr 400,- pr. kamp	kr 400,- pr. kamp
· Pr garderobe Lier Stadion	kr 150,- pr. gang	kr 150,- pr. gang
· St. Hallvard videregående skoles bruk av gress	kr 500,- pr. time	kr 500,- pr. time
· St. Hallvard videregående skoles bruk av kunstgressbane m/undervarme	kr 1 000,- pr. time	kr 1 000,- pr. time
· St.Hallvard videregående skoles bruk av kunstgressbane m/undervarme		kr 500,- pr time for halv bane
· Andre brukere på naturgress/kunstgress	kr 500,- pr. time	kr 500,- pr. time
· Andre brukere kunstgress med undervarme	kr 1 000,- pr. time	kr 1 000,- pr. time
· Kretslag kamper/trening inkl. garderober	kr 500,- pr. time	kr 500,- pr. time
· Cup/turnering med garderober	kr 2 000,- pr. dag	kr 2 000,- pr. dag
· Cup/turnering uten garderober	kr 1 000,- pr. dag	kr 1 000,- pr. dag
Arr. teknisk vogn	kr 500,- pr. gang	kr 500,- pr. gang
· Garderobebygget Lier stadion - sal m/kjøkken	kr 600,- pr. gang	kr 600,- pr. gang
· Garderobebygget Lier stadion - møterom	kr 300,- pr. gang	kr 300,- pr. gang
· Garderobebygget kioskleie	kr 6 000,- pr. år	kr 6 000,- pr. år
d. Utleiepriser for flerbruks lokaler/haller		
Voksne organisasjonsleietakere:		
Stor idrettshall, pr. skoleår	kr 7 600,- pr. time i et år	kr 7 600,- pr. time i et år
Liten idrettshall, pr. skoleår	kr 5 700,- pr. time i et år	kr 5 700,- pr. time i et år
Gymsal/kantine/aula, pr. skoleår	kr 4 200,- pr. time i et år	kr 4 200,- pr. time i et år
Helgeleie og enkeltarrangementer:		
Stor idrettshall med garderober - en helgedag	kr 2 200,- pr. dag	kr 2 200,- pr. dag
Stor idrettshall med garderober - både lørdag og søndag	kr 3 300,- pr. helg	kr 3 300,- pr. helg
Liten idrettshall med garderober - en helgedag	kr 1 600,- pr. dag	kr 1 600,- pr. dag
Liten idrettshall med garderober - både lørdag og søndag	kr 2 200,- pr. helg	kr 2 200,- pr. helg
Idrettshall u/ garderober, gymsal kantine / aula - en helgedag	kr 1 100,- pr. gang	kr 1 100,- pr. gang
Helgearrangement med overnatting på skole	kr 4 400,- pr. gang	kr 4 400,- pr. gang
Arrangementer / kamper ukedager (man - fre)	Normalt gratis for lokale foreninger	Normalt gratis for lokale foreninger
Kommersielle leietakere betaler kr 5.000 mer pr. fastleietime enn organisasjoner, og kr 1.000 mer pr. enkeltarrangement		
Lierhallen svømmehall - lokale handicaporg.	kr 200,- pr. time	kr 450,- pr. time
Lierhallen svømmehall - andre lokale org. tilbud til voksne og kurs/arr. i helgene	kr 400,- pr. time	kr 450,- pr. time
Lierhallen svømmehall - andre leietakere	kr 700,- pr. time	kr 800,- pr. time

Type	Betalingssatser 2011	Betalingssatser 2012
19. Inkassovarsler og gebyrer		
Gebyrer med hjemmel i lov og forskrift:		
Rettsgebyr	kr 860,-	kr 860,-
Purregebyr	kr 61,-	kr 62,-
Betalingsoppfordring	kr 182,-	kr 183,-
Saksbehandlingsgebyr ved forlikrådsbehandling	kr 860,-	kr 860,-
Saksbehandlingsgebyr ved begjæring om utleggk	kr 860,-	kr 860,-
Saksbehandlingsgebyr ved begjæring om tvangssalgk	kr 860,-	kr 860,-
For alle fakturakrav påløper forsinkelsesrenter med 8,75% p.a. fra forfall til betaling skjer.		Gebyrene følger eventuelle endringer i regelverket
20. Gebyrer for gravplass		
Feste av gravsted for 5 år	1 000	1 250
Pr. år	200	250

Type	Betalingssatser 2011		Betalingssatser 2012	
	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
21. Vannforsyning				
Årsavgift:				
Fastledd	kr 340,-	kr 425,-	kr 360,-	kr 450,-
Mengdeavhengig del pr. m3	kr 10,35	kr 12,94	kr 11,35	kr 14,19
Tilknytningsgebyr:				
Fast beløp	kr 6 162,-	kr 7 702,-	kr 6 362,-	kr 7 953,-
Annet:				
Tilleggsgebyr ved ikke etterkommet pålegg om utbedring av lekkasje	100% av ord. årsgebyr		100% av ord. årsgebyr	
Purregebyr avlesningskort	kr 60,-		kr 60,-	
Avlesningsgebyr	kr 420,-		kr 435,-	
Gebyrreduksjon – ikke varslet avbrudd > 24 timer	kr 270,-	kr 338	kr 280,-	kr 350,-
Gebyrreduksjon – ikke varslet avbrudd > 8 timer, 3 g./år eller flere	kr 270,-	kr 338	kr 280,-	kr 350,-
Gebyrreduksjon – varslede kokepåbud	kr 270,-	kr 338	kr 280,-	kr 350,-
1. gangs test av vannmåler				
2. gangs test av vannmåler etter krav fra abonnent og resultat innenfor feilmargin	Faktiske kostnader		Faktiske kostnader	
Stenging/gjenåpning	Faktiske kostnader		Faktiske kostnader	
22. Avløp				
Årsavgift:				
Fastledd	kr 340,-	kr 425,-	kr 360,-	kr 450,-
Mengdeavhengig del pr. m3	kr 19,07	kr 23,84	kr 20,30	kr 25,38
Tilknytningsgebyr:				
Fast beløp	kr 6 162,-	kr 7 702,-	kr 6 362,-	kr 7 953,-
Annet:				
Tilleggsgebyr ved ikke etterkommet pålegg om utbedring av lekkasje	100% av ord. årsgebyr		100% av ord. årsgebyr	
Tømming av slamavskiller, septiktanker, tette tanker, mv for sanitære avløpsvann:				
Tømming av septiktanker mv.				
Slamavskiller, toalett tilknyttet	kr 600,-	kr 750,-	Utgår	
Slamavskiller, ikke toalett tilknyttet	kr 300,-	kr 375,-	Utgår	
Tette tanker, toalett tilknyttet	kr 2 200,-	kr 2 750,-	Utgår	
Tette tanker, ikke toalett tilknyttet	kr 1 105,-	kr 1 381,-	Utgår	
Mini RA, toalett tilknyttet	kr 1 190,-	kr 1 488,-	Utgår	
Kontrollgebyr pr. år	kr 260,-	kr 325,-	Utgår	
Årlig tilsyn av avløpsanlegg			kr 750,-	ikke mva pliktig
Slamavskiller, Bolig ved tømning hvert 2. år			kr 900,-	kr 1 125,-
Slamavskiller, fritidsbolig ved tømning hvert 4. år			kr 450,-	kr 563,-
Minirensanlegg ved tømning en gang pr år			kr 1 800,-	kr 2 250,-
Tett tank ved tømning en gang pr år			kr 2 160,-	kr 2 700,-
Gråvannrensanlegg, ved tømning hvert 4. år			kr 300,-	kr 375,-

Type	Betalingssatser 2011		Betalingssatser 2012	
	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
23. Feiing (*Betalingssatser se pkt 23)				
Vanlig pipeløp (pr. gang)	kr 416	kr 520	kr 436	kr 545
Redusert pris for feiing av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (pr stk)	kr 209	kr 261	kr 220	kr 275
Tillegg for eier av boligenheten som ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis fyringsanlegget ikke har vært tilgjengelig ved første fremmøte	kr 267	kr 334	kr 280	kr 350
	Minimum		Minimum	
Dersom eier av boligenheten ved 2. gangs fremmøte av feier ikke gir melding om at feiing ikke passer eller hvis fyringsanlegget fortsatt ikke er tilgjengelig	kr 416	kr 520	kr 436	kr 545
Skorsteinsløp tilknyttet større fyringsanlegg (pr. stk)	kr 725	kr 906	kr 760	kr 950
Skorsteinsløp i fabrikkstein (pr. løpemetere)	kr 91	kr 114	kr 94	kr 117
Røykrør/røykkanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (pr. stk, over 1 meter)	kr 82	kr 103	kr 86	kr 108
Røykrør/røykkanal tilknyttet vanlig skorsteinsløp (pr. stk, over 1 meter, i tillegg pr. løpemetere)	kr 55	kr 69	kr 58	kr 73
Røykrør/røykkanal fra større fyringsanlegg (pr. løpemetere)	kr 123	kr 154	kr 128	kr 160
Røykrør/røykkanal tilknyttet fabrikkstein	kr 203	kr 254	kr 211	kr 264
Fjerning av beksot – fresing av skorsteinsløp (pr. time)	kr 463	kr 579	kr 480	kr 600
24. Tilsyn med fyringsanlegg				
	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
Vanlig fyringsanlegg (pr. stk)	kr 1 089	kr 1 361	kr 1 120	kr 1 400
Redusert pris for tilsyn av flere fyringsanlegg på samme boligenhet (pr. stk)	kr 545	kr 681	kr 566	kr 708
Tillegg for eier av boligenhet som ikke gir melding om at tilsyn ikke passer ved første fremmøte (uavhengig av fyringsanlegg)	kr 366	kr 458	kr 380	kr 475
	Minimum		Minimum	
Dersom eier av boligenhet ved 2. gangs fremmøte også møter ”stengt dør”, faktureres det fullt ut	kr 1 089	kr 1 361	kr 1 120	kr 1 400
Større fyringsanlegg (pr. stk)	kr 2 346	kr 2 933	kr 2 400	kr 3 000
Fabrikkfyringsanlegg (pr. stk)	kr 3 616	kr 4 520	kr 3 786	kr 4 733
Betalingsbetingelser				
Hvis eier/bruker av fyringsanlegg som er varslet om feiing/tilsyn ikke er tilstede, eller det er tekniske eller andre forhold som feieren ikke kan lastes for som gjør at feiing/tilsyn ikke kan utføres, må eier betale for det utførte arbeidet som er reisetid, rapport og administrative tillegg.				
Hvis eier/bruker ønsker å flytte varslet tidspunkt (dag) for feiing/tilsyn, kan dette avtales med feierseksjonen som kan kontaktes enten ved personlig fremmøte, telefon, telefax eller e-post. Beboere som har vært på ferie, sykehusopphold og lignende kan avtale ny tid da de kommer tilbake til boligenheten.				
Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn utenom feierens rute, betales det vanlige satser.				
Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn etter endt arbeidstid, på vanlige ukedager, betales et pristillegg på 50 %.				
Hvis eier/bruker ønsker feiing/tilsyn på lørdager, betales et pristillegg på 100 %.				

Type	Betalingssatser 2011		Betalingssatser 2012	
	Uten mva	Inkl. mva	Uten mva	Inkl. mva
25. Handel med fyrverkeri				
Gebyr for behandling av søknad (inkl. adm.utg. ved første tilsyn)	kr 1 666,-	kr 2 083,-	kr 1 720,-	kr 2 150,-
Gebyr første gangs tilsyn (reisetid, kjøring og tilsyn)	kr 370,-	kr 463,-	kr 384,-	kr 480,-
Gebyr andre gangs tilsyn	kr 956,-	kr 1 195,-	kr 984,-	kr 1 230,-
26. Renovasjon				
Standard abonnement	kr 2 808,-	kr 3 510,-	kr 2 808,-	kr 3 510,-
Fellesløsning	kr 2 246,-	kr 2 808,-	kr 2 246,-	kr 2 808,-
Stor familie	kr 3 650,-	kr 4 563,-	kr 3 650,-	kr 4 563,-
Stor familie m/hjemmekompostering	kr 3 350,-	kr 4 188,-	kr 3 350,-	kr 4 188,-
Standardløsning m/hjemmekompostering	kr 2 508,-	kr 3 135,-	kr 2 508,-	kr 3 135,-
Fellesløsning m/hjemmekompostering	kr 1 946,-	kr 2 433,-	kr 1 946,-	kr 2 433,-
Hytterrenovasjon standard sommer	kr 2 106,-	kr 2 633,-	kr 2 106,-	kr 2 633,-
Hytterrenovasjon fellesløsning sommer	kr 1 685,-	kr 2 106,-	kr 1 685,-	kr 2 106,-
Hytterrenovasjon standard helårs	kr 2 808,-	kr 3 510,-	kr 2 808,-	kr 3 510,-
Hytterrenovasjon fellesløsning helårs	kr 2 246,-	kr 2 808,-	kr 2 246,-	kr 2 808,-
Gangtillegg standard renovasjon, pr 10 m	kr 340,-	kr 425,-	kr 380,-	kr 475,-
Gangtillegg storfamilie renovasjon, pr 10 m	kr 340,-	kr 425,-	kr 380,-	kr 475,-
Gangtillegg samarbeid renovasjon, pr 10 m	kr 170,-	kr 213,-	kr 190,-	kr 238,-
Ekstrasekk, pr stk.	kr 60,-	kr 75,-	kr 60,-	kr 75,-

Vedlegg 7- Gebyrgrunnlag vann og avløp

Selvkost vann		Økonomiplan			
	2012	2013	2014	2015	
Driftsutgifter	18 820 000	18 820 000	18 820 000	18 820 000	
Aktivitetsendring	3 190 000	2 832 000	2 474 000	2 116 000	
Avskrivningskostnad	3 514 000	3 862 000	4 213 000	4 597 000	
Alternativkostnad (kalkulatorisk rente)	3 500 000	3 899 000	4 285 000	4 660 000	
Sum direkte kostnader	29 024 000	29 413 000	29 792 000	30 193 000	
Intern tjenester - Netto driftsutgifter	1 775 000	1 775 000	1 775 000	1 775 000	
Intern tjenester - Avskrivningskostnad	12 000	7 000	5 000	0	
Intern tjenester - Alternativkostnad (kalkulatorisk rente)	1 000	1 000	1 000	0	
Sum indirekte kostnader	1 788 000	1 783 000	1 781 000	1 775 000	
Sum kostnader - Vann	30 812 000	31 196 000	31 573 000	31 968 000	
Årsavgifter - 1650	26 426 000	28 587 588	30 165 902	30 607 510	
Tilknytnings-/Engangsv. - 1651	1 390 000	1 390 000	1 390 000	1 390 000	
-	0	0	0	0	
Øvrige salgsinntekter	1 150 000	1 150 000	1 150 000	1 150 000	
Overføringer med krav til motytelse	243 000	243 000	243 000	243 000	
Overføringer uten krav til motytelse	0	0	0	0	
Evt. korrigering av inntekter	-1 085 000	-1 393 000	-1 393 000	-1 393 000	
Sum direkte inntekter	28 124 000	29 977 588	31 555 902	31 997 510	
+/- Vedtatt bruk av/avsetning til selvkostfond	1 944 000	875 000	886 000	30 000	
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	94 000	46 000	17 000	2 000	
+/- Gevinst/tap ved salg/utrangering av anleggsmiddel					
Sum inntekter fra fond mv.	2 038 000	921 000	903 000	32 000	
Sum inntekter - Vann	30 162 000	30 898 588	32 458 902	32 029 510	
Gebyrberegning Vann					
	2011	2012	2013	2014	2015
Andel av kostnader som skal dekkes av et fastledd					
Fastleddandel av gebyrinntektene		3 225 600	3 435 200	3 648 000	3 864 000
Antall kunder		8 960	9 040	9 120	9 200
Fast del av årsgebyr (per kunde)	340,00	360,00	380,00	400,00	420,00
Variabel andel av gebyrinntektene		23 200 400	25 152 388	26 517 902	26 743 510
Variabel mengde levert eller produsert (m ³)		2 043 581	2 061 827	2 080 074	2 098 320
Variabel del av årsgebyr (per m³)	10,35	11,35	12,20	12,75	12,75
Endring i årsgebyr fra året før	6,3 %	5,9 %	5,6 %	5,3 %	5,0 %
Endring i variabelt gebyr fra året før	0,0 %	9,7 %	7,5 %	4,5 %	0,0 %
Selvkost avløp					
	2012	2013	2014	2015	
Driftsutgifter	19 694 000	19 694 000	19 694 000	19 694 000	
Aktivitetsendring	-440 000				
Avskrivningskostnad	8 420 000	9 112 000	9 937 000	10 536 000	
Alternativkostnad (kalkulatorisk rente)	7 988 000	8 443 000	9 109 000	9 580 000	
Sum direkte kostnader	35 662 000	37 249 000	38 740 000	39 810 000	
Intern tjenester - Netto driftsutgifter	1 741 000	1 741 000	1 741 000	1 741 000	
Intern tjenester - Avskrivningskostnad	12 000	7 000	5 000	0	
Intern tjenester - Alternativkostnad (kalkulatorisk rente)	1 000	1 000	1 000	0	
Sum indirekte kostnader	1 754 000	1 749 000	1 747 000	1 741 000	
Sum kostnader - Avløp	37 416 000	38 998 000	40 487 000	41 551 000	
Årsavgifter - 1650	33 703 000	35 284 000	36 774 000	37 838 000	
Tilknytnings-/Engangsv. - 1651	1 454 000	1 454 000	1 454 000	1 454 000	
-	0	0	0	0	
Øvrige salgsinntekter	2 182 000	2 182 000	2 182 000	2 182 000	
Overføringer med krav til motytelse	358 000	358 000	358 000	358 000	
Overføringer uten krav til motytelse	0	0	0	0	
Evt. korrigering av inntekter	-240 000	-240 000	-240 000	-240 000	
Sum direkte inntekter	37 457 000	39 038 000	40 528 000	41 592 000	
+/- Vedtatt bruk av/avsetning til selvkostfond	-35 000	-36 000	-38 000	-39 000	
+/- Kalkulert renteinntekt/rentekostnad selvkostfond	-6 000	-4 000	-3 000	-2 000	
+/- Gevinst/tap ved salg/utrangering av anleggsmiddel					
Sum inntekter fra fond mv.	-41 000	-40 000	-41 000	-41 000	
Sum inntekter - Avløp	37 416 000	38 998 000	40 487 000	41 551 000	
Gebyrberegning Avløp					
	2011	2012	2013	2014	2015
Andel av kostnader som skal dekkes av et fastledd					
Fastleddandel av gebyrinntektene		2 997 360	3 194 280	3 394 400	3 597 720
Antall kunder		8 326	8 406	8 486	8 566
Fast del av årsgebyr (per kunde)	340,00	360,00	380,00	400,00	420,00
Variabel andel av gebyrinntektene		30 705 640	32 089 720	33 379 600	34 240 280
Variabel mengde levert eller produsert (m ³)		1 512 899	1 528 899	1 544 899	1 560 899
Variabel del av årsgebyr (per m³)	19,07	20,30	20,99	21,61	21,94
Endring i årsgebyr fra året før	6,3 %	5,9 %	5,6 %	5,3 %	5,0 %
Endring i variabelt gebyr fra året før	1,7 %	6,4 %	3,4 %	2,9 %	1,5 %

Vedlegg 8 – Kommunale tilskuddssatser for ikke-kommunale barnehager

Foreløpige satser for kommunalt tilskudd 2012	Per heltidsplass		
	Drift inkl. adm.	Kapital	Totalt
Ordinære barnehager, små barn	152 400	7 600	160 000
Ordinære barnehager, store barn	72 400	7 600	80 000
Familiebarnehager, små barn	138 000	12 000	150 000
Familiebarnehager, store barn	105 300	12 000	117 300

Vedlegg 9 – Obligatoriske oversikter**Hoved oversikt drift 2012-2015**

1000 kr.	R2010	B2011	B2012	B2013	B2014	B2015
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	43 670	43 770	45 928	45 971	45 971	45 971
Andre salgs- og leieinntekter	80 944	91 539	90 096	93 879	96 607	98 113
Overføringer med krav til motytelse	187 272	71 025	99 506	130 271	71 432	71 432
Rammetilskudd	173 451	399 376	453 707	453 707	453 707	453 707
Andre statlige overføringer	157 956	33 448	27 621	26 445	26 268	26 110
Andre overføringer	1 328	187	50	50	50	50
Skatt på inntekt og formue	605 764	567 351	607 883	607 883	607 883	607 883
Eiendomsskatt	0	0	0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter	0	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	1 250 385	1 206 695	1 324 791	1 358 206	1 301 918	1 303 266
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	562 271	545 445	551 416	551 416	551 416	551 416
Sosiale utgifter	143 198	156 352	169 034	169 034	169 034	169 034
Kjøp av varer og tj som inngår i produksjon	172 310	178 096	184 860	184 860	184 860	184 860
Kjøp av varer og tjenester egenproduksjon	147 637	256 665	279 395	279 395	279 395	279 395
Overføringer	175 975	30 797	56 333	44 093	44 591	46 001
Avskrivninger	42 577	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	-42 907	-50 865	-52 820	-52 820	-52 820	-52 820
Sum driftsutgifter	1 201 061	1 116 490	1 188 219	1 175 979	1 176 477	1 177 887
Brutto driftsresultat	49 324	90 205	136 572	182 227	125 441	125 379
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	25 047	25 292	30 014	31 785	32 385	32 385
Mottatte avdrag på utlån	0	0	0	0	0	0
Sum eksterne finansinntekter	25 047	25 292	30 014	31 785	32 385	32 385
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	49 340	53 800	61 064	70 941	78 730	82 372
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	38 973	60 456	62 990	67 300	76 876	86 144
Utlån	0	0	0	0	0	0
Sum eksterne finansutgifter	88 313	114 256	124 054	138 241	155 606	168 516
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-63 266	-88 964	-94 040	-106 456	-123 221	-136 131
Motpost avskrivninger	42 577	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	28 635	1 241	42 532	75 771	2 220	-10 752
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av udisponert fra tidligere år (overskudd)	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	5 739	4 378	0	0	12 403	25 246
Bruk av bundne fond	6 115	4 632	3 072	1 649	377	506
Bruk av likviditetsreserve	0	0	0	0	0	0
Sum bruk av avsetninger	11 854	9 010	3 072	1 649	12 780	25 752
Overført til investeringsregnskapet	25 940	10 750	35 069	70 024	15 000	15 000
Avsatt til dekning fra tidligere års underskudd	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	9 025	-499	10 535	7 396	0	0
Avsatt til bundne fond	5 524	0	0	0	0	0
Avsatt til likviditetsreserven	0	0	0	0	0	0
Sum avsetninger	40 490	10 251	45 604	77 420	15 000	15 000
Resultat etter interne finanstransaksjoner	0	0	0	0	0	0
Udisponert (overskudd)	0	0	0	0	0	0
Til inndekning senere år (underskudd)	0	0	0	0	0	0

Hovedoversikt investering 2012-2015

1000 kr.	R2010	B2011	B2012	B2013	B2014	B2015
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	1 241	0	0	5 000	10 000	10 000
Andre salgsinntekter	0	0	0	0	0	0
Refusjoner	7 664	0	0	0	58 726	24 694
Statlige overføringer	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer	271	0	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	89	0	0	0	0	0
Sum inntekter	9 265	0	0	5 000	68 726	34 694
Utgifter						
Lønnsutgifter	3 013	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	50	0	0	0	0	0
Varer og tjenester i komm. egenproduksjon	209 533	207 344	140 665	311 425	312 225	159 925
Kjøp av tjenester som erstatter egenprod.	0	0	0	0	0	0
Overføringer	42 494	3 405	3 500	3 200	3 200	3 200
Renteutgifter og omkostninger	0	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
Sum utgifter	255 090	210 749	144 165	314 625	315 425	163 125
Finanstransaksjoner						
Avdrag på lån	3 741	0	0	0	0	0
Utlån	13 039	0	22 650	22 650	22 650	22 650
Kjøp av aksjer og andeler	181	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	2 715	1 103	0	0	0	0
Avsatt til bundne fond	7 931	0	0	0	0	0
Avsatt til likviditetsreserven	0	0	0	0	0	0
Sum finanstransaksjoner	27 607	1 103	22 650	22 650	22 650	22 650
Finansieringsbehov	273 433	211 852	166 815	332 275	269 349	151 081
Dekket slik:						
Bruk av lån	224 614	213 936	130 421	262 051	254 349	136 081
Mottatte avdrag	11 583	0	0	0	0	0
Salg av aksjer og andeler	26	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	4 796	1 103	0	0	0	0
Overført fra driftsregnskapet	25 940	-3 598	36 394	70 224	15 000	15 000
Bruk av disposisjonsfond	323	88	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	4 740	323	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	2 513	0	0	0	0	0
Bruk av likviditetsreserve	0	0	0	0	0	0
Sum finansiering	274 536	211 853	166 815	332 275	269 349	151 081
Udekket/udisponert	1 103	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 1A og 1B

BUDSJETTSKJEMA 1A

1000 kr.	R2010	B2011	B2012	B2013	B2014	B2015
Skatt på inntekt og formue ¹	605 764	567 351	453 707	453 707	453 707	453 707
Ordinært rammetilskudd ¹	173 451	399 376	607 883	607 883	607 883	607 883
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	9 175	0	0	0	0	0
Skatt på eiendom	0	0	0	0	0	0
Andre direkte eller indirekte skatter ²	0	0	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd ³	157 956	33 448	-24 133	-23 977	-25 486	-25 486
Sum frie disponible inntekter	946 346	1 000 175	1 037 457	1 037 613	1 036 104	1 036 104
Renteinntekter og utbytte ⁴	25 047	25 292	23 037	27 277	28 798	30 070
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	49 340	53 800	50 817	62 078	67 437	73 118
Avdrag på lån	38 973	60 456	39 147	54 155	57 546	64 123
Netto finansinntekter/-utgifter	-63 266	-88 964	-66 927	-88 956	-96 185	-107 171
Til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk			0	0	0	0
Til ubunde avsetninger	9 025	-597	4 510	8 630	7 667	4 738
Til bundne avsetninger ⁵	5 524	0	0	0	-136	-7
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubunde avsetninger	5 739	1 413	0	0	0	0
Bruk av bundne avsetninger ⁵	6 115	4 632	-2 559	-1 136	0	0
Netto avsetninger	-2 695	6 642	-7 069	-9 766	-7 531	-4 731
Overført til investeringsbudsjettet	25 940	10 750	31 319	48 774	15 000	15 000
Til fordeling drift	854 445	907 102	932 142	890 117	917 388	909 202
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	853 342	907 102	932 142	890 117	917 388	909 202
Merforbruk/mindreforbruk	1 103	0	0	0	0	0

BUDSJETTSKJEMA 1B

1000 kr.	R2010	B2011	B2012	B2013	B2014	B2015
Tjenesteutvalget	653 404	786 428	817 471	806 638	806 488	806 388
Miljøutvalget	86 542	123 893	128 085	127 119	127 529	128 189
Planutvalget	6 779	5 781	5 688	5 623	5 623	5 623
Formannskapet	99 142	71 696	69 983	69 974	70 212	71 062
Formannskapet, fellesområder (utover skjema 1A)	7 475	-80 696	-89 085	-119 237	-92 464	-102 060
Sum fordelt	853 342	907 102	932 142	890 117	917 388	909 202

1. Korrigert for inntekter og utgifter som ligger i budsjettskjema 1A

NOTER TIL DRIFTSBUDSJETTET

1000 kr.	R2010	B2011	B2012	B2013	B2014	B2015
1) Grunnlaget for skatteanslaget og anslått beløp for inntektsutjevningen						
Skatteanslag	605 764	567 351	453 707	453 707	453 707	453 707
Brutto rammetilskudd (inkl. skjønn)						
Inntektsutjevning						
Netto rammetilskudd	173 451	399 376	607 883	607 883	607 883	607 883
2) Andre forventede fiskale inntekter						
Ingen		0	0	0	0	0
Sum		0	0	0	0	0
3) Forventede generelle statstilskudd						
Investeringsstilskudd reform 97			-1 445	-1 445	-1 499	-1 499
Komp. tilskudd omsorgsboliger/sykehjem			-2 204	-2 162	-2 289	-2 289
Rentekomp. skolebygg			-2 484	-2 370	-2 698	-2 698
Integreringstilskudd			-18 000	-18 000	-19 000	-19 000
Sum			-24 133	-23 977	-25 486	-25 486
4) Forventet utbytte fra kommunalt eide selskaper						
Lier e-verk AS			8 500	8 500	8 500	8 500
Lier industriterminal AS			1 050	1 050	1 050	1 050
Ikke spesifisert			3 500	3 500	3 500	3 500
Sum			13 050	13 050	13 050	13 050
5) Bundne avsetninger og bruk av slike avsetninger						
Avregningsfond VAR			-2 559	-1 136	136	7
Sum			-2 559	-1 136	136	7

Budsjettskjema 2A og 2B

BUDSJETTSKJEMA 2A

1000 kr.	R2010	B2011	B2012	B2013	B2014	B2015
Investeringer i anleggsmidler (se også skjema 2B)	255 090	210 749	144 165	314 625	315 425	163 125
Utlån og forskutteringer	13 220	0	22 650	22 650	22 650	22 650
Avdrag på lån	3 741	0	0	0	0	0
Avsetninger	10 646	1 103	0	0	0	0
Årets finansierungsbehov	282 697	211 852	166 815	337 275	338 075	185 775
Finansiert slik:						
Bruk av lånemidler	224 614	213 936	130 421	262 051	254 349	136 081
Inntekter fra salg av anleggsmidler	1 266	0	0	5 000	10 000	10 000
Tilskudd til investeringer	271	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	19 246	0	0	0	58 726	24 694
Andre inntekter	89	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	245 487	213 936	130 421	267 051	323 075	170 775
Overført fra driftsbudsjettet	25 940	-3 598	36 394	70 224	15 000	15 000
Bruk av avsetninger	12 373	1 514	0	0	0	0
Sum finansiering	283 800	211 853	166 815	337 275	338 075	185 775
Udekket/udisponert	-1 103	0	0	0	0	0

BUDSJETTSKJEMA 2B

1000 kr.	R2010	B2011	B2012	B2013	B2014	B2015
Tjenesteutvalget	4 726	12 268	4 240	3 700	3 700	3 700
Miljøutvalget	238 968	186 046	134 650	300 650	296 450	144 150
Planutvalget	1 038	1 068	875	875	875	875
Formannskapet	39 068	12 471	27 050	32 050	37 050	37 050
Sum fordelt	283 800	211 853	166 815	337 275	338 075	185 775

1 Korrigert for inntekter og utgifter som ligger i budsjettskjema 2A